

VESTNIK

NOTICIERO

XXXIII - Julij - Avgust - September 1982 - Štev. 3.

VESTNIK slovenskih domobrancev in drugih protikomunistov je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. — Izdaja ga konzorcij. Ramon Falcón 4158, 1407 — Buenos Aires. — Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Edición y redacción: Ramón Falcón 4158. Editor resp.: Rudi Bras. Sucursal 7, 1407 — Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina
Registro de la Propiedad Intelectual No. 121.138 (21-9-81)

V S E B I N A

O suverenosti (R. Smersu)	161
Comunismo, nación artificial (B. C. Cámpora)	163
Pogled na „jugoslovansko“ emigracijo (P. Rant)	165
Papeži in fatimska skrivnost (J. Ceglar)	167
Razlogi za materializem današnjega časa (Dr. F. Veber)	173
Slovenske teme in temè (A. G.)	181
Odkod ime Slovenec? (Roman Pavlovčič)	188
Pisma od doma	194
Spominski dan 1982	200
V družini narodov (Vladimir Kos)	203
Oznanjuj besedo... (J. Cvelbar)	206
Razgledi z naših postojank	209
Koroški partizani (Janez Zupanc)	218
Nove knjige (A. G.)	223
V spomin	227
Naši jubilanti	230
Pisma uredništvu	232
Radiografija Slovenske družbe	

VESTNIK NOTICIERO SLOVENSKIH DOMOBRANCEV IN DRUGIH PROTIKOMUNISTOV

XXXIII — JULIJ-AVGUST-SEPTEMBER 1982 — Štev. 3

O SUVERENOSTI

Ob malvinski krizi je po vsej Argentini odmeval klic „soberanía, soberanía“ (to je suverenost). Beseda „soberanía“ je postala magična beseda, ki je vzburkala vso državo po dolgem in počez. Kaj vsebuje ta juridični pojem, tega argentinske množice niso vedele. Vedele so samo to, da jim pripadajo malvinski otoki in da je ta zahteva obsežena v besedi „soberanía“. Na neki srednji šoli so dali dijakom nalogo z naslovom „soberanía“. Neki dijak je napisal samo en stavek in sicer tale: „Kaj je soberanía, ne vem: vem pa to, da so Malvine argentinske in te hočemo dobiti nazaj.“

Seveda se o suverenosti ne razpravlja samo v Argentini. Tudi drugod se postavljajo zahteve po suverenosti. Suverenost zahtevamo tudi mi Slovenci, zahtevajo jo Hrvati, Baski, Ukrajinci, Slovaki, Kurdi in še mnogi drugi narodi, katerim se krati njihova neodvisnost.

Bistvo suverenosti

Kaj je suverenost, kaj je suverena država, o tem obstajajo številne razprave in debele knjige. Tudi v slovenščini imamo nekaj dobrih razprav o tem vprašanju; najboljša je še vedno Pitamiceva „Država“.

Prvi je pojem suverenosti opisal Jean Bodin leta 1576. Po njegovih izvajanjih je bila suverenost utelešena v kralju; zato se je kralj imenoval tudi suveren. Nad kraljem ni bil nihče razen Boga. Kralj je bil absoluten gospodar v državi, v kateri je vladal. Bil je gospodar nad življenjem in premoženjem vseh ljudi in se mu ni bilo treba ozirati na nikogar tako v državi kakor tudi izven države. Mednarodnega prava tedaj še ni bilo. Prav tako se tudi državi, kateri je vladal suveren, ni bilo treba ozirati se na nikogar na svetu. Njena neodvisnost je bila popolna — vsaj teoretično. V resnici je vladal močnejši in je kratil pravice suverenih držav.

Danes pa tudi v teoriji ni več tiste suverenosti, kot jo je opisal Bodin. Obseg suverenskih pravic se je skrčil in spremenil.

Znani katoliški družboslovec Jaques Maritain je v svoji knjigi „Man

and the State“ posvetil vprašanju suverenosti vse drugo poglavje. Prišel je v svojih duhovitih izvajanjih do zaključka, da je treba razlikovati med suverenostjo v duhovnem in političnem smislu. V duhovnem smislu moremo govoriti o Bogu, da je suveren nad vsem stvarstvom. Po katoliški veri je papež kot božji namestnik suveren nad Cerkvijo.

Toda na političnem področju — nadaljuje Maritain — in z ozirom na ljudi in organizme, ki naj vodijo narode k njihovim zemskim ciljem, ni mogoče govoriti o taki suverenosti kot je v duhovnem svetu. Kajti nobena zemška oblast ni postala božja oblast niti ni zastopnica Boga. Zemška oblast je zastopnica ljudstva.

Maritain je torej mnenja, da niti država niti ljudstvo nista absolutno suverena. Pojem absolutne suverenosti se je rodil v času državnega absolutizma. S propadom tega absolutizma je propadel tudi pojem absolutne suverenosti.

Pojem suverenosti danes

Bilo bi pa seveda popolnoma napačno trditi, da se danes sploh ne more več govoriti o suverenosti. Res je, da o popolni ali absolutni suverenosti pri državi danes ne moremo več govoriti, ker so države vezane na mednarodno pravo, so članice Združenih narodov in podvržene sankcijam tega organizma. Dalje so države s pogodbami zvezane med seboj. Če so pristale na razsodbe haškega razsodišča ali na drugačno arbitražo, so tudi s tem omejene v svojih suverenih pravicah. Vendar pristajajo kljub vsemu tem državam še vedno take pravice, ki jih moremo označiti kot suverenske pravice. Kako daleč je šla omejitev suverenih pravic posameznih držav v zadnjih desetletjih, je razvidno posebno na področju človeških pravic. Združeni narodi izvajajo strogo nadzorstvo nad nekaterimi državami glede kršenja človeških pravic, kar bi še pred prvo svetovno vojno veljalo za vtiakanje v čisto notranje zadeve države in torej za kršenje suverenosti.

Ko govorimo o suverenosti, mislimo seveda samo na državo. Samo države so suverene v tem modernem smislu omejene ali relativne suverenosti. Federalne edinice, ki se ponekod tudi imenujejo države (v Združenih državah Amerike) ali republike (v Jugoslaviji) niso suverene države. Pač pa so suverene države tiste države, ki so povezane v zvezo držav ali konfederacijo. Danes ne obstaja nobena zveza držav ali konfederacija. Znane konfederacije v zgodovini so bile: Švica, ki pa se je spremenila v zvezno državo ali federacijo. Sprva so bile tudi Združene države Amerike konfederacija, toda od 1788 dalje so zvezna država.

So nekateri, ki pripisujejo suverenost ljudstvu ali določenemu narodu. Večina modernih družboslovcev — tudi katoliških — je mnenja, da suverenost pritiče samo državam, kajti ljudstvo ali narod nima oblasti. Oblast in nosilce oblasti ima samo država, zato ima samo ona suverenske pravice. (Včasih govorimo o „narodnih voditeljih“. Pa je to le častni naslov človeka, ki uživa veliko zaupanje ljudstva. Ni pa tak narodni voditelj noben

nosivec oblasti, če ni istočasno tudi v vodstvu države. (Glej o tem vprašanje članek v Vestniku: leto 1981, številka 4, avtor B. F.)

Ko torej Slovenci zahtevamo svojo državo, jo zahtevamo v smislu moderno umevane suverenosti, ki jo nekateri imenujejo relativno suverenost — v nasprotju z zgodovinsko absolutno suverenostjo — in katero uživajo danes vse moderne države.

R. Smersu

Comunismo, reacción artificial

Hay que estar muy "despistado" o ser muy hipócrita para pretender que el comunismo es una reacción espontánea (!!!) causada por la pobreza, la miseria, la ignorancia o cualquier otra deficiencia social.

El comunismo no es una reacción espontánea, ES UNA REACCION ARTIFICIAL provocada mediante una acción premeditada, estudiada, planeada cuidadosamente y ejecutada con enormes medios y con técnicas muy modernas, sutiles y aplicadas despiadadamente; enormes medios tanto financieros, como humanos (agentes de todas categorías), como de comunicación social.

Grandes medios humanos

Para dar una idea de la enormidad de esos medios mediante los cuales se difunde y avanza el comunismo en los pueblos libres, solamente Rusia Soviética, la línea Moscú, sólo en el rubro de los medios humanos emplea:

—30 centros universitarios para la formación de agitadores, agentes de espionaje y agentes de revolución.

—15.000 agentes de 1ra. categoría que desde 1930 son todos rusos.

—250.000 agentes de 2da. categoría, que son extranjeros, no son rusos.

—800.000 agentes de 3ra. categoría; éstos tienen el carácter de profesionales remunerados y están integrados por estudiantes, profesionales universitarios, dirigentes políticos, gremiales etc., de los países infiltrados; no todos ellos aparecen y actúan como comunistas sino que buena parte de ellos son "cripto-comunistas", comunistas encubiertos, comunistas en secreto; así, principalmente son cripto-comunistas: los infiltrados en las FF.AA., Policía y otras reparticiones claves del Gobierno y de la Iglesia, como ser Ministerios, Curias, Seminarios, etc.; o en diarios democráticos importantes; los secretarios y asesores de personajes políticos destacados, ministros, senadores, vicepresidentes, presidentes, etc. El Presidente Roosevelt estaba rodeado de una camarilla de "cripto-comunistas" y "cripto-comunistas" dominaban los altos servicios informativos de EE. UU. durante la 2da. Guerra Mundial. En nuestros días, merecería una cuidadosa investigación el todopoderoso Kissinger, consejero de Nixon e instigador de la increíble claudicación política de éste frente a China Roja.

Ese millón largo de agentes rusos actúa mediante técnicas variadas,

complejas, sumamente hábiles, que sacan buen provecho de las ciencias psicológicas.

Para Lenín el proceso revolucionario no es espontáneo

Lenín —contrariamente a las opiniones de Marx—, afirmaba que la revolución comunista no debía ser considerada como la expresión necesaria de una revolución espontánea.

Según él, los intelectuales burgueses debían analizar la situación, formular la teoría de la revolución y constituir un núcleo conscientemente director de la evolución de la humanidad en su progreso dialéctico.

¡Y pensar que lo que no creen ni los mismos comunistas, el progreso espontáneo de su revolución por la existencia de causas objetivas de imperfecciones sociales, lo creen ciertas poderosas naciones anticomunistas de hoy, que creen combatir al comunismo porque contribuyen a combatir la pobreza y el subdesarrollo!!

Comprender las técnicas del comunismo

Si la CAUSA del avance del comunismo son los medios que emplea y las técnicas de que se vale, es evidente que lo fundamental es atacar la causa: destruir, neutralizar, desbaratar sus medios; y conocer sus técnicas, neutralizarlas y emplearlas al servicio de la defensa del mundo libre, primero, y usarlas ofensivamente contra el propio comunismo, luego.

Hablar de las técnicas del comunismo es precisamente hablar de la "psicopolítica". Nos vamos adentrando así, poco a poco, en lo que según se vio, constituye la esencia y el factor decisivo de esta guerra que nos ocupa.

Los medios materiales que emplea el enemigo son ingentes y contra ellos es indispensable tomar medidas eficaces hasta desbaratarlos por completo. Pero en cierto sentido es más urgente, es lo primero del punto de vista lógico, vencer la propia ignorancia y lo que es peor, los propios preconceptos acerca de la causa del avance del comunismo.

Para luchar contra el comunismo lo primero es comprender los resortes psicológicos que explota para difundirse. Luego será necesario entrar a las técnicas psicológicas que emplea, y a cómo las emplea. Posteriormente se requiere estudiar cómo neutralizar estas técnicas, cómo defendernos y cómo emplearlas nosotros ofensivamente.

En síntesis mínima, comprender realmente y obrar en consecuencia.

(Psicopolítica: B. Caviglia Cámpora)

Privikrat, ko me prevaraš, boš ti kriv edini;
če pa drugič padem v tvoje mreže —
— krivda bo na moji strani!

(arabski pregovor)

Pogled na „jugoslovansko“ emigracijo

Prav z začudenjem sem bral v Naši luči (števil. 4/1982, stran 40) naslednje navodilo: „Na vseh uradih, kjer vas sprašujejo po narodnosti ali državljanstvu, povejte najprej, da ste Slovenci, potem šele, da ste Jugoslovani. Pri izpolnjevanju vseh formularjev napišite pri rojstnem kraju vedno: Slovenija-Jugoslavija.“ Začudenje ne gre na račun urednikov — katerim je k nasvetu treba samo čestitati — ampak na žalostno dejstvo, da sezonski ali ekonomski emigranti zdaj nimajo v sebi tiste jasnosti, ki jo je imel val ideološke, demokratične in predvsem protikomunistične emigracije po letu 1945. Takrat nikomur ni padlo v glavo, da bi se izdajal za Jugoslovana, posebno še ne po izgonu titovcev iz Trsta in prehitro pozabljene sestrelitve ameriškega letala nad slovenskim matičnim ozemljem.

Kolikor se spominjam, so takrat tako srbski kakor hrvaški emigranti v ogromni večini tudi najprej povedali, da so Hrvati ali Srbi in šele potem, da so Jugoslovani. Jasno pa je, da se je tudi našla kopica emigrantov, ki se je imela samo za Jugoslovane. S časom je pojem „jugoslovanski“ obveljal samo tam, kjer je že prišlo do sestanka med politikami iz vseh treh narodov z objavo kakšnega manifesta, pa še to vedno le v prepričanju, da je titovsko komunistično Jugoslavijo možno podirati na svetovni pozornici le z jugoslovansko demokratično alternativo. Dasi večina Hrvatov danes kot nekoč želi samostojno Hrvaško, dasi precejšen del Srbov še vedno gradi na upanju Velike Srbije, ki naj bi se spet imenovala Jugoslavija, je kljub vsemu v teh letih prišlo do tolikega streznjenja, da posamezni predstavniki treh narodov že mirno sedajo k skupnim razgovorom. Ti razgovori bi prav gotovo bili uspešnejši, če bi vsi narodi imeli enotno narodno predstavništvo v zdomstvu. Kako naj bi se to uredilo pri Hrvatih ali Srbih in zdaj tudi Makedoncih, ni naše delo. Slovenci imamo že od vsega začetka Narodni odbor za Slovenijo, ki je naša najvišja institucija. Kljub zlonameremu in nepopolnemu pisanju komunističnega tiska v domovini o stališču borcev do tega, je takó iz pisanja Tabora kakor Vestnika razvidno, da eni kot drugi priznavamo NO za Slovenijo za vrhovnega predstavnika. Morda komu marsikdaj in marsikaj v odborovem delovanju ni popolnoma po godu, posebno ne takim, ki bi si želeli intenzivnejše, hitrejša in bolj koordinirane aktivnosti ali pa določnejšega orientiranja slovenske zdomske politične dejavnosti, vsi pa vemo in imamo to tudi stalno pred očmi, da je miren in iskren ter odkrit razgovor s člani tega odbora tudi edini pameten način, kako priti do zaželenih sprememb in potrebnih izboljšav. In ko smo že pri tem, izrabimo to priliko, da opozorimo na zdaj že kar glasno potrebo, da se nekdanji tristrankarski dogovor o sestavi tega odbora nadomesti z nekim novim, ki bi verneje motril in upošteval sedanje dejavnike znotraj naše politične emigracije.

Kakor je res staro pravilo, da gre pot v Beograd skozi Zagreb, tako jasno pa nam mora biti tudi vodilo, da nam morata biti oba naroda enakovredna partnerja: ne bi bilo torej umestno vezati se z enim narodom

proti drugemu, pač pa povsod iskati naše skupne interesne stične točke. Izkušnje obeh Jugoslavij kažejo, da smo prav Slovenci poklicani, da skušamo rahljati trdost njunih odnosov in poudarjati obema skupne cilje vse do tedaj, ko bo demokratična jugoslovanska alternativa zamenjala sedanjno komunistično. Od tistega trenutka naprej pa zgodovinski potek dogodkov že pripada suverenim narodom na področju sedanje Jugoslavije.

Spričo takšnega stališča bi bilo bolje ne objavljati pisma, kakor ga je Republika Hrvatska prinesla v številki 136, april 1982, ko „neki slovenski intelektualec v Evropi“ govori, da bo storil vse, da se podro pregraje med Hrvati in Slovenci, ki jih je zgradila Srbija in tudi nekateri žal z jugoslovanstvom zaslepljeni Slovenci.

Če res obstajajo kakšne pregraje med slovenskim in hrvaškim narodnim predstavništvom, iščimo pač krivde pri sebi ali pa pri sosedu ali pa pri obeh hkrati, in ne zvrčajmo le-te nemoško na Srbe, ki pač takih pregraj ne morejo postavljati, če za le-te ni volje ne pri Slovencih in ne pri Hrvatih. Jasno pa je, da bi bili medsebojni odnosi bolj tekoči in uspešnejši, ko bi Hrvati imeli tako enotno predstavništvo kot ga imamo mi v NO za Slovenijo. Znano je namreč, kar omenjena hrvaška revija sama potrdi v letošnji aprilski številki na strani 136, da še vedno niso člani nedavno ustanovljenega Hrvatskega narodnega vijeća (HNV) stranke kot na primer Hrvatska seljačka stranka ali pa HOP i HDP.

Sicer je pa HNV na svojem 4. saboru sprejelo izjavo, v kateri je zapisano, da „domovina mora videti in se po delu zavesti, da emigracija ne želi trošiti svojih sil v neplodnih medsebojnih spopadih, ampak da želi svojo delavnost usmeriti samó in edino proti obstoječi ali kakršni koli Jugoslaviji.“

Čeprav je dandanašnji čas odločilna za dosego samostojnosti v prvi vrsti volja naroda, ki se zanjo bori, ima pa nedvomno veliko težo, ki pot do zaželenega cilja lahko zadrži ali pa pospeši, tudi stališče svetovnih velesil, ki bi „pristale“ na razbitje titovske Jugoslavije šele, ko bi zanjo imeli zadostno nadomestilo: morda miren in dogovorjen razhod vseh jugoslovanskih narodov. Zdaj ko sta kosovski in makedonski problem še bolj pobudila nacionalno usmerjene kroge med Slovenci in Hrvati, je s to možnostjo treba še prav posebno računati.

Ista izjava tudi govori, da je „kriza Jugoslavije v njej sami in jo je moč rešiti samo s sprejetjem splošno priznane pravice o samoodločbi narodov“.

Do podobnih zaključkov je prišlo tudi drugo Demokratsko srečanje konec januarja v Londonu, ki sta ga sklicala Dušan Pleničar in Ljubo Sirc. V resoluciji pravijo: „Reševanje jugoslovanskega problema ni mogoče, dokler je monopol politične oblasti v rokah Zveze komunistov Jugoslavije in dokler slehernemu državljanu ne bodo zagotovljene osnovne pravice, to je pravica svobodnega izražanja in organiziranja, vsakemu narodu Jugoslavije pa pravica do narodne samoodločbe.“ Dalje tudi menijo, da „bi Jugoslavija morala postati nevtralna, kakor Švica, Švedska, Avstrija, vedno pa

pripravljena braniti svojo samostojnost. Njenim mejam bi morale biti porok Združene Države Amerike in vse evropske sile, ker bi s tem onemogočili izvedbo Brežnjeve doktrine...“

Če obadva sklicatelja skupaj z nekaterimi podpisniki te resolucije nimata takšnih zagotovil, da bo res nekdo pristal na nevtralnost nove Jugoslavije, potem objavljati takšne resolucije res nima smisla. In to tem bolj, ker med podpisniki niso navedeni Vane Ivanović, dr. Branko Pešelj, dipl. inž. Vladimir Predavec in drugi. To kaže, da je v zasedbi Demokratičnih srečanj prišlo do sprememb. Komu v korist?

Vse kaže, da iz medvojnega delovanja (1941-45) jugoslovanske vlade v begunstvu v Londonu marsikdo še ni potegnil zadostnih zaključkov. Nam Slovencem pač ne preostaja drugega kot presojati stvarno stanje in prav zaradi tega zanašati se le na svoje lastno prizadevanje in moč, kot je to, na primer, delal med vojno v svojih uradnih funkcijah in pozneje tudi v Socialnem odboru v Rimu dr. Miha Krek — kot smo mi že to vedeli — za širšo publiko pa to potrjuje vrsta do zdaj že objavljenih dokumentov.

O usodi slovenskega naroda bodo morale odločati bistre glave, ki jih je dosti tako doma kot v zdomstvu. Te pa lahko računajo na vztrajno delo in garanje našega zdomstva, katerega enotno nastopanje proti komunističnemu režimu za blagor naroda se bo prav gotovo krepilo iz dneva v dan.

Pavle Rant

Papeži in fatimska skrivnost

Nekaj vprašanj glede papežev in Fátime

I. Zakaj je Bog pripustil atentat na papeža Janeza Pavla II.? V mesečniku Ognjišče (Koper, 1982, 1, 4) je neki srednješolec, po lastni izjavi ateist, vprašal: „Zakaj je vaš Vsemogočni dovolil atentat na papeža?“

Tu ne bom ponavljal urednikovega odgovora, ker imam odgovor na dlani: Neki poljski duhovnik je nekaj mesecev pred atentatom povedal v Rimu dopisniku brazilskega dnevnika, da je papež napravil Bogu junaško ponudbo: Božja Previdnost naj dopusti, da vse nasilje, ki zadeva svet, pade na njegovo fizično osebo, da bi rešil človeštvo tega norega viharja, ki biča naš čas (Folha de S. Paulo, 15. 5. 1981, str. 8, Gerardo Melho Mourao).

Bog je sprejel papeževo ponudbo do neke mere, a hkrati dopustil, da atentat 15. 5. 1981 ni docela uspel, temveč je obrnil papeževo pozornost na Fatimo, saj je bil papež po atentatu prepričan, da mu je življenje rešila fatimska Mati božja. Ko se je šel papež eno leto pozneje Mariji v Fatimo zahvalit za čudežno ohranitev življenja, je Marija pokazala, da papeža, ki je ves njen (totus tuus) res varuje njena materinska roka, saj se je 12. 5. 1982 ob papeževem vходу v Marijino svetišče v Fatimi izjalovil ponoven načrt atentata. To pot atentator ni bil poklicni morilec, temveč

duhovnik, ki ga je veljavno, toda nedopustno posvetil škof Lefebvre, a se je v svojem fanatizmu celo od škofa oddaljil in postal član skupine sedevekantistov, to je ljudi, ki trdijo, da je papežev sedež od smrti Pija 12. nezaseden (vakanten) in zato Janeza Pavla ne priznavajo za pravega papeža.

Ljubljanski verski tednik Družina (23. 5. 1982) je pisal, da je napadalec „potegnil izpod talarja polmetrsko bodalo in skušal papeža zadeti“. V resnici je imel bodalo v aktovki in je bilo verjetno nekoliko krajše. Tudi ga še ni potegnil iz aktovke, ko so ga zgrabili razmeroma daleč od papeža, ki se ni zavedel nevarnosti in je dajal blagoslov v smer, kjer so atentatorja zadrževali. Papež je zvedel za nevarnost šele drugo jutro in je želel, da se zadevi ne daje pozornost. Portugalski izdaji tednika L' Osservatore Romano (=ORP) od 16. 5. in 23. 5. tega pripetljaja sploh ne omenjata. Aktovka in bodalo sta bila naslikana v brazilskem dnevniku.

Šele 30. 5. 1982 je Ciprijan Calderón v istem tedniku na zadnji strani kot povzetek vsega papeževega obiska zapisal: „Na tem potovanju ni manjkalo križa, znamenja preganjanja (katero je Kristus napovedal prvemu papežu sv. Petru). Trpljenje oplaja evangeljsko nalogo in brez najmanjšega dvoma se bo zmeraj bolj istovetil s križem pontifikat papeža Wojtyła: papeža miru in upanja, veselja in navdušenja, smehljaja in prisrčnosti, ljubeznive govornice in apostolske razgibanosti, pogovora in gotovosti, izročila (tradicije) in odprtosti, samote in množic, pastoralne utrujenosti in fizične moči, neutrudljivega učiteljstva in krvavega pričevanja. Vesoljni misijonar, papež 16. oktobra in 13. maja. Papež rožnega venca in Marijin romar. Romar evangelizacije. Takega je videla Portugalska v tej krasni uri svoje zgodovine.“

II. Ali je Janez Pavel II. razodel fatimsko skrivnost?

Isti tednik Družina je na prvi strani pod velikim naslovom priobčil senzacionalno vest: „Tretja fatimska skrivnost je zelo preprosta: Molite!“ Papež naj bi bil razodel to skrivnost 12. 5. 1982 v govoru, ki ga je imel zvečer po prihodu v Fatimo tik po spodletelem atentatu.

Prebral sem številne in dolge papeževe govore v omenjenih portugalskih tednikih, gledal in poslušal sv. očeta na TV od šestih do desetih 13. 5. 1982, pa nisem ne slišal ne bral ene besede o fatimski „tretji“ skrivnosti.

Kaj je tkim. 3. fatimska skrivnost? Tretjo fatimsko skrivnost imenujejo nekateri tisti del Marijinega sporočila, katero je Marija zaupala fatimskim pastirjem Luciji, Frančiški in Hijacinti 13. 7. 1917. Otroci so sklenili, da bodo to, kar so tisti dan videli in slišali, imenovali skrivnost, ker nič od tega niso smeli razodeti do leta 1926. Prva skrivnost bi torej bila videnje pekla. Druga skrivnost je sporočilo, katero je Lucija pozneje smela razodeti, tretja skrivnost pa je sporočilo, katerega vsaj v celoti ali sploh še ne poznamo, čeprav je papežem znano od leta 1960 dalje. O skrivnosti se je že veliko pisalo, a gotovega ni nič.

Papež v Fátimi o kaki skrivnosti ni govoril, temveč je o Marijinem sporočilu in je Marijo v govoru pri slovesni maši, 13. 5. 1982, trikrat imenoval „Gospa sporočila“ (Senhora da mensagem).

Frančišek in Hijacinta sta kmalu umrla. Lucija, rojena 22. 3. 1907, je morala molčati še 9 let, ker je bila za pričevanje še premlada in je imela l. 1917 samo tri razrede ljudske šole.

13. 5. 1982 je bila navzoča v Fatimi. Spolnila je torej že 75 let, a je na TV bila videti še dobro ohranjena. Papež se je z njo pogovarjal in skupaj sta obiskala grob Frančiška in Hijacinte v fatimskem svetišču. V govoru je papež omenil, da eden od treh otrok še živi. Ko je pisal govor, očitno še ni vedel, ali bo Lucija prišla iz samostana v Fatimo. Že l. 1921 je Lucija odšla v dekliški zavod v mesto Porto. L. 1926 je vstopila v red sester dorotejk, leta 1948 pa je prestopila h karmeličankam v mestu Coimbra.

Po letu 1926 je Lucija z božjim dovoljenjem pričela razodevati Marijino sporočilo. Trudila se je zlasti za uvedbo pobožnosti prvih sobot in od leta 1929 dalje za posvetitev Rusije Marijinemu brezmadežnemu srcu. Prvič je zapisala doslej znano sporočilo v pismu za Pija XII. dne 24. 10. 1940, drugič v Spominih 31. 8. 1941, tretjič na škofovo povelje 7. 10. 1941. Poročila se dobesedno ujemajo. Vendar je škof opazil, da 31. 8. ni vsega zapisala, in ji je naročil, naj ponovno vse zapiše. Dodala je le stavek: „Na Portugalske bo vera zmeraj ohranila i. t. d.“ Več pa tedaj še ni smela razodeti.

Šele leta 1944 je Lucija smela zapisati dotlej neznan del sporočila. Pismo je izročila škofu s pripombo, da ga sme prebrati. Škof ga ni prebral, temveč zapečatil in po naročilu Lucije nanj zapisal, da se sme odpreti šele leta 1960. Škof je pismo pozneje poslal nunciju Centu. Leta 1955 je kardinal Ottaviani obiskal Lucijo v samostanu in jo vprašal, zakaj se sme pismo odpreti šele leta 1960. Odgovorila je: „Ker bo tedaj bolj jasno“.

Ako bi t. i. 3. fatimska skrivnost obstajala v besedah: „Molite vsak dan rožni venec!“, kakor je trdila Družina, res ne bi bila pred l. 1960 manj jasna.

Nuncij, ki je pozneje postal kardinal, je l. 1958 pismo poslal kongregaciji sv. oficija. L. 1960 je Janez XXIII. pismo odprl in kardinalu Ottavianu dejal, da je vse razumel, čeprav je pisano v portugalsščini. Pismo je bilo položeno v nov ovoj in shranjeno v arhivu. Pavel VI. je pismo prebral na dan izvolitve. Tudi Janez Pavel II. ga je prebral in, kot so poročali listi, delno razodel v Nemčiji.

O vsebini pisma krožijo čudovite trditve. Trdi se, da sta papeža Pij XII. in Pavel VI. pri branju pisma omedlela, Janez XXIII. pa je ostal do smrti bolan. V resnici Pij XII. pisma sploh ni odprl.

V 5. slovenski izdaji knjige Fátima (Srečko Zamjen, Celovec, 1961) je namig, da ta del sporočila utegne govoriti o koncu sveta.

Odstavek govora, ki je nekatere liste zapeljal v trditev, da je papež razodel „tretjo skrivnost“, je sv. oče govoril v Fatimi 12. 5. zvečer in se glasi: „Ohranite svojo dediščino vere, duhovnih vrednot in življenjske poštenosti, ki ste jo prejeli od prednikov, v luči in z blagoslovi presvete Marije; gre za bogato in dobro dediščino. In hočete, da vas naučim „skrivnost“, da jo ohranite? Je preprosta in že ni skrivnost: Molite, veliko molite, vsak dan molite rožni venec!“ — Torej nobenega govora o „tretji skrivno-

sti“, saj je Marija priporočila molitev rožnega venca že v prvi prikazni 13. 5. 1917. V zadnji prikazni pa jim je rekla: „Gospa svetega rožnega venca sem“.

III. Ali je papež na podlagi 3. fatimske skrivnosti v Fuldi v Nemčiji trdil, da bodo oceani preplavili cele kontinente in bodo od enega trenutka do drugega pomrli milijoni ljudi?

Tudi to in drugo se je že trdilo v slovenskem tisku. Zdi se, da gornji prevod ni pravilen.

V italijanski reviji: „Si, si, no“ od 31. 1. 1982 je pisano takole: „Nemška revija Stimme des Glaubens (zvezek 10/81), ki izhaja v Fuldi, je priobčil pogovor med papežem in izbranim krogom nemških katoličanov v Fuldi ob papeževem obisku v Nemčiji leta 1980.

Prvo vprašanje: Kaj je glede 3. fatimske skrivnosti? Ali ne bi bila morala biti objavljena že leta 1960?

Preden navedem odgovor, ki naj bi ga bil papež dal, naj omenim, da je bilo gornje vprašanje neprimerno.

Del Marijinega sporočila je bil izročen papežem in oni ga smejo ohraniti zase ali pa deloma ali v celoti objaviti, kadar in kakor se njim zdi primerno. Tako lažje razumemo papežev odgovor, ki se je baje glasil:

„Zaradi grozljive vsebine (Data la gravità del contenuto) in da ne bi spodbudili svetovne moči komunizma k novim ukrepom, so moji predniki na Petrovem prestolu rajši diplomatsko zavlačevali objavo. Po drugi strani je za vse kristjane dovolj vedeti tole: Če gre za sporočilo, v katerem je zapisano, da bodo oceani preplavili cele dele zemlje; da bo od enega trenutka do drugega pomrlo milijone ljudi, res ni več potrebno tako silno hrepeneti po objavi nekega skrivnega sporočila. Mnogi hočejo poznati skrivnost zgolj iz radovednosti in senzacionalizma. Pozabljajo pa, da poznanje vsebuje tudi odgovornost. Skušajo utešiti lastno radovednost in to je nevarno, ako ni človek ob istem času pripravljen tudi kaj storiti in je prepričan, da proti zlu ni mogoče nič narediti.“

Ali je italijanski prevod natančen, papež ni potrdil ne zanikal preplave nekih delov zemlje. Gotovo pa ni govora o poplavi celih kontinentov. Urednik ORP, prelat Ekspedit Marcoudes, mi je rekel 7. 7. 82, da je papež nedavno na podoben način zavrnil enako vprašanje glede fatimske skrivnosti: Če že vse veste, čemu sprašujete?

Vendar s tem ni rečeno, da t. i. 3. skrivnost ne vsebuje napovedi hudih časov. V Fuldi je papež po odgovoru vzel v roke rožni venec in rekel: „Glejte zdravilo proti zlu. Molite, molite in nič več ne sprašujte! Drugo prepustite Materi božji!“

Nemci so bili vsiljivi — kdo ne bi izkoristil edinstvene priložnosti! — in so stavili novo vprašanje: „Kaj se bo zgodilo v Cerkvi?“

Papežev odgovor: „Moramo se pripraviti, da bomo v dolednem času šli skozi težke preskušnje, ki bodo od nas terjale pripravljenost, da žrtvujemo celó življenje in se popolnoma posvetimo Kristusu in za Kristusa. Z vašo in mojo molitvijo je mogoče to bridkost omiliti, izogniti pa se ji ni več mogoče, ker samo takó se more Cerkev uspešno prenoviti. Kolikokrat

se je Cerkev prenovila v krvi! Tudi tokrat ne bo drugače. Biti moramo močni in zelo zelo vztrajno moliti rožni venec.“

Tisti, ki se jim zdi venec preveč preprosto sredstvo za boj proti zlu, naj se rajši zahvalijo Mariji, da ne zahteva od nas težjega napora. Pomislimo tudi, da gre navsezadnje za spreobrnitev Rusije in da bodo ruski narodi po dolgem trpljenju mogli katoličanom očitati: „Vi ste imeli v rokah zlat ključ do Marijinega srca, da bi nas rešili preganjanja, ječ, umobolnic, koncentracijskih taborišč, prisilnega dela, vojskovanja na tujih bojiščih, kvarjenja naše mladine, pa niste izrabili tega dragocenega sredstva, da bi skrajšali naše trpljenje.“

Ne pozabimo, da je rožni venec evangelijska molitev, ki so jo papeži zelo priporočali. Primerna je za vsakega katoličana. Lucija je mnenja, da bo rožni venec nekoč razglašen za liturgično molitev. Papež je daroval fatimski Mariji velik zlat rožni venec v zahvalo, da ga je rešila smrti.

Leta 1943 je Zveličar opomnil Lucijo, naj španski škofje resno skrbijo za krščansko obnovo življenja, sicer bo Rusija še enkrat bič zanjo.

Preganjanje Cerkev in papeža je napovedano v Marijinem sporočilu, ki je že od l. 1942 znano.

Hijacinta je dejala: Videla sem sv. očeta v zelo veliki hiši. Klečal je pri mizi. Obras si je pokrival z rokami in je jokal. Zunaj je bilo veliko ljudi. Nekateri so proti njemu metali kamenje, drugi so ga preklinjali in zmerjali...

Glede besed „grozljiva vsebina“ moramo dodati izjavo, ki jo je papež izrekel v nedeljo 9. 5. 1982 „Sedanji svet je ogrožen na razne načine. Morda je ogrožen bolj, kot je bil kdajkoli v teku zgodovine“ (ORP 16. 5. 1982).

V Fatimi je sv. oče v glavni pridigi dejal: „Petrov naslednik se tu predstavi kot priča neizmerne človekovega trpljenja, kot priča skoraj apokaliptičnih groženj“ (te besede je zelo poudaril), „ki visijo nad narodi in človeštvom“. V posvetilni molitvi je po maši molil pred Marijinem kipom: „Lakote in vojske, reši nas! Atomske vojske, nepreračunljivega samouničenja in vsake vrste vojske, reši nas!“

V mestu Coventry na Škotskem se je papež v nedeljo 30. 5. 1982 doslej na najkrepkejši način izrekel za jedrsko razorožitev in dejal: „Danes so ljudje prisiljeni živeti v senci jedrske more. Silnost in grozovitost vojske — naj bo jedrska ali ne — napravljata vojsko docela nesprejemljivo kot sredstvo za reševanje mednarodnih sporov“ (O Estado de S. Paulo, 1. 6. 82.).

Že l. 1842, šest let pred razglasitvijo komunističnega manifesta, je nemški pesnik Heinrich Heine napovedal ruski bič: „Komunizem je tajno ime groznega nasprotnika. Temni in viharni časi se nam približujejo z oglušajočim hrumenjem in prerok, ki bi nameraval pisati novo Apokalipso, bi si moral izmisliti nove zveri... Prihodnost diši po ruskih bičih, krvi, brezbožstvu in šibah“ (isti vir 19. 1. 74.).

13. 5. 1967 je Pavel VI. dejal v Fatimi ob proslavi 50-letnice prvega Marijinega prikazovanja in 25-letnice posvetitve sveta brezmadežnemu Marijinemu Srcu: „Zaradi dveh vzrokov je sedanji zgodovinski položaj človeštva

težak: človeštvo ima veliko zalogo strašnega smrtonosnega orožja, нравni napredek pa ne teče vzporedno z znanstvenim in tehničnim napredkom... In zato Mi pravimo, da je svet v nevarnosti... Podoba sveta in njegove usode se tu kaže neizmerna in dramatična. To je podoba, ki jo kaže Naša Gospa Našim očem, podoba, ki jo zremo s prestrašenimi očmi... Bog daj, da ta podoba sveta nikoli več ne bo registrirala boja, tragedij in katastrof... Zato smo Mi prišli k nogam Kraljice miru prosit dar miru, ki ga samo Bog lahko da" (OR 14. 5. 1967).

Ni torej neverjetno, da se bo pred spreobrnitvijo Rusije zgodilo, kar je leta 1979 trdil Nobelov nagrajenec Aleksander Solženicin: „S hitrimi koraki se približuje tretja svetovna vojska... Sedaj sovjetski komunizem nima drugega izhoda kakor edinole — napad. Blazneži v Kremlju bodo vrgli mojo domovino Rusijo in ves svet v novo vojsko... Uničili bodo vse, vrgli naš narod na kupe razvalin in slednjič sami propadli.“

V isti nemški knjigi, v kateri sem l. 1943 bral napoved, da bo pred koncem sveta Poljak postal papež, sem bral tudi napoved, ki soglaša z gornjimi napovedmi in se glasi: „Divja demokracija bo prišla od Vzhoda in preplavila vso Evropo“. Ta divja „ljudska demokracija“ niti ni nujno Rusija, lahko je tudi Kitajska ali obe skupaj.

Z vsem tem pa nočem trditi, da je papež v Fuldi zagotovo dal kako izjavo ali da sta on in Pavel VI. govorila o nevarnosti atomske vojske na podlagi t. i. 3. fatimske skrivnosti. Mogla sta to govoriti na podlagi že razodetega dela fatimskega sporočila, da bo Rusija povzročala vojske, in iz poznanja znamenj časov. Resnica je le to, da so papeži Janez XXIII. in njegovi nasledniki po letu 1960 pogosto govorili o nevarnosti atomske vojske.

IV. Ostane odprto vprašanje, kaj je tisto, kar po letu 1960 napravi še neobjavljeni del Marijinega sporočila jasnejši. Naj omenim nekaj svojih mnenj in dejstev!

1. Škof Fulton Sheen je že junija 1952 po radiu dejal: „Prepričan sem, da živimo v stoletju vojske, ker živimo v stoletju greha“ (S. Zamjen). Od tedaj sta se greh in z njim nujno tudi moč hudobnega duha znatno povečala.

Spet naj omenim iz omenjene nemške knjige napoved, ki se očitno že uresničuje. Znana jasnovidka Katarina Emmerich je pred okoli 150 leti izjavila: „Če sem prav videla, bo 40 let pred 2000 hudič odvezan.“ Kolikor dlje v prihodnost zre jasnovidec, toliko manj jasno je videnje. A vse kaže, da je bilo njeno videnje dosti jasno. Besede je treba razumeti v smislu 20. poglavja Razodetja sv. Janeza, kjer stoji zapisano, da bo po preteku določene dobe, ki jo sv. Janez označi z besedma „tisoč let“, hudič odvezan za malo časa in oproščen iz svoje ječe, da bo zapeljal narode, nato pa bo spet vržen v ognjeno jezero..

Pri tem vzbujajo pozornost več dejstev:

a.) Lucijino dovoljenje, da se pismo za papeža odpre leta 1960, sovpada z gornjo napovedjo, da bo hudič odvezan 40 let pred 2000.

b.) Pavel VI. je l. 1967 dejal: „Sedaj je hudič odvezan,“ in ob drugi priliki: „Satanov dim je skozi špranje vdrl v Cerkev“.

c.) Marija je otrokom v Fatimi 13. 7. 1917, preden jim je zaupala sporočilo, pokazala za trenutek pekel v obliki ognjenega morja, v katerem so se hudiči groznih, nepoznanih, živalskih, črnih oblik in duše kot prozorni črni ogorki v plamenih dima med krikj in bolestinimi in obupnimi vzdihji kakor brez teže in ravnovesja premetavali na vse strani (t. i. prva skrivnost). (Kaj k temu poreko moderni vzgojitelji, ki pravijo, da se otrok ne sme strašiti s peklem!).

č.) Med napovedmi, zapisanimi v nemški knjigi l. 1918, je tudi rečeno, da bodo v tem času postavljali templje v čast hudiču.

(Bo še.)
J. Ceglar

Dr. Francé Veber:

NACIONALIZEM IN KRŠČANSTVO

Razlogi za „materializem“ današnjega časa

DRUGO PISMO :

V letošnji prvi številki našega lista smo priobčili skupaj s Predgovorom, dr. Franceta Vebra prvo od kulturnih pisem Slovincem, ki so izšla v knjigi z enakim naslovom pred 43 leti doma in ki danes za večino naših bralcev ni dosegljiva. Odločili smo se za tisto objavo v prepričanju, da se v teku let aktualnost le-teh ni zmanjšala.

Danes objavljamo njegovo drugo pismo. — Ured.

Na vprašanje, odkod današnje materialistično razpoloženje ljudi, odgovarjajo nekateri s sklicevanjem na vero in versko življenje. Pravijo, da je vera pri mnogih oslabela in da je ta oslabitev verskega življenja eden glavnih neposrednih razlogov za danes tako razširjeno materialistično gledanje na svet in življenje. Ta misel pa ne zadovoljuje, ker je premalo določna. Vera, živa vera človeka prav gotovo učinkovito varuje pred materializmom in ga nagiba k idealizmu; in brezverstvo se prav gotovo rado družji z materializmom in ne z idealizmom. S tem je pa povedano samo to, da se gibljeta oba faktorja, idealizem in vera ali materializem in nevera na enaki ravnini in da zato nista v razmerju vzroka do učinka ali razloga do posledice. Vsaj v načelu je to tako in je le še pomisliti, da tudi sama nevera ima in mora imeti še svoje posebne vzroke ali razloge. In šele po teh vzrokih ali razlogih postaja tudi vzporedni materializem izvorno pojasnjen.

Ne zadošča sama ugotovitev dejanske oslabitve verskega življenja. Važnejše je vprašanje, odkod ta oslabitev in odkod vzporedna nevernost ljudi. Kdor misli drugače, tudi sami veri prej škoduje nego koristi; zakaž v takem primeru postaja tudi — nevera neko „absolutno“ dejstvo, ki mu ni posebne razvojne razlage in ki se ga zato tudi vzgoja ne

more dotakniti. Vse to pa pove, da moramo iti še dalje nazaj, ako naj nam postane že orisano resnično ali navidezno duhovno lice našega časa res stvarno in ne samo besedno pojasnjeno. Poiskati moramo take razloge in vzroke, ki bi nam utegnili pomagati k razvojnemu razumevanju obeh dejstev, danes tako razširjenega materializma na eni strani in z njim spojenega maloverskega ali celo protiverskega razpoloženja na drugi. To osnovno zahtevo mora priznati tudi oni, ki je z menoj vred prepričan, da postaja materializem, ko dobiva vzporedne protiverske cilje, še prav posebno izrazit in nevaren. Seveda bo za ta „preobrat“ v osnovni miselnosti današnjega povprečnega razumništva kaj mnogo glavnih in stranskih razlogov ter vzrokov in s posebnim ozirom na današnji materializem naj navedem zlasti tri, štiri take glavne razloge in vzroke.

Najprej ugotavljam, da v sami znanosti, pravi znanosti, ki služi svojim namenom in ni le sredstvo politike in podobnih drugotnih ciljev življenja, o kakršnem koli preobratu te vrste ni ne duha ne sluha. Da, kdor bi iskal tak preobrat tudi v znanosti, bi moral poseči v predvojne čase in se v najboljšem primeru ustaviti šele pri drugi polovici prejšnjega stoletja. Tedaj se je namreč za trenutek res zdelo, da je tudi vprašanje življenja, tudi vprašanje duše, tudi vprašanje človeka — samo prirodoslovno, snovno vprašanje. Ali med tem si je znanost, da se tako izrazim, že davno opomogla in je svojstveni svet življenja, svet duše in svet duhá tako rekoč na novo odkrila. Vprav v takih vprašanjih pa gre znanost — in to je važno v tej zvezi — pred dnevnim življenjem in življenje za njo. Resda je tudi znanost hčerka življenja in tudi ona mora naprej varovati vse skušnje, ki jih izhodno ter končno samo od življenja prejema, in tudi ona bi sama propadla, ako bi se nenadoma postavila proti življenju. Toda pri vsem tem ne smemo pozabiti, da je isto življenje, vsakdanje in nevsakdanje, odkazalo znanosti prav posebno pot njenega lastnega razvoja in da je znanost, ko hodi po tej poti, samostojna in od „življenja“ nezavisna.

Je to pot resnice, ki je povsod drugje le sredstvo in postaja šele v znanosti sama sebi namen, kar stori razumljivo, da dobi v zadevah resnice šele — znanost ono prodorno moč, kakor je samo življenje ne zmore. Zato je v vprašanjih čiste resnice samo znanost edina naravna vodnica življenja. To razmerje je očitno celo pri takih znanostih, ki so vse le v dnevni službi življenja. Tehnika je prinesla človeštvu npr. tudi stroj in dobo stroja imenujejo danes mnogi nesrečno dobo v človeškem razvoju. Ta doba je pa nesrečna samo zato, ker se pač dejansko življenje še ni prilagodilo temu, kar je bila znanost že pred njim predvidevala in tudi dejansko ustvarila. Ko bo pa življenje, družba tudi na tej točki sledila znanosti, bo tudi stroj človeku le v srečo. In če velja vse to že za same uporabne, tehnične znanosti, v koliko večji meri bo taka prodorna prednost znanosti pred življenjem veljala pri znanostih, ki so že po lastni naravi sami resnici posvečene in ki utegnejo zato v enem zamahu prehoditi pot, za katero so — življenju stoletja potrebna?

So to vse duhovne in v najčistejšem ter najlepšem pomenu besede

svetozorne znanosti in te znanosti brez dvoma gredo pred dnevnim življenjem in ne življenje za njimi. Tu mislim zlasti na vso novejšo in najnovejšo filozofijo, ki se vedno bolj oprošča samih prirodoslovnih, snovnih vidikov in postaja v tem svojem samostojnem razvoju kar najplodovitejša tudi za vse posebne znanosti tega duhoslovnega tipa (pedagogika, kulturna zgodovina, jurisprudenca, sociologija ipd.). V vsej tej filozofiji ni več sence onega „znanstvenega“ materializma prejšnjega stoletja, razen v deželah, kjer je vsa znanost s filozofijo vred samo sredstvo „oblasti“. Vprav v tem dejstvu je pa že eden glavnih razlogov, zakaj je današnjemu povprečnemu razumniku materializem to, kar je bilo našim prednikom samo idealistično gledanje na svet in življenje. Današnji razumnik take vrste je pač še vedno tam, kjer je bila znanost recimo že pred sedemdesetimi leti. Kakor je tedaj v sami znanosti zavladalo trenutno prepričanje, da nas že preiskovanje same snovi in njenih zakonov privede tudi do bistva „življenja“ in da je že samo tehnično obvladovanje prirode bistveni znak prave „kulture“, enako se danes v vsakdanjem življenju tako rado čuje mnenje, češ, da je gmota vse in da je gmotna dobrina tudi jedro in smisel življenja. Bil bi to moj kulturno-zgodovinski razlog za danes tako razširjeno poveličevanje materialističnega pojmovanja življenja, tudi človeškega.

Drugi razlog je bolj moralnega značaja. Človek in zlasti ljudstvo bližnjega ne sodi toliko po njegovih naukih in zgolj umskih nazorih, kakor po delih in zgledu, ki ga daje v dejanskem življenju. „Samo po njihovih dejanjih jih boste spoznali“, tako beremo že v evangelijih in pretežno tako se ravna s svojimi sodbami ljudje tudi danes drug proti drugemu. Ljudje so pa imeli neštetokrat priliko opazovati, kako malo idealno je bilo dejansko življenje takih, o katerih so čuli, da oznanjajo v besedah sam idealizem življenja, in kako poljubno idealno je utegnilo biti dejansko življenje takih, ki so samo v svojih umskih nazorih tudi svojstveno človeško življenje podrejali slepim zakonom nežive, snovne prirode.

Ljudje so opazili važno razliko in globoko razdaljo med teoretičnim, zgolj umskim in pa med praktičnim, v dejanskem življenju uresničnim idealizmom ali materializmom. Zlasti se pa ji je zazdelo to, da človeka tudi najlepši teoretični, umski idealizem ne obvaruje pred najhujšim praktičnim, dejanskim materializmom in da mu na drugi strani tudi najhujši teoretični, umski materializem nikakor ne onemogoča uresničevanja kar najlepšega idealizma v dejanskem življenju. In to dejstvo je ljudem še posebej vzelo zaupanje v vsako samo umsko, teoretično gledanje na človeka in njegovo življenje in namesto takega gledanja so zahtevali prava dela in ono svobodo ter pravico, brez katere takih del ni. Vendar se je ta sami praksi življenja namenjena in ponekod kar prevratno razpoložena miselnost kaj kmalu umaknila spoznanju, da ostane tudi zahtevana „svoboda in pravica“ tako dolgo zopet samo slučajna, dokler ne postane zares svetozorno in torej tudi umsko, teoretično podkrepljena in utemeljena.

Nastala je zopet potreba po — svetovnem nazoru, po enotnem umskem teoretičnem gledanju na svet in življenje. Vprav v to svrhu sta bili na razpolago zopet samo dve veliki možnosti; ali „stari“ idealizem ali „novi“ materializem. Vsaj dejansko življenje je prožilo samo ti dve možnosti, medtem ko je sama znanost in zlasti filozofija že mogočno korakala po lastni poti naprej. No, stari idealizem in življenje po njem ljudskih množic ni mogel več ganiti, ker se jim je deloma po pravici pa tudi dozdevno prikazoval le kot zakriti pobornik samega praktičnega materializma. Težišče je padlo na stran novega svetozornega, teoretičnega materializma in v tem materializmu vidijo danes mnogi edino jamstvo za pravi napredek v zasebnem in družabnem življenju. Bil bi to moj moralno-dušeslovni razlog za danes tako razširjeno poveličevanje materialističnega pojmovanja življenja, tudi človeškega.

Tretji razlog je gospodarski. Huda stiska, ki jo danes vsepovsod opazujemo, še prav posebej pomaga k temu, da se danes s samih gospodarskih vidikov presoja in ocenjujejo tudi take strani človeškega življenja, ki nimajo, ako jih neposredno vzamemo, s samim gospodarstvom nobenega opravka. N. pr. tudi znanost, umetnost in celo religija se danes kaj rada samo še toliko uvažuje in ceni, kolikor so tudi z njo spojene še posebne gospodarske koristi. Psihologija naših dni je pač psihologija človeka, ki v svojem silnem hrepenenju po tem, kar je izgubil, meče stran morda še večje vrednote, ki bi si jih lahko ohranil in ki si jih ohraniti mora, ako naj se mu zopet povrne tudi to, kar mu je bilo po sami usodi odvzeto: gospodarsko trpljenje zastira današnjemu človeku njegov vid za izvangospodarske, duhovne vrednote, čeprav bi mu samo ta vid mogel pokazati pot tudi do prave gospodarske rešitve.

V takem duševnem ozračju se pa samoobsebi poraja še nadaljnje stremljenje, da bi se to pretežno gospodarsko motrenje vsega človeškega življenja dvignilo kar na stopnjo svetovnega nazora. Rodi se nauk, da je že s samim gospodarstvom dano obenem osnovno bistvo svojstveno človeškega življenja in da je zato vprav gospodarstvo ona os, okrog katere edine da se suče tudi vsa zgodovina na zemlji. Po tem nauku gospodarstvo na mah preneha biti samo sredstvo in dobi nasprotno mesto edinega izvora in osnovnega ter vrhovnega namena življenja človeka. Kjer pa zavlada tako naziranje, tam za stari idealizem zopet ni več pravega mesta. Kjer so v odločilnem ospredju sami gospodarski vidiki, tam kajpa ne more biti posebnega ogrevanja za v resnici človečanske, duhovne vrednote življenja.

Kjer gre samo za gmotne dobrine in z njimi spojeno vnanjo udobnost življenja, tam se tudi stara kultura povsem naravno umika novi civilizaciji in tam tudi stari pojem notranje duhovne rasti nujno klone pred novim pojmom vnanjega tehničnega napredka, kakor se javlja zlasti v samem mehanskem obvladovanju prirodnih sil in v samem gospodarskem izrabljanju prirodnih zakonitosti. V takem miselnem okolju pa zopet ni več mesta za nič izvenprirodnega ali celo nadprirodnega, v takem okolju je

zopet najbolj primerno samo prirodno, snovno gledanje na svet in življenje. In to se pravi, da je oboje, današnje izključno gospodarsko motrenje človeškega življenja in temu življenju namenjeni ter tako imenovani „historični materializem“ v bistvu eno ter isto: kjer gospodarstvo, tam družba; kjer samo gospodarstvo, tam samo materialne osnove družbenega življenja. Bil bi to moj gospodarsko-socialni razlog za danes tako razširjeno povečevanje materialističnega pojmovanja življenja, tudi človeškega.

Je pa še četrti tak razlog, ki nam v enaki meri pojasnjuje danes tako zelo razširjeno nagibanje k materialističnemu svetovnemu naziranju. Materializem ima namreč tudi dve dejanski ali vsaj navidezni nesporni vrline, ki vprav na današnjega povprečnega razumnika nemalo učinkujeta in ga od starega idealizma še posebej odvrata. Nauk materializma je prvič tak, da se nekako že po lastni naravi bori proti vsemu staremu in novemu praznoverju in da priznava samo to, kar je neposredno otipljivo ali vsaj strogo prirodoslovno dokazljivo in rešljivo. Tak materializem je zlasti podrl ono predzgodovinsko bajeslovno miselnost, ki je tudi samo vnanjo prirodu polnila z različnimi „demoni“, „duhovi“ in „vilami“ in si na tak način razlagala tudi vse poedino prirodno dogajanje. Že prvi starogrški filozofi (Tales, Anaksimander, Anaksimen) so bili prav za prav samo v načelu res „filozofi“, v svojih dejanskih nazorih so pa tudi oni poznali le snov in samo ta materialna osnova jih je nagibala k pobijanju bajeslovnega gledanja na svet in življenje.

Moderni človek takih bajk seveda že davno več ne priznava in materializem, ki že samo notranjo usmerjenost k taki bajeslovni miselnosti kar v načelu odklanja, se mu mora zdeti še posebno priporočljiv in prikupen. In isti materializem je tudi na poznejši ter pravi znanstveni stopnji do danes ostal enak sovražnik vsega „skrivnostnega“ in „nedoumljivega“: po njem so kakršne koli prave uganke sveta in življenja pojmi, ki naj jih smatramo za nedopustne in človeka nevredne. V tem pogledu postopa materializem celo neprimerno ostreje nego prava znanstvena praksa! Tudi znanost v lastnem območju prave „skrivnosti“, pravega „čudeža“ ne pozna in ne more poznati. Ali znanost utegne pred — skrivnostjo, pred — čudežem obstati in to svojo ustavitev tudi primerno utemeljiti. V tem smislu bi lahko že s starim Platonom rekli, da je začudenje pravi začetek in pravi konec vsega znanstvenega dela in prizadevanja. Materializem pa vsako tako „začudenje“ že v načelu odklanja! To pa daje takemu materializmu vsaj na zunaj in torej zopet vprav za povprečnega današnjega razumnika kaj privlačno lice „edine“ resnično znanstvene teorije sveta in življenja.

Druga taka posebna stran materializma se pa pokaže, ko stopa materializem — in to kot svetovni nazor — tudi v življenje in skuša svojim načelom dati in priboriti tudi primerno politično moč. Ob takih prilikah ga namreč vidimo vedno v ostri borbi z vsemi tako zvanimi privilegiji ali predpraviciami, zlasti pa s takimi predpraviciami, ki naj

bi bile osnovane na nekem prav posebnem ter že po rojstvu ali celo po božji milosti danem poslanstvu pristojnih redkih izvoljencev. To se pa pravi, da gre materialističnemu svetovnemu nazoru, ko ga prenesemo v samo socialno življenje, že naprej značaj in tendenca izrazito demokratične politične miselnosti. Materializem se zato že po lastni naravi ogreva samo za kolektivno motrenje človeškega življenja in tudi njegovi prilični razrednobojni sunki so le poseben izraz njegove zgolj kolektivne usmerjenosti. In ta posebna stran materializma je za mnoge današnje razumnike brez dvoma tudi toliko kakor znak edinega rešilnega nauka.

Torej dve potezi sta, ki dajeta materialističnemu svetovnemu nazoru vprav v naših dneh tudi s svoje strani še moč posebne privlačnosti: je to njegovo zgolj vnanje-razumsko motrenje vesoljstva in njegov dejanski demokratizem v socialnem življenju. Obe ti potezi storita še to, da zagovarja materializem v praksi življenja le „čiste račune“ in njim primerno „pravico“, odklanja pa same „notranje“ nagibe in zgolj podarjeno „milost“. Odtod tudi znani „eksekutivni aktivizem“ vseh onih, ki skušajo takemu materializmu priboriti tudi mesto življenjskega dejstva: so to zlasti praktično usmerjeni ljudje, ki jim je malo na sami „teoriji“ ali ki jim je sleherni teorija le toliko pomembna in vredna, kolikor se neposredno odraža tudi v samem dejanskem življenju. Naša doba je tudi takaj miselnosti izredno naklonjena in daje to dejstvo materialistični miselnosti danes še posebno barvo in poseben pomen. Bil bi to moj kulturno-politični razlog za danes tako razširjeno poveličevanje materialističnega pojmovanja življenja, tudi človeškega.

Od vseh teh štirih posebnih razlogih pa ne smemo spregledati še nekega splošnega notranjega obeležja časa, v katerem živimo. To obeležje je ustvarila že svetovna vojna in ga lahko kaj lepo ponazorim tudi s primerom slovenskega fanta, ki je bil poklican na fronto in je prišel kot vojak ali ujetnik v najbolj oddaljene kraje. Seznanil se je z najrazličnejšimi ljudmi in spoznal je najrazličnejša ljudstva. Videl je, da veljajo v tujini drugačni ideali in da se tam prav malo ceni to, kar se je dotedaj njemu zdelo sveto in nedotakljivo. In tako se je v njegovi duši povsem naravno porodila misel, ali imamo na svetu sploh kaj takega, kar bi bilo v resnici brez izjeme veljavno, obvezno. Na drugi strani so se utegnili našemu slovenskemu fantu tuji ljudje in tuja ljudstva tudi kar najbolj prikupiti in to mu je izsililo vprašanje, ali niso ta ljudstva morda še boljša in vrednejša nego vse to, kar je videl dotlej pri sebi in pri svojih rojakih. Vse to je pa utegnilo storiti že iz našega slovenskega fanta kar pravega relativista, ki ne pozna več nobenih stalnih ter trajnih mejnikov vsega človeškega mišljenja in stremljenja in ki mu je postalo vse na svetu samo „trenutno“, samo kot „sredstvo“ pomembno in vredno.

V isti smeri so delovale in še delujejo tudi znane posebne posledice svetovne vojne. Nenadoma so se zmajali dotedanji odločilni stebri evropske skupnosti, padli so prestoli, izginile so dinastije, milijonarji so postali siromaki, prej odločilne avtoritete so postale torišče zasmeha, na vodilna

mesta so prihajali vredni in nevredni, nastala je praznina, ki bi jo mogla izpolniti in jo more izpolniti samo splošno priznana avtoriteta, samo splošno priznana oblast. Namesto tega se je pojavilo samo medsebojno prerivanje ter izpodrivanje, ki je končno po železni logiki takega življenjskega obeležja privedlo nujno do edine potrebe po samem oboroževanju, ki spominja že na blaznost, ako bi kaj takega počenjal tudi poedini človek v svojem zasebnem življenju. Odločilna je povsod postala zopet le pest, čeprav vsi pravijo, da vprav pest je in more biti le sredstvo. Tudi taka dejstva silno ogrožajo priznavanje kakršnih koli pravih ter trajnih idealov človeškega življenja in kar izsiljujejo misel, da je tudi bistvo človeškega življenja samo v tem, da „močnejši“ požira „slabjšega“.

K vsemu temu se je pridružil še podobni razvoj v samih znanostih, pri katerih v enaki meri opazujemo učinkovito podiranje „starega“ in nenehano postavljanje „novega“. V tem pogledu prednjačijo danes celo tako imenovane pozitivne znanosti, od same fizike in tja do psihologije človeka. Nauk se postavlja proti nauku, teorija pobija teorijo in kar je bilo še „danes“ veljavno, postaja „jutri“ zavrženo. Tako vzbuja tudi pogled na samo znanost vtis enakega relativizma in enakega odklona od vsega tega, kar naj bi bilo res „objektivno“ pomembno in vredno. Tudi sama znanost vzbuja vtis, da naj smatramo samo to za pomembno in vredno, kar je tudi dejanski uspešno. Koliko je danes takih ljudi, ki bi v resnici cenili n. pr. filozofijo, filologijo, zgodovino, vsi se pa divijo tehnikom, inženirjem in praktičnim izumiteljem! Učenost je dobila samo vrednost praktičnega znanja in izobrazba samo vrednost tehnične spretnosti. Čim bi pa kdo oznanjal resnice in vrednote, ki naj veljajo „po sebi“, bi mu danes skoraj vsak odgovoril: kako dolgo, morda samo do jutri!

Tudi ta notranji relativizem naše dobe še posebej podpira samo materialistično gledanje na svet in življenje in ne idealističnega. Tudi ob takem notranjem obeležju ni mesta za priznavanje prav posebnega in to nepremakljivega mesta človeka v vsem stvarstvu. Tudi vse človeško delo in človeško prizadevanje ima samo „relativen“ pomen in smisel. Zlasti pa ne more biti govora o nobeni edinstveni osebnosti ali duhovni strani človeka, ki bi zahtevala tudi prave načelne poglede na svet in življenje in ne samo priličnih. Tudi človek je po vsem obsegu svojega „bistva“ samo višja vrsta — živali in tudi ta „višinska“ razlika med njima je samo relativna in ne absolutna. Po taki poti pa dospemo zopet nazaj do same — snovi, katero edino neobhodno povsod dobimo, ob vsem neživem in živem. In vprav ta poslednja točka daje omenjenemu notranjemu relativizmu našega časa še posebno pobudo in posebno oporo: čim bolj se fizik pogreza v elementarno fizikalno, snovno dogajanje, tem bolj se mora ustavljati ob sami — „naključnosti“ in vzporedni nemožnosti „zakonitega“ izvajanja enega dogodka iz drugega. —

Stavili smo si vprašanje po posebnih razlogih ter vzrokih resničnega ali navideznega „materializma“ našega časa. Ugotovili smo zlasti štiri take

posebne razloge, kulturno-zgodovinskega, moralno-dušeslovnega, gospodarsko socialnega in kulturno-političnega. Prvi se opira na zgodovinsko dejstvo, da je povprečni današnji razumnik v svetožornem pogledu pač še tam, kjer je bila sama znanost že pred 70 leti. To dejstvo tudi ni v nasprotju z onim „relativizmom“ v današnjem razvoju znanosti, ki sem ga gori omenil v vida splošnega notranjega obeležja časa, v katerem živimo. Prvič gre tu v prvem redu za take današnje vede, ki se bavijo s samo naravo in ne s tem, kar je in naj bo res človeškega ter samo človeškega. Drugič pa tudi te vede ne oznanjajo več nobenega pravega „materializma“, ker ostajajo v svojih področjih in nimajo nobenih „svetožornih“ tendenc in namenov. Njihova zveza z resničnim ali navideznim materialističnim nastrojenjem našega časa je v najboljšem primeru samo posredna in ne neposredna.

Naš drugi razlog se pa opira na enako važno razliko med samim materializmom ter idealizmom v teoriji in praksi, v misli in delu. Današnji čas zahteva v prvem redu to, da postani „dobro“ tudi dejstvo, in daje zato vso prednost praktičnemu idealizmu in celo meni, da je najhitrejša pot do takega idealizma samo v — teoretičnem materializmu. Naš tretji razlog se nadalje opira na obupno gospodarsko stanje našega časa, ki zavaja marsikoga k mnenju, da je vprav gospodarstvo obenem edina bistvena stran in edino bistveno gibalno vsega svojstveno človeškega dela in prizadevanja in da je zato tudi s tega vidika v svetožornem pogledu na mestu samo materialistično gledanje na svet in življenje. Naš četrti razlog pa navaja končno dve resnični ali vsaj navidezni vrlini svetožornega materializma, namreč njegovo „samo razumsko“ pojmovanje vesoljstva in njegov „praktični demokratizem“ v dejanskem življenju. Vprav svetožorni materializem da se bori takó za končno zmago razuma v teoriji in pravice v življenju.

Ti štirje „posebni“ razlogi se pa javljajo še ob enako značilnem splošnem notranjem obeležju našega časa. Je to duh relativizma, ki priznava samo vse trenutno in bežno in smatra vse trajno in stalno le za posledico našega „romantičnega“ hrepenenja, ki pa nima ob stvarnem gledanju na svet in življenje nobene dejanske veljave. Zato polaga ta sodobni relativizem glavno važnost na same vnanje poteze življenja in ne tudi na notranje. Zato gre danes bolj za „uniformo“, za „zastavo“, za „številó“ pripadnikov, za (snovne) „znake“ in ne za prave notranje ideje, glede na katere vsa sama vnanjost, vsa sama snovnost je in more biti v najboljšem primeru samo sredstvo, samo simbol. Gre za resnično krizo edinega pravega odnosa med vnanjim in notranjim, telesnim in duhovnim svojstvom človeka in to krizo podpira že od svetovne vojne sem samo življenje in tudi sama veda se rada vdaja takemu bežnemu, relativnemu motrenju vseh danosti.

Zopet smo pri zaključnem vprašanju prejšnjega, prvega pisma: jéli naša doba tudi v svojih življenjskih koreninah res „materialistična“? So podani posebni razlogi za „današnji materializem“ res taki, da zagrabijo tudi — samo dušo današnjega človeka, ali pa se pridružuje tem razlogom

tudi današnji človek samo tedaj, ko ga skrbijo samo vnanje, bežne, prilične potrebe življenja? Jéli „relativizem“ naše dobe res tak, da posega že v samo bistvo — človeka in da se zato današnji človek tudi sam prav bistveno loči od človeka pred njim? Ali je pa morda vendar tudi današnji človek v svoji osnovni misli in v dnu svojega srca vse drugo nego pravi „materialist“ in „relativist“? Pravi odgovor na to vprašanje je tudi za današnje mesto in za današnji pomen same krščanske in nacionalne misli odločilnega pomena.

Slovenske teme in temé

ALI CENIMO SVOJE NAJVEČJE VREDNOTE?

VOLJA DO ŽIVLJENJA. IZPOLNITEV POSLANSTVA. Drugo svetovno vojno smo po svarilih iz Fatime lahko pričakovali. Naš narod je ostal pri življenju, padel pa je pod tretjo, najstrašnejšo okupacijo. Pod njo mu je obstanek bolj ogrožen kot v vsej dosedanji zgodovini. Znamenja kažejo, da slovensko ljudstvo v sužnosti izgublja voljo do življenja. Izgublja zaupanje v božjo vlado nad svetom. Izgublja pogum za vztrajanje in napredovanje v duhovnih vrednotah. Trideset let trajajočemu vsiljevanju marksističnih public je porasla učinkovitost v navidez paradoksalnem zavezništvu s potrošniško slo po udobju.

Čemú bi pod sužnim soncem še živeli? V dobi nesrečne diktature v prvi Jugoslaviji — danes vidimo, koliko svobode je pod njo kljub vsemu še bilo! — je dr. Lambert Ehrlich mladim Slovencem na Višarjah odkrival veliko poslanstvo: „To je edini mejnik v Evropi, ki ne loči, temveč združuje (...) Nekoč bo tak mejnik vsa naša domovina, ker mora prav ona vezati Jug s Severom in Vzhod z Zahodom (...) A to nalogo bo mogla izpolnjevati le v svobodi, ne pod gospodarjem, ki bi sedel na kateri koli strani tujega neba. Božja volja je, da mi vsi za to svobodo delamo, ne samo čakajoče živimo, ker se božji volji nihče ne sme lagodno izmikati.“ (Navaja Mirko Javornik, Pero in čas II, str. 318.)

To poslanstvo nam je nakazalo že apostolsko delovanje sv. Cirila in Metoda, oživiljal ga je „oče slovenske Cerkve“ Slomšek, za njim zaslužni raziskovalec dela svetih bratov prelat Grivec. Tudi vključenje v Državo SHS je opozarjalo na to poslanstvo.

Da, vredno je bilo živeti, vredno duhovno rasti, vredno delati za lastno svobodo, da jo posredujemo drugim. Po uničenju prve Jugoslavije in tuji zasedbi je dr. Ehrlich odklonil vsako obupavanje: „Naš vladar je zdaj le še Mati božja (...). Njej v čast in za dokaz naše vere v bodočnost zapojmo edino himno, ki jo imamo od vseh naših začetkov!“ (Pero in čas, 320/1)

In danes? Nekdanji ravnatelj ljubljanske Drame Bojan Štih zamolklo kriči z dna: „Pripadam narodu, ki umira. (...) Vsako leto nas je manj, ki

še razumemo Trubarjevo in Dalmatinovo slovenščino. Pomnim besede politika, ki nam je v začetku šestdesetih let takole govoril: 'Ljubljana bo imela l. 2000 več kot pol milijona prebivalcev. Toda vedite, to ne bo več vaše slovensko, to bo naše jugoslovansko mesto.' (Naši razgledi XXXI, 11) Nekaj strani teh štihih izvajanj je ponatisnila tržaška Mladika (julij 1982, str. 91-94) in jih tako označila: „Odlikuje jih nacionalna prizadetost in iskrenost, ki ju v slovenskem izmedleem, konformističnem in pomalomeščanjenem ozračju smemo imenovati edinstvene.“

OPUSTITI SVOJ JEZIK? V prejšnjem stoletju je nastalo gibanje, ki je hotelo naš narod rešiti pred vtopitvijo v nemškem morju s tem, da sprejemem hrvaški jezik („ilirščino“); v prvi Jugoslaviji naj bi odreka lastnemu jeziku ustvarila „jugoslovanski narod“. Vendar je v obeh primerih zmagala zdrava pamet. V pomembni anketi, ki jo je tik pred prvo svetovno vojno organizirala revija Veda, so še tujci poudarjali nesmisel, nenaravnost in nenravnost takega poskusa narodnega samomora. Češki univerzitetni profesor Kadlec je npr. uvidel, da je slovenska kulturna enota zelo oddaljena od hrvaške in srbske, ne le zaradi jezikovnih razlik, marveč tudi po docela različnem kulturnem ozračju in različnih političnih tvorbah. Zločest nasledek komunistične okupacije je med drugim ta, da se kulturno ozračje po zasedenih deželah komunistične Jugoslavije enakomerno zastruplja in da političnih tvorb ni več. To pa je eden velikih vzrokov, da ni več zdravega odziva na pritisk. Slovenski ljudje doma žive že štirideset let v suženjstvu, pod neprestanim pritiskom in grožnjami. Večina se rešuje v oklep zasebnosti, nevmešavanja, relativnega udobja. Kadar se v javnosti le pojavi kaj vznemirljivega ali kadar se oglasi vest („Kako je s tvojo osebnostjo? Kako z našo mladino? Kako z usodo našega naroda? Kako s slovenskim jezikom?“), je pomirjevalni odgovor hitro pri roki. (Za to pride prav dialektika, s katero marksizem praktično vse razbija in teoretično vse ustvarja. Ljudje se te metode priuče bolj iz izkušenj kot v šoli ali iz javnih občil.) A to pomirjevanje vesti ob hudih in najhujših dejstvih je smrtno nevarno. Na področju slovenskega jezika, ki se duši v poplavi z juga, je pred to nevarnostjo pogumno kriknil k zavesti prof. Jože Toporišič. Potem ko je priznal, kako se včasih porajajo črnoglede misli o perspektivah slovenskega jezika, misel na utopitev v valovih tujih jezikovnih oceanov, ostro obsodi „zapiranje oči pred nevarnostmi in s tem povezano pranje duš in možganov z lepo donečimi frazami, kot so odprtost v svet, nesebična gostoljubnost, internacionalnost, podcenjevanje nevarnosti (še nikoli se slovenskemu jeziku ni godilo bolje), hvaležost za bratsko pomoč drugega jezika (zmeraj enostransko) in kar je še podobnih krilatice.“ (V referatu na zasedanju komisije za knjižne jezike pri mednarodnem slavističnem komiteju, Bratislava, oktobra 1980. Ponatis v reviji Jezik in slovstvo, 1980/81; navedeni odlomek na str. 199.)

SLOVENSKA DRŽAVNOST. Zamejstvo je nasploh prav tako malo občutljivo za slovenstvo in njega vrednote. Vendar so hvale in posnemanja vredne izjeme. Na Primorskem znašata dokaze in kopicita gradivo proti trditvam o „nezgodovinskosti“ slovenskega naroda prof. Joško Šavli in Franc

Jeza. Škoda, da se je Jeza zagrizel v „skandinavsko podmeno“, katere jezikoslovni del je povsem neznanstven. (Jeza zavrača slaviste, če ne vso slavistiko, z najhujšimi obtožbami, sam pa ne obvlada najbolj enostavnih lingvističnih metod; ne ozira se niti na jezikovni razvoj ne na fonetične zakone; etimološka in semantična vprašanja „rešuje“ z dialektiko in nemožnimi „metatezami“, svojevoljnim dodajanjem in izpuščanjem glasov.) Zavezotost za stvar v nas ne sme oslabiti predanosti resnici, dejstvom, znanstvenim postopkom.

Zahteva po samostojni slovenski državi je zmerom močnejša in bolj splošna v emigraciji, kar ni brez odmeva doma ne v tujem svetu. Kako to žre živce komunističnim okupatorjem, se je pokazalo npr. v Bulatovičevem napadanju slovenskega jezikovnega razsodišča. Nujno potrebno je, da se vsi zedinimo v tej zahtevi (ne le alternativni) ter jo predlagamo in razlagamo mednarodnim organizmom in vplivnim ustanovam in posameznikom po vsem svetu.

Zamisel je v tem stoletju že nekajkrat dobivala oprijemljive oblike. V Vestniku smo poročali o medvojni Rooseveltovi misli, da je treba upoštevati narodne težnje in torej ne gre obnoviti Jugoslavijo. (Gl. letošnja 1. štev., str. 35). Na nasprotni strani pa so Nemci nekaj časa proti Italijanom mislili na ustanovitev slovenske države: z Ljubljansko provinco naj bi se združilo slovensko Primorje (goriška in tržaška provinca pa del videmske); tako bi slovenska država dosegla Sočo. General Rupnik je nemško ponudbo odbil, ker nemško vodstvo ne bi dopustilo priključenja tej državi slovenskih predelov štajerske in Koroške. (Gl. o tem: Bogdan C. Novak, Trieste 1941-1954. The ethnic, political and ideological struggle. The University of Chicago Press, 1970. Podatki o tej ponudbi generala Rupniku so na str. 75 pod črto. Avtorju jih je posredoval l. 1945 človek, ki je bil tesno povezan z Rupnikovo vlado.)

JEZIKOVNA IN DRUGAČNA SAMOOBRAMBA

Slovinci so po prvih letih centralističnega načrtovanja in silnega pritiska sem in tja le dosegli malo samostojnosti, tako da so po Sloveniji tujci imeli celo Jugoslavijo za „najbolj liberalno komunistično državo“. Odpor proti jugoslovanskemu izkoriščanju je v začetku 70 let kazal take pojave, da je prišlo do čiščenja partijskega vodstva (Kavčič!), celo z izgovorom, da st skuša Slovenija priključiti Bavarski. Kot najbolj razvita „republika“ je Slovenija prej ko slej ostala molzna krava Jugoslavije. Zato je bilo vedno manj sredstev za lasten napredek. Že l. 1965 je skupina slovenskih izobražencev ugovarjala naraščanju števila filmov s srbskim besedilom. Slovenija preprosto ni imela sredstev za sinhroniziranje v lastnem jeziku. Še večja nevarnost je rastoča reka južnih delovnih moči. Samoobrambni čut je privedel de ustanovitve „jezikovnega razsodišča“, ki naj

„VEČ STORI TISTI, KI HOČE, KOT TISTI, KI MORE!“ (pregovor)

skrbi za čistost jezika. Znano je, kako je na javnem shodu tega jezikovnega razsodišča 22. marca izzival zloglasni pisatelj Miodrag Bulatović in obtoževal Slovence rasizma („čistokrvni, arijski Slovenci“). Navzoči so ga izžvižgali; čuli so se klici: „Ven! Vi ste provokator!“

Jezikovno razsodišče je nato v Delu priobčilo članek o „naravnih in nenaravnih glediščih v odnosu med slovenskim in srbohrvatskim jezikom“. Napisano je bilo, da živi v Sloveniji ok. 200.000 ljudi iz drugih republik, ki ne znajo slovenščine in se je nočejo naučiti.

Bulatović je na te in druge odgovore poslal sarajevskemu tedniku Svijet odprto pismo, nekakšno javno obtožbo slovenskih kulturnih delavcev, zlasti voditeljev jezikovnega razsodišča Matjaža Kmecla in Jožeta Toporišiča. Mdr. piše, kako se je zgrozil, ko je skupina rockovcev „Pepel in kri“ zapela po televiziji: „če bo l. 2000 sploh še kaj Slovencev“. Južni tožnik se razburja: Kako se more Slovencev v času svoje največje blaginje (!), svoje popolne afirmacije (!), primerjati z na smrt obsojeno rastlino ali živalco? Posebej je moža razburila trditev organizatorjev zborovanja 22. marca, da „Slovenija nima emigracije ustaškega, četniškega in balističnega tipa“. Bulatović pravi: zato pa ima Slovenija emigracijo belogardiističnega tipa, s krvjo umazane izdajavce. Sprašuje: Kaj je vojni zločinec Ciril Žebot počel z vednostjo nekoga v letih „raznih afer, tudi ‘cestnih’,“ v Ljubljani. Priporoča svojo „študijo“ „Slovenski peti prst“, v kateri je zbral kup citatov iz listov, kot so Klic Triglava (London), Alba de la libertad eslovena (!) (Castelar), Svobodna Slovenija (Buenos Aires). „Tam se najbolje vidi, če pozivajo k separatizmu in ustanovitvi lastne slovenske države, ali ne pozivajo.“

Na Bulatovićeve predrznosti je odgovoril sam Franc Šetinc in moral za ljudstvom: V Ljubljano da prihajajo ljudje kot Bulatović in se predstavljajo kot zaščitniki slovenskega jezika. Kaj pa v resnici ponujajo? „Paternalizem v obliki unitarizma.“ Krepkejši odgovor je Bulatoviću napisal Taras Kermavner v 1. številki ljubljanske Nove revije.

Partijsko vodstvo dopušča tudi odpor ljudstva proti temu, da so častniki narodne vojske v Sloveniji pretežno Srbi in Črnogorci; ti se s Slovenci menijo le srbski. V nekem smislu se v Sloveniji ponavlja terjatev hrvatskih vodilnih komunistov iz l. 1971, naj se namesto jezikovno monolitne vojske vzpostavijo narodne vojske s svojim poveljevalnim jezikom, torej federalizirana armada.

PROTI SRBSKEMU DIVJANJU NA KOSOVU

Drug kamen spotike za Slovence je ravnanje belgrajskih oblastnikov na Kosovu. Slovenci trdijo, da Jugoslavija ni nití gospodarsko v stanju financirati zasedbo kosovske pokrajine, ali pa mora hudo oslabiti obrambo navzven. Torej ograža po mnenju Slovencev, celo partijskih voditeljev, srbski spor z Albanci jugoslovansko neokrnjenost mnogo bolj kot zahteve, ki jih postavljajo Albanci. Srbski komunisti imajo to za slovenski udarec z bodalom v hrbet. Očitajo Slovencem, da mislijo le nase; kako prevladuje v slovenski partiji stališče, da potrebuje Jugoslavija manj samou-

pravljaja; da slovenski partije izdajajo ne le srbske koristi, marveč tudi „Titovo pot“. Spet se je z večino oglasil šetinc v Delu ter obdolžil srbske tovariše, da načrtno vnašajo razdor v jugoslovansko ljudsko skupnost. „Nacionalisti so doma v Srbiji.“ — Vse to se dogaja pred napovedanim partijskim zborovanjem, na katerem se bo po mnenju slovenskih komunistov razpravljalo in sklepalo o partijski liniji, ki se razen iz fraz sestoji iz nič.

POTEMKINSKI PREDOR

Tako je po pravici imenovati predor pod Karavankami, za katerega so zastopniki Jugoslavije in Avstrije podpisali pogodbo 15. septembra 1977. 7864 m dolgi predor med Jesenicami in Podrožico naj bi postal najvažnejša zveza med zahodno Evropo in bližnjim in srednjim Vzhodom. Pogodba se je sklicevala na helsinško listino in s tem dala podjetju političen pomen. Dve leti po podpisu sta se stranki šele zedinili glede financiranja. Obvezali sta se plačevati v obrokih po 400 milijonov šilingov; za stroške čez ta kapital naj bi Jugoslavija vzela kredit na mednarodnem trgu. Tudi za povračilo iz tarif uporabnikov sta se podpisnici pogodili. Slovesnost dne 8. novembra 1979 je oznanila začetek dela in svetovno časopisje je pisalo, da bo končano maja 1983.

Kdor pa danes hodi po dolini mtd Jesenicami in Kranjsko goro, ne vidi drugega kot njive in gozdove — kot prej. Na avstrijski strani so po slovesnosti že gradili dovozna pota, ko pa so opazili, da se na drugi strani Karavank nič ne giblje, je tudi na severu vse zaspalo. Jugoslavija je pač spet sklenila pogodbo, ne da bi vedela, če je bo lahko izpolnila. Edino, kar na slovenski strani lahko izveš, je to, da so načrti izdelani 1). Manjka samo še nekaj: „finančna konstrukcija“.

TELEVIZIJO so v Jugoslaviji dobili pred dobrim četrstoletjem. Stala je 1/4 milijarde dolarjev. Danes se nahaja pred polomom, čeprav morajo lastniki aparatov plačevati eno najvišjih taks v Evropi. Poslušavci so že lep čas žrtve vedno novih presenečenj. Prenašati morajo kar sredi programa vsiljivost reklamnih oglasov. Med programom pa nenadoma izgine zdaj podoba, potem zvok, čez čas pa se iz istega kanala zaslišita dva povsem različna glasova. Poslušavci kolnejo nesposobnost tehnikov, a krivca je iskati drugje: ker ni nobenih deviz, ni mogoče popravljati okvare. Aparature so že zdavnaj zrele za odmet med odpadke. Normalno služijo osem let, kvečjemu deset, potem so tehnološko zastarele in ni več rezervnih delov. Na Hrvaškem so aparaturo zadnjikrat prenovili l. 1968. Za zdaj skrajšujejo oddajanje; ne bo dolgo, pa bo jugoslovanska televizija sposobna le še za oddajo najnujnejših novic. Nova ovira — poleg zastarelosti in težav s tokom — je to, da ni deviz za nakup filmov in zvočnih trakov. Zato se za zdaj rešujejo s ponavljanjem starih stvari. Kakovost oddaj je grozno padla. Edino, kar še deluje, je pobiranje taks.

ŠOLSKE KNJIGE. Iz Slovenije še nimamo podatkov; na Hrvaškem je edina založba šolskih knjig morala delovanje ustaviti, ker ni papirja za tisk novih knjig. Za novo šolsko leto bi bilo potrebnih 7 milijonov učbeni-

kev, pa jih ne bo. Nekatere šole so se zatele k fotokopijam starih knjig. S tem bodo zamašili nekatere luknje — dokler bo za to kaj papirja.

STRAH PRED EMIGRACIJO — Novo potrdilo o tem, kako je režim zmerom bolj živčen zaradi obstoja in delovanja emigracije, je podal sedanji vodja UDBe Stane Dolanc. (Kot je znano, se je ta komunistični velikan, ko je bil še mladič, uril za teroristično službo kot član Hitlerjugend.) Dne 23. julija so zaskrbljeni krmarji potaplajoče se jugoslovanske barke na seji CK SFRJ ure in ure razglabljali kako se rešiti. Po uradni agenciji Tanjug je Dolanc sodrugom mdr. dejal: „Položaj, v katerem se nahajamo, je pametno ocenila tudi naša sovražna teroristična emigracija.“ Naglašal je, kako na njihovih sestankih govore, da je najbolj ranljiva točka Jugoslavije v tem trenutku ekonomski temelj, ekonomski odnosi. Hrvatsko narodno vijeće je ustanovilo posebne gospodarske odbore, ki naj se bojujejo proti Jugoslaviji na gospodarskem področju. Tiskajo deset tisoče letakov ter jih razdeljujejo tujcem. Ti letaki so prava turistična antipropaganda proti Jugoslaviji, zelo dobro organizirana tudi pri številnih prehodih čez mejo. Letaki pozivajo tuje izletnike, naj ne hodijo v Jugoslavijo, s čimer bodo režimu naredili največjo škodo.

Po družbenih občilih je pogosto slišati opozorila, naj ljudje ne nasedajo propagandi politične emigracije.

Pred emigracijo je posvaril tudi upokojeni častnik JNA Branko Broz. Ta Titov nečak se je obrnil na „Odbor za zaščito imena in del Josipa Broza“, naj ga brani pred lastnim bratom, prav tako upokojenim častnikom, Vladom. Branko je namreč napisal knjigo „Moje življenje ob Titu“. Odlomki so izhajali v belgrajskem tedniku „Duga“, še preden je nedavno knjiga izšla. Razkrivajo se v nji marsikateri čedne zadevice iz medvojnih in povojnih junaških del pokojnega trinoga in njegove družčine. Brat Vlado pa zdaj obtožuje Branka, da se v knjigi laže in si izmišlja „pravljice iz tisoč in ene noči“, da so celo člani družine Broz, mrtvi in živi, grdo izpadli, i. pod. To je Vlado objavil v zagrebškem tedniku „Danas“. Branko je proti tej kritiki ostro protestiral, zagrozil celo s tožbo. Svojo knjigo brani s sklicevanjem na to, da so jo odobrile oblasti, in kliče za pričo nekaterih svojih trditelj celotno Titovo pred-Jovankino, še živo ženo Herto Haas. O Vladovih izjavah vzklika Branko v pismu omenjenemu Odboru: „Kako neugoden vtis lahko to pusti v javnosti, pa kako bo v inozemstvu reagiral emigrantski tisk!“

Bedni ljudje! S prikrivanjem dejstev, z lažmi se poskušajo reševati že štiri desetletja. Ob neizbežnih pojavih luči in plamenov resnice pa trepetejo pred javnostjo in pred emigracijo. Kaj ne čutijo, da prodira v temo in mraz komunistične jugoslovanske ječe vedno več luči in da je že določen čas, ko bodo plameni to ječo upepelili?

ŠE EN DODATEK — „Pomurska založba“ napoveduje knjigo hუმoresk Evgena Juriča. V „Književnih listih“, prilogi ljubljanskega „Dela“, so 16. julija t. l. izšle tri, prave sličice sedanjih razmer. AVTO NAŠ VSAK-DANJI: neusmiljeno, neskončno čakanje na bencin pred črpalko ob nepre-

stanih pomnožitvah cen tega kuriva in zmanjševanju količine, ki jo avtomobilist končno dobi — če jo dobi. KAKO SE KDO NAPIJE: „...pri nas nekateri (omenjajo se direktorji in bogataši) lahko pijejo, drugi pa nikakor ne, saj pijača iz nekaterih napravi simpatične veseljake, iz drugih pa zaničevanja vredne živali. Ob tem pa še pravilo: iz velikih živin (torej pripadnikov „novega razreda“ v „brezrazredni družbi“) postanejo veseljakji, ki so res ljubki, iz navadnih ljudi pa krave...“

Tretjo sličico, ŠTIRJE NAJVEČJI SOVRAŽNIKI, pa kar ponatiskujejemo:

„Gledam to čudno zimo, mislim si svoje, v časopisih pa berem in po televiziji gledam in poslušam, da je zaradi zime veliko milijard škode, da nas bo pluzenje in posipanje cest (s soljo in peskom) zaradi snega spet stalo težke denarce...“

Da, zima je grozen letni čas, vsako leto nam povzroči hude in velike škode.

Skratka: zima je velik sovražnik našega gospodarstva.

Potem pride pomlad. Žal tudi pomladi niso take, kot so bile včasih. Spomladi nastajajo velike škode zaradi poplav, ker ni dovolj kmetijske mehanizacije in ker seme ne pride pravočasno, so tu spet milijardne škode zaradi nepreoranih in neposajenih njiv. Potem so spomladi ogromne škode tudi zaradi povečanja bolniških staležev, saj imajo nekateri prav v tem času toliko dela na polju in v vinogradih, da ne morejo v službo.

Da res, pomlad je grozen letni čas, vsako leto nam povzroči milijardne škode.

Mirno lahko zapišemo, da je pomlad velik sovražnik našega hitro se razvijajočega gospodarstva.

O poletju bi se lahko razpisali s črnim obupom. V turizmu, ki je lep vir deviznih dohodkov, škripa. Hoteli niso dograjeni ali pripravljene na sezono, zunaj penzionska ponudba je na psu — in milijoni, milijarde nam beže izpred nosa.

Razen tega poleti produktivnost tako pade, da so tu spet hude izgube. Ker na poletje nismo dobro pripravljene, prav poleti zelo rado zmanjka tega in onega, piva in mesa, rib in sadja — in že so tukaj milijardne izgube.

Ni kaj, res je, poletje je kritično obdobje, vsako leto nam povzroči milijardne izgube.

Ne moremo drugače, kot da ugotovimo: poletje je zelo nenaklonjeno našemu gospodarstvu.

Jesen pa je sploh črn obup. Milijardne škode na poljih in sadovnjakih, kjer ni mogoče vsega požeti, obrati, pospraviti, ogromne škode zaradi premajhnih, neustreznih in nepripravljenih skladišč, silosov, žitnic, škode zaradi neurejenega tržišča, slabo organiziranega prometa...

Jesen je grozen letni čas in velik sovražnik našega gospodarstva.

Tako lahko ugotovimo: naše gospodarstvo ima štiri največje sovražnike; pomlad, poletje, jesen in zimo.“

A. G.

OD KOD IME SLOVENEČ?

V „Hrvatski reviji“ (Barcelona) je prof. kordovske univ. v Argentini gospod Mirko Eterović napisal za lansko 40. obletnico ustanovitve NDH svoje razmišljanje o hrvatski državi včeraj, danes in jutri.

Članek preveva neizmerna avtorjeva ljubezen do svojega naroda. Ves prežet s patriotizmom gleda člankar nazaj v dogajanje skozi stoletja: odkod so Hrvatje in kaj so v zgodovini imeli, kaj je bilo njihovo, četudi le prehodno, kateri faktorji so jim nasprotovali, kdo jim je oviral možnost razvoja v obliki suverenega državnega vsehrvaškega prostora. Ker je filolog, je v članku dosti etimologiziranja; psihološko razumevanje nam je koristno, da bomo skušali dojeti, kako pisca moti vse, kar bi kakorkoli utegnilo škodovati hrvaški stvari. V osnovi njegovega tolmačenja stvarnosti na ozemlju med Dravo in Jadranom je neobzrdano hrepenenje po ustvaritvi hrvaške veličine. Morje na jugu in Drava na severu stavita naravne meje zadevnim načrtom, a vzhodni in zahodni sosed sta mu kaj malo simpatična. Srbski narod naj sam pove, kakšno razmerje ima ali želi imeti s hrvaškim, slovensko stališče do nekaterih trditev v članku pa utegne zanimati slovenske izseljence.

Člankar jemlje kot dejstvo iransko etnogenezo Hrvatov, da sta narod in ime Hrvat po izvoru iz Irana. Od tam, pravi teza, so „Hrvati“ šli čez Don (Ukrajino) na današnje južno Poljsko (Vislani da so proto-Hrvati Bele Hrvatske ob Visli na Krakovskem); da so osvojili in pohrvatili Koroško, Štajersko, Kranjsko, zavzeli Istro, druge hrvaške pokrajine, Črno goro in severno Albanijo (dá razumeti, da v smeri sever-jug-vzhod, torej čez Alpe na kraško ozemlje, podobno kot se v slov. historiografiji navaja teza, da je bil prvi slovenski naselitveni val iz Skandinavije čez Donavo v Alpe med Lincem in Dunajem (sredi 6. stol.). Kot filolog rabi jezikovne argumente, razmišlja o teh prastarih zgodovinskih zadevah takole: Korošci so Gorotanci, Kranjci (izgovor je včasih Krajnci) so prebivalci „Krajinje“ hrvaške pokrajine — to je najbolj oddaljene od jedra Hrvatske. Podobno razlaga ime U-krajine (kjer so tudi nekaj časa živeli Hrvati). Kadar žongliramo z etimologijo, je treba paziti, da se držimo sodobnega napredka znanosti — ne le filološke, tudi zgodovinskih in drugih, da torej ne delamo tkim. ljudskih (neznanstvenih) etimoloških razlag, ki so zastarele, včasih otročje smešne, kot n. pr. tista pred 100 leti, da je po zgledu medved: med-o-jed treba tolmačiti ime Konrad iz besede konja-rad, ali tiste, da je petršilj iz peter-šilo, ali tromeja Peč (pečina, skala) v nemščini Ofen, Kačja dolina v italijanščino prevedeno Val di caccia (lov), ali Sebeborci — kraj v Prekmurju — seborci, a je le svet Tiburcij!. Tudi ne smemo kar v dveh enakih imenih (krajevnih) enostavno vmes dati enačaj: Vič v Ljubljani pa Vich (č) v Španiji, Luhansk v Ukrajini (zdaj Vorošilov-grad) nima nič zveze z Lujanom („j“ izgovori h). Slovenska reka Soča res zveni enako kot ona v Ukrajini, a vemo,

da je slovensko ime staroselsko, poromanjenega imena Sontius — čeprav je možno križanje s staroslovensko besedo sošta (beri sonšta) to je bistra, čista. Avtor članka ve, da so hrvaška toponimična imena mnoga grškega ali latinskega izvora (tudi ilirskega)! Zgledi rek, otokov, mest: Raša, Krka, Neretva, Donava, Sava, Una, Vrhbas, Bosna; Poreč v Istri, Pulj, Labin, Trsat, Solin, Omiš; Krk, Vis, Brač, Hvar, etc.; Istra, Dalmacija, etc. Prav tako velja isto za zahodno Slovenijo v večji meri kot za ostalo ozemlje, ki je bilo manj časa v rimskih rokah: Kras, Karnija, Kranj, Alpe, Karavanke, Krka, Beljak, Bohinj, Trst, Timav, Soča, Solkan, etc. Če upoštevamo to, mirno rečemo, da izvira ime Kranjske od Carnium, t. j. Kranj; latinsko ime Carniola je kasneje narejeno za razliko od Karnije, ki je kar direktno obveljalo do danes v stari obliki za gorati alpski del Furlanije. Premena Kar v Kra je znana; od besede Karl imamo Slovani kralja, od Carus-adius Slovenci Kras, Nemci Karst, Hrvatje Kras (Marija na Krasu ob Dragonji blizu Umaga) in krš. Slovensko krap (riba) je nemško Krapf ali pa Karph. Vrivek glasú r: latinsko stella (zvezda) je špansko estrella. Cocodrilo je slovensko krokodil. Špansko popačeno dentrificio namesto dentífrico. Zgled za izgubo glasu r je brat iz bratr. Izguba črke g v terramarga v dialektu Emilije, ki je zdaj Terramara (mostišče, paláfitos in je beseda marga pomenilo črna. Isto kot černožjom). Premena glasu l: postojna — postovka, vrsta sokola? so Nemci prevedli Adlersberg in nato v Adelsberg, kar je čisto nekaj drugega, pač ne zaradi plemstva, marveč, ker je laže izgovoriti. To vidimo v španščini, ki težko izgovorljive skupine glasov poenostavi. Zgled za izpustitev glasu t je asma iz astma. Glasu n: trasplante iz transplante. Zgled za spredaj dodan glas e: Eslovenia, estridente, espuma: četudi ni napisan, ga v španščini izgovarjajo pred sp, st, sl: esport, Esmith, eslogan. Vidimo, da je skupek sl delal Grkom težave, a tudi špansko govorečim, če je na začetku besede. Jeziki so v stalnem razvoju, imajo zakone, po katerih se ravnaajo deloma zavestno, deloma nezavestno, filološke, politične in druge. Zaradi tega, kar smo rekli, sprejmemo, da je Koroška izvedeno iz Carantanum, saj je tudi nemški Kärnten iz tega imena. Imeni obeh omenjenih pokrajin — Koroške in Kranjske sta raven tega tudi dokumentirani skozi vso zgodovino v tej obliki v virih, listinah in diplomah. Podobno sta Istra in Dalmacija prevzeti iz latinščine kar direktno. Izraz Korotan rabijo Slovenci danes le še simbolično, v romantično patriotičnem smislu npr. za pevsko ali narodno obrambna društva, iz nekega nostalgičnega spoštovanja starine kot Hrvatje bes, domaja, zavičaj (domovina) in Slovenci otec, očetnjava.

Člankarju je mrzka beseda Slavija, Slovan, in meni, da je raba dostikrat neopravičena. Izvaja jo iz latinske besede sklavus, suženj. Res so zlasti v polpretekli dobi Lahii uporabljali besedo iz te izvedeno: schiavo, dostikrat izgovorjeno ščavo namesto pravilnega skjavo. Schiavo je koren za laško ime Slavonije, Slovanov, etc. Ne izključujem, da je svoječasna trgovina s sužnji vzrok mešanja obeh pojmov Slovan in sclavus.

V zgodovinskih virih najdemo najprej grško ime Sklavanoi za Slovane, verjetno so se sami tako imenovali, le glas k so Grki vrinili, ker grščina ne ljubi skupka sl na začetku besede.

Zatorej izrazi Slaveni, Slavini, Slavani, Sloveni, S(c)lavi nimajo nič opraviti s sužnji kot meni Eterović: Romani so šele od Grkov prevzeli besedo: torej ni motiva za ignoriranje ali izogibanje tega imena. Tudi velja isto za besede zloženske s tem imenom: Besede, ki pomenijo skupnost sorodnih ali interesnih elementov, so praktična potreba, čeprav si včasih želimo, da bi obveljala nam bolj simpatična beseda. Vzemimo: Jugoslavija ima paralelo v Alemaniji — Alamani so bili en rod, a danes v francoščini beseda Alemanija pomeni vse Nemce. Avtor pravi: usus tyarannus — res to tu velja: tako je, pa konec! Drugi zgled: Pakistan, stan je = domovina treh rodov (pokrajin) Pendžab, Afgani, Kurdi. Zdaj pogledajmo še razlago Gradca ob Muri. Člankar pravi, da je to mestece (gorodec), a Slovenci imajo „cel kup“ gradcev, a vse izvedeno od „varnega kraja“ gradu (trdnjave), kostela, tabora. (Glej izčrpno študijo v arheološkem atlasu Slov. akad. znanosti: Ljubljana 1975.)

Pisec v neizmerni ljubezni do svojega naroda ne kontrolira antipatij tudi ne na področju zgolj hladni logiki in stvarnemu razumevanju podrejenih ved. Ne mara, da bi Hrvatje bili Slovani ali Južni Slovani etc. Recimo, da so prišli Prahrvati v davni davnnini (veliko stoletij pred Kristusom) v današnje „Jadransko“ Hrvatsko — in kaj potem?! Tudi Prabolgari so prišli na Balkan iz neslovanske rasno jezikovne „pradomovine“ — a danes razen imena in nekaterih antropoloških značilnosti ni dosti ostalo med danes slovanskimi Bolgari. Isto, mislim, velja za Hrvate. Ukrajinci niso več Hrvati, Krakovski Beli Hrvati (Vislani) so danes Poljaki. Hrvati „hrvatskega okraja“ nad Gosposvetskim poljem niso več niti Hrvati niti „poslovenjeni Slovenci“. Po besedah slavnega slavista Ivana Grafenauerja so tamkajšni Hrvati in morda z njimi došli Kosezi v času Karantanske vojvodine pomenili le „malenkosten“ drobec. študij okoliša je dal za zgodovino gradivo tele toponomistične oznake, spominjajoče na Hrvate: Krobathen, Krobace, Krobathenberg, Krottendorf, Kraut in Krautam.

Ne le za „Hrvatsko Karantanijo“, marveč tudi za Koseze prevzame Eterović (pa enako Mandić) Hauptmanovo trditev, da so to „drugi narod tudi iranskega porekla, ki ga je Hrvatom uspelo pohrvatiti“. Izvaja ime od Kozak ali Čerkez. Zgodovinar Hauptman je za Slovence nekak drugi Vraz — uskok med Hrvate. V prvi Jugoslaviji je v Zagrebu napisal l. 1925 „Karantanska Hrvatska“, v drugi Jugoslaviji pa je napisal v Ljubljani l. 1954 „Staroslovenska družba in obred ustoličenja na knežjem kamnu.“

Govoreč o Kosezih omenjam mimogrede: Vasica pri šmohorju v Ziljski dolini, blizu Brda, Grafenau, je dobila razlago, ki je v zvezi s kosezi: v farni matični knjigi župnije Brdo je l. 1679 vpisano Chassoz (beri Kasoz), popačeno za Kazaz ali Kosez. Grafenauer bi torej bil Kosezlogar. Danes ljudstvo rabi Kozloz, kar je novejšo, popravljenost knjižno ime.

Kosezi (če tudi bi bili prišli iz Irana), so v Karantaniji govorili slovensko (Pohrvatene so Slovenci—Korošci poslovenili, bi rekli). Danes je precej krajevnih imen, zlasti na Koroškem, ohranjenih tudi v popačeni nemški obliki spomin nanje. Bili so osebna vojska karantanskega vojvode, dru-

žiniki, plemečarji, kasneje fevdalci in končno kmetje (svobodnjaki). Nemško je Kosez Edling.

Intronizacija (investidura) kneza na Gosposvetskem polju ob Krnskem gradu v slovenskem jeziku po prastarem običaju je ostanek demokratičnosti iz časov rodovne organiziranosti, je državno pravni akt slovenske državnosti. Slovenski ritual (obrednik) je veljal za obe „stranki“, za vladarja enako kot za kmeta (podložnika) celo še potem, ko so knezi bili že Nemci. Vsi poročevalci so v tem edini (Schwabenspiegel, Janez — opat vetrinjski, Pij II. — Piccolomini, prej tržaški škof in cesarjev tajnik). Da so Nemci (Avstrijci) skušali oporekati slovenski značaj obrednih ceremonij, je razumljivo, ker je ta pravni akt slovenske demokratične državnosti njim trn v peti. Do nedavnega niso hoteli Korošcem priznati slovenstva, rabili so zanje izraz Windisch (kot n. pr. Srbi „švaba“ za Nemce). Čudno pa bi bilo, ko bi bila resnična Eterovičeva teza o hrvatski etnogenezi Slovencev: Slovenci bi namreč bili kar troje: Nemci, Hrvati in Slovenci obenem! Seveda, ko bi vsi trije prav imeli...!

Eterović pravi dalje, da so se „Kranjci“ (rabi ta izraz za Slovence kot v starih časih Avstroogrske!) čutili Hrvate do konca 19. stoletja in da je šele tedaj po agitiranju Kopitarja in šafarika uvedeno ime Slovenija, Slovenec namesto Hrvat. Citira Gajevo pesem iz l. 1832. „Horvatov sloga“, ki kliče v kolo sloge „vse Hrvate stare države“ (sic!) in poziva Ličane, Slavonce, Bošnjake, Dalmatince, pa Istrane, Kranjce, Štajerce in Gorotance.

Gaj je bil hrvaški književnik (priredil je češki pravopis za latinico slovenščine in hrvaščine), ki je bil organizator tako imenovanega ilirskega (zanimivo! ne „hrvatskega“) kulturno političnega gibanja. Štajerski Slovenec Vraz se mu je pridružil iz občutka slovenske majhnosti in zaradi mnenja, da slovensko pišoči ne bi mogli živeti od pisateljvanja. Prešeren ga je odklonil!

Eterović se glede „pozne rabe“ imena Slovencev resnično moti. Že v 9. stol. se v virih bere izraz „Sclavi“, Slovani, in za slovensko etnično skupino „Sclavinia“, leta 970. izraz lingua sclavinisca za slovenščino. Pred prihodom Ogrov (Madžarov) v Panonijo je tam v cirilmetodovski dobi v 9. stol. živelo slovansko ljudstvo, ki so ga došli turkotatarski ugrofinski Ogrri raztrojili v Slovake, Slovence in Slavonce. K zadnjim štejemo tudi Medmurje in Zagorje z zagrebško pokrajino, torej kajkavsko področje (Gaj je v knjigo vpeljal namesto „kaj“ — što, štokavščino).

Opomba: Slovak rečejo Čehi narodu, ki se sami nazivajo Slovenec in njih domovina je Slovensko, Slovincem pa pravijo Slovinci tudi Slovaki in slovenščini slovinščina.)

Najstarejši dokument slovenskega pismenstva iz konca 10. stol., to je med 975. in 977., brižinski molitveni obrazci, so čista zgodnja slovenščina, celo brez vplivov cirilmetodijske cerkvene slovanščine.

V protestantski dobi je Dolenjec Primož Trubar začetnik slovenskega in ne kranjskega slovstva. Njegov Katekizem iz leta 1550. ima na tretji strani posvetilo „vsem Slovencom gnado in mir“, Abecedarij iz istega leta pa dodatek naslovu „ane bukvice / is teh se ty mladi in preprosti Slouenci

mogo lahko u kratkim času brati (!) naučiti“. Trubar je prevedel samo novo zavezo, in sicer po nemškem Lutrovem prevodu, Jurij Dalmatin pa celotno sv. pismo, leta 1584. Ta književnik je v Mandelčevi tiskarni v Ljubljani leta 1575. v knjigi „Jezus Sirah“ na prvi strani napisal „bukvice v slovenski iesik stolmazhene“. (Zh je Č, S med vokaloma je Z.) Isto ima v svoji Bibliji — vse svetu pismu slovenski tolmazhenu.) Dalmatinove Biblije črkopis je v istega leta 1584. v voji prvi slovenski slovnici, latinsko pisani, Bohorič uzakonil, to je bohoričica, ki je veljala do srede 19. stol. V uvodu slovnici govori Bohorič, da je slovenščina del ali člen velike slovanske družine. Dalmatinovo Biblijo so dolgo rabili tudi katoličani in se iz nje učili jezika razni rodovi slovenskih književnikov.

Leta 1971. so našli v Vatikanu Trubarjevo Ustavo slovenske protestantske Cerkve (ali Cerkovno ordningo, to je organizacijski red.) Ta ustava je tiskana 1564, in je prvi slovenski tiskani cerkvenopravni spomenik. V njem je slovenščina prvič v javnosti uveljavljena kot znanstveni jezik in uradni cerkveni jezik.

Iz časa katoliške reformacije je knjiga, ki je kot prva v Celovcu tiskana slovenska, Nebeški palmovnik (Palmarium, ali pridige kapucina Rogerija iz leta 1731).

Zgodovinar Valvazor, Kranjec, je v „Slavi vojvodine Kranjske“ (ki je segala precej v Istro in do morja na obeh straneh tega polotoka, pri Trstu in na Reki, zato Velika Kranjska imenovana) dal šteti knjigi naslov „Kranjsko slovenski jezik, nravi in šege“. To leta 1689.

Prekmurec Franc Temlin iz Tišine je leta 1715. iz madžarščine prevedel „Malj katechismus“ (györske škofije). „To je krátky návuk vöre kerschanszke na slovenszki jesik preloseni“. Dva različna črkopisa, a isti jezik!

Sever iz Vaneče v Prekmurju je iz nemščine poslovenil „Red zveličanstva leta 1747, kjer je v predgovoru prvi v slovenski knjigi zapisal „slovenski narod“. Za katoličane somboteljske škofije je Mikloš Küzmič leta 1780. oskrbel Slovenski silabarij, katekizem in zgodbe sv. pisma.

Leta 1848. v pomladi narodov Evrope so Slovenci na Dunaju iz društva Slovenija v spomenici zahtevali ustanovitev Zedinjene Slovenije, isto tudi graški Slovenci. V dobi po letu 1860. so Slovenci spričo obnovljene ustavnosti zahtevali Združeno Slovenijo na raznih množičnih taborih, od katerih prvi je bil leta 1868. na vzhodnem štajerskem skoro ob meji, v Ljutomeru, in zadnji v Dolini pri Trstu 1878. Na taborih so zahtevali združenje vseh slovenskih pokrajin Avstrije in Ogrske, tudi Prekmurja in slovenskega dela Istre s Trstom. Delo za Zedinjeno Slovenijo v celoti se je nadaljevalo po narodnih društvih, takrat imenovanih slovenske „čitalnice“, in v tisku ter na političnih forumih.

Navedimo slovenske publikacije, ki so začele izhajati v drugi polovici preteklega stoletja, ki imajo oznako „Slovenski“.

Slovenski gospodar od 1867, v Mariboru na štajerskem!

Slovenski narod od 1868, v Mariboru na štajerskem! Dnevnik.

Slovenec od 1873, v Ljubljani, dnevnik.

Slovenski pravnik od 1881 v Ljubljani.

Slovenska zadruga od 1898 v Ljubljani.

Slovenski čebelar od 1898 v Celju na Štajerskem!

Slovenska pisarna od 1889. v Celju in Gorici (Primorska!).

Slovenski učitelj od 1900. v Ljubljani.

Vsi ti periodiki so izhajali nepretrgoma in se nadaljevali v novi državi do leta 1919, ne da bi spremenili ime.

Omenimo še eno vsenarodno manifestacijo za uresničenje ideala Zedinjene Slovenije, množično podpisovanje majske deklaracije pred koncem prve svetovne vojske, še v Avstroogrski. Ali ni, v neskladju z vsem povedanim Eterovićevo govorjenje o hrvatstvu Slovencev!?

Slovenec on sicer reče braća, a takole: „Naši hrvatski bratje Kranjci, ki so stoletja živeli z ostalimi Hrvati, prav krščeni, so neprav, nespretno prekrščeni z imenom Slovenci. To ime je pravzaprav isto kot Slovan“ in prav zato neustrezno. Vprašam pisca, kaj morejo današnji Slovenci zato, če razen Slovencev, Slovakov, Slavoncev ter Slovincov ob Ilmenskem jezeru noben drug slovanski rod ni imel za dovolj častno privzeti očetovega priimka!? (Hrvatje so privzeli za besedo Slovan najstarejšo obliko Slaven iz grščine, Slovenci pa so zase porabili najstarejšo znano slovansko obliko Sloven in preko ženske oblike Slovenka naredili obliko Slovenec. Torej: Hrvatje rečejo Jugoslovanski, Srbi Jugoslovanski narod, Slovenci pa Jugoslovansko ljudstvo. Če k narodom Jugoslavije štejemo ali pridružimo še Bolgare, pa moramo reči južno slovanski narodi).

Iz članka je na nekaj mestih čutiti piščevo žalost nad izgubo nekih nekoč hrvaških pokrajin. V devetem stoletju so izgubili severno Albanijo, nato Rdečo Hrvatsko, ki je iz „Crvene“ v sedemnajstem stoletju postala „Crna gora“. Govori o Sremu, o Bosni in Hercegovini. Huduje se na odpadnike, imenoma na „bana“ v Zahumlju, Némanja, ki je svojo deželo potegnil v pravoslavje in srbstvo (njegov sin je prvi pravoslavni nadškof za Srbe). Omenja pokol na Pliberškem polju, kjer so „današnjim Turkom pomagali njihovi hrvatski janičarji“. Pravi, da je današnja (Republika) Hrvatska fiktivna. Objokuje usodo svojega naroda, išče vzrokov za žalostno sedanost, a ni prav, da mimogrede kalí tudi razmerje med Hrvati in Slovenci, brez potrebe in brez koristi. Govori, da so sosedje odtujili nekatere njihove pokrajine pa istočasno, da je „Hrvatom uspelo pohrvatiti rod Kozakov“, da so Vislani bili Hrvatje in postali Poljaki, da so se Slovenci „nerodno“ prekrstili opustivši hrvatsko ime.

Bratovsko ravnanje pač ni, ko je pred par leti na tleh republike Slovenije v Razkrižju hrvatski kaplan zabranil slovensko petje v cerkvi in da ni dovoljeno slovensko petje v fari Štrigovi, kamor spada podružnica Razkrižje. Tam so zaprli pred par leti ljudi, ki so pobirali podpise za vrnitev kraja k Sloveniji. Demokratičnost?! Kozlerjev Zemljevid Slovenske Dežele in pokrajin iz leta 1853 ima podatke na osnovi podrobnega raziskovanja etnične pripadnosti; ima na slovenski strani ne le Topolovec in vasi okoli Pregare ter Gradine, marveč tudi Vodice, Poljane, Golec, Šterno v Istri, a so te štiri vasi ostale ob popravku meje po letu 1955 v Republiki Hrvatski.

Pisce ne omenja, da so še leta 1914 imele slovensko ljudsko šolo zdaj Rep. Hrvatski pripadajoči kraji okrog Buzeta: Roč, Sovinjek, Sveti Donat in Draguč ter celo Volosko pri Opatiji in Zamet pri Reki. Čemu omenjati, da so njihovi vojaki v zadnji vojski prehodno zavzeli tri vasi na slovenski strani Gorjancev. Da je Zrinski priključil sredi 17. stoletja Čabrsko med Notranjskim in Goteniškim Snežnikom in Risnjakom Hrvatski. Da je Marija Terezija inkorporirala Hrvatski v 18. stol. Žužemberk, kamor so se bili naselili nekatoliški begunci pred Turki, hrvatskega in srbskega jezika. Da je okoliš Buzeta v Istri doživel že davno prej podobno „narodno prekrščenje“ iz enakih vzrokov.

Slovenci menijo, da je vse to že zgodovina, minula preteklost, da je arhivirano vse (dano ad acta), kar so eni ali drugi pridobili in izgubili. „Usus tyrannus“ tukaj tudi jaz ponovim, ker je pametno, da se sprejme Fait accompli, dejstvo, stvarnost na tem področju in da se nič več ne dreza vanjo, da se ne diskutira več, ker niso krivi ne Slovenci ne Hrvatje, zavedajoč se da so obojim drugi krojili usodo in risali meje. Nemci in Poljaki (ki so jim tudi prav tako drugi narodi začrtavali meje na vzhodu in zahodu) ne debatirajo več o medsebojni meji, marveč jo sprejmejo in so prijatelji (tudi cerkvena hierarhija jo priznava, mejo na Odri in Niši.). Slovenci skuršajo reševati, kar se rešiti da, na severu in zahodu, vedoč, da načelo mirnega sprejetja pač ne velja, kjer so očitne krivice oziroma prisilna odsotnost prizadetega pri odločanju.

Nikar kaliti razmerja do najboljšega prijatelja, skoraj bratranca kot je rekel Cankar. Slovenci in Hrvati so bili ločeni z avstrijsko-ogrsko mejo in prej s pokrajinskimi dolga stoletja. Skozi ta dolga stoletja se je izoblikovala narodna slovensko hrvaška meja. Kdo in zakaj jo bo popravljal?

Čórdoba, 16. 04. 82.

Pisma od doma

O ljudeh in razmerah v domovini, o razpoloženju, o načinu izražanja i. pod. marsikaj povedo štiri pisma, ki jih je februarja in marca letos iz nekega slovenskega mesta poslala izobraženka znanu v tujini. Ta — prijatelj našega časopisa — nam je izročil prepise pisem v uporabo.

DEDIJER

Gospa veliko piše o Prispevkih k življenjepisu Josipa Broza Tita, katera je nekdanji „dvorni biograf“ „starega“ napovedoval v štirih knjigah, pa kaže, da bo ostalo pri prvih dveh. (Gl. o tem letošnji Vestnik št. 1, str. 31-35). Ljubljanska dopisnica je knjigi poslala znanu z besedami: „Upam, da Vam bosta knjigi napravili veliko veselja. Jaz imam prvo še iz leta 1953, sedaj sem si kupila še drugo; verjetno bo dobra investicija, saj

zelo besnijo nad njo. Dedijer je dobil zanjo 1 milijardo 600 milijonov honorarjev, precej več, kot ima Jovanka penzije, ki prileze mesečno samo na 8 milijonov, plus vila, plus avto, plus šofer. Jaz imam kot dvojna diplomiranka v pokoju 1.800.000...“

„Meni se razliva žolč, ko to prebiram in šele sedaj razumem, zakaj se tako upirajo, da bi šla v prodajo tudi tretja in četrta knjiga.“ Hudič je, ko vidiš, kako so nas vlekli za nos in vodili žejne čez vodo med vojno. Po vojni smo se itak zavedli in nismo pristopili v njihove organizacije, čeprav so nam grozil, da za nas ni razvoja. Jaz sem se razvila dovolj kot človek, strokovnjak in kot pedagog. Po njihovi 'liniji' so se razvijali le ljudje z IQ (umskim količnikom — op. ur.) 80 in navzdol. Še enkrat, veliko užitka ob branju — lepo je, da nekdo iz njihovih vrst, uradni življenjepisec, pove črno na belem, kako je bilo v resnici.“

„Zanima me, kako boste reagirali na drugi del knjige, posebno še na drobno tiskane zadnje strani, kjer so originalni dokumenti z navedbo (štetilčno), koliko talcev je padlo za vsak požig; za vsako namensko izzvano jugoakcijo so plačevali nedolžni. Tudi pokol v kočevskem gozdu je omenjen in kup stvari. Prav grozljivo je vse skupaj. Sedaj dolžijo Dedijera, da je potvoril Titovo dovoljenje za dostop k zaupnim dokumentom.“

KORUPCIJA

Še pogosteje kot na Dedijera se gospa povrača na moralno gnulobo „socialistične“ družbe. Npr.: „Tudi pri vas so dogajanja napeta kot kriminalka v nadaljevanjih. Gre za to, kdo ukrade več in v trdnější valuti. To smo pri nas že vse prerasli — pri nas ne krade samo tisti, kdor nima prilike (na primer jaz!). Brezposelnost in ob vsem tem megalomanija — pri nas in pri vas isto! Edino Kosova še nimate.“

„Morda je v vsakem obdobju zgodovine nekaj moralnežev — in njihova usoda? Lastni sistem jih oblati, onemogoči. Zakaj? Ker je veliko lažje in ugodneje biti nemoralen, lažniv, požrešen, skurban kot pa ekstremno obratno.“

ŽENSKES V SOCIALISTIČNEM POTROŠNIŠTVU

Zanimivi so gospejini pogledi na človeške sestavine potrošniške družbe. Že iz svetega pisma oznanjena Evina častihlepnost, ki jo je znal hudič tako spretno izrabiti. Pri pramateri mogoče še ni bilo kot pozneje pri hčerkah toliko zavidnosti in tekmovanja. Berimo pismo iz Ljubljane: „Včasih so moški držali neke linije — odkar pa so možje le še polovice žena, se je vse tisto nesmiselno tekmovanje za denar, hiše, obleke in ves zunanji blišč začelo na

* Založba Mladost (Zagreb) in Liburuija (Rijeka) sta oznanili, da 3. in 4. knjige ne bosta izdali. Obžalujeta, da je „v drugem zvezku izostala znanstvena in vsebinska vršina, ki se je pričakovala iz peresa uglednega pisca.“ (Vjesnik, 13. III. 82) Partijsko vodstvo seveda noče, da pride na dan še več umazanije. „Veliko laž“ o Titu je treba ohraniti.

življenje in smrt; vzpodbuda pa je vedno in povsod tekmovanje med ženami. In to v predmestju in v najvišjih krogih — povsod je tisto. O tem sem našla tudi potrditev v drugi Dedijerovi knjigi in ostalih primerjavah. Za možmi stoje žene in te so včasih hujše kot možje (tudi v našem „enakopravnem“ sistemu)“

MLADINA

Kaj pa mladi rodovi? „Generacija stara 35-50 let! Ja, ljubi moj, to so naši ubogi otroci, ki so rojeni med vojno imeli še vso dodatno hrano, da bi se razvili v 'maščevalno generacijo' svojih očetov in mater. Mlajši, rojeni v mirnem povojnem obdobju, pa niso smeli nič trpeti, nič delati, nič znati — ker smo njihov delež trpljenja, dela in znanja morali prevzeti med vojno mi, in po vojni spet mi. Zavlačevali so študij in diplome, hoteli so dobro plačane službe, a ne delo. In danes, ko jih celi kupi 20-30 letnih čaka na zaposlitev — ponavljam zaposlitev, ne pa na delo —, je kriva spet najina generacija, ker nismo uspeli v enem življenju narediti in proizvajati za dve, tri človeška življenja. In besni so na nas, ker si sploh še drznemo živeti; morali bi umreti, ker smo 'upokojeni zajedalci'. Vidite, ugotovila sem, da večina starih umre ne zaradi fizioloških sprememb, temveč zaradi spoznanja, da je bilo vse njihovo življenje, vse delo, vsa skrb za naslednike in otroke ena sama zgrešenost. Od vsake generacije zahteva naslednja eno zakonitost in pravo: odmrtnje ob koncu dela sposobnosti in pravo dedovanje.“

IZOBRAŽENCI

„Pogosto premišljujem o vseh letih po vojni, o neizmernem garanju — saj smo se intelektualci morali kar naprej opravičevati, da smo sploh na svetu —, in sedaj skoraj štiri desetletja po osvoboditvi se še vedno ne morejo 'delavci' zediniti ali mora imeti sekretar (t. j. minister) za zvezne finance, za notranjo upravo, zakonodajo, univerzitetno izobrazbo, ali pa za dožča, da je nepismen in ima dva podsekretarja; eden podpisuje namesto njega, drugi pa obvlada tuj jezik — zadnje je tudi jabolko spora v zakonodaji. Po načelu 'govori srpski, da te razume ceo svet', je znanje tujega jezika (spet po mnenju 'delavcev') nepotrebno. Včasih mi je prav žal, da sem se naučila toliko 'nepotrebnih' stvari, saj bi 'blaženo nevedna' danes živela kot tiček na veji.“

POMANJKANJE

Veliko skrbi povzroča v družbi, kjer vlada dialektični materializem, gospodarski položaj. Kjer marksisti niso na oblasti, kritizirajo kapitalistično gospodarstvo in obljublajo odpravo neenakosti, krivic, pomanjkanja; novo, srečno družbo. Ko pridejo na oblast, se pokaže popolnoma drugačna resničnost. Nekaj dejstev iz pisem: „Drugače pa tudi ni kaj posebno novega pri nas. Bencin so spet podražili, tudi kurilno olje in še marsikaj: trolejbus, vodo, kanalizacijo, da o hrani ne govorim.“

„Namesto akne bi si morala omisliti kamaleonsko kožo, ki bi se spreminjala po dani politični 'ekspoziciji', tako pa spreminjam barve, ko berem o podražitvah, ko leto za letom trepetam, ali bom dobila 1500 l kurilnega olja in to po dragi ceni. Glejte, toliko olja stane 2,500.000, kar pomeni skoraj eno in pol mesečne penzije. In da s to količino ne morem ne vem kako visoko ogrevati, je jasno. Podražili so meso, električno, prevoz v mestnem prometu; sedaj je na vrsti voda, kanalščina, naročnina za časopis, radio in televizija. In to gre povprečno za 14-15% navzgor. Plače in pokojnine pa bodo povišali za ca. 5%. Narod pa molči in si pusti srati po glavi. Carino so zvišali za ca. 30%; kot primer: za par uvoženih čevljev (ki jih sam kupiš za devize, prineseš na mejo) plačaš 150.000 din (starih) kar je enako ceni dobrih čevljev pri nas. In da je cena, odnosno carina, povišana, je vzrok v podražitvah v inozemstvu. Si lahko mislite bolj noro utemeljitev? Zdi se mi, da so nas vse skupaj kategorizirali kot oligofrenike, ki zmorejo le še občrtati na volilnih imenikih predlagane kandidate ene same volilne liste.“

„Stojim v vrsti za kavo — po 20 dkg —, cena kg 70.000 starih din, za smeti, ki jih poberejo pri zamorčih v skladiščih.“

„Mislim, da bodo spet sledili upori na Kosovem in sabotaže, ker so ljudje tam naveličani velikosrbske čaršije, ki se ni nič spremenila. Sedaj so hoteli pobrati podjetjem vse devize, da plačajo zvezne dolgove. Iz česa bodo kupili pa kurilno olje, se ne ve. Že od 14. decembra 81 imam naročeno 1500 l, pa ne vem, če bom sploh dobila. Bom morala povprašati, če bi lahko za devize uvozila iz Avstrije in seveda plačati tudi carino. Vse skupaj postaja že naravnost smešno. Če boš hotel mleko, meso — vplačuj vnaprej kmetu; za električno vplačujem vnaprej; za odvoz smeti: vnaprej; za časopisja: Cvete črna borza. Obstoj podjetij je vezan na nezakonite postop-samo sranje!“

DODATEK K PISMOM

Ta poročila od doma naj spopolni nekaj citatov iz časopisja. Belgrajske „Večernje novosti“: „Na sedežu mednarodnega valutnega fonda je eksplodirala bomba. Ni pa bila zadosti močna, da bi mogla uničiti dokumentacije o naših dolgovih.“ Belgrajska „Politika ekspres“: „Naša vlada je nedavno diskutirala o uresničenju družbenega plana Jugoslavije. Bilo je rečeno, da še zmerom živimo preko naših možnosti. Spričo naše zadolžitve v inozemstvu je treba reči, da ne živimo samo preko naših lastnih, ampak tudi preko možnosti drugih.“ — Nemški časopis „Der Spiegel“ je pod naslovom „Konflikt o Malvinih je vznemiril banke: boje se za milijardne kredite v Latinski Ameriki“ napisal: „Na evropskem Vzhodu, katerega dežele veljajo že dolgo kot bankrotne, ima samo Jugoslavija podobno visoke dolgove — 26% socialnega produkta. Pri Poljaki, katerim je bil zadnje leto z največjo povojno preureditveno akcijo prihranjen bankrot, so bili dolgovi dosegli kvoto 19%.“

DEVIZE

Nekaj podatkov o gospodarskem položaju v Jugoslaviji iz strokovnega časopisja: Cvete črna borza. Obstoje podjetij je vezan na nezakonite postopke. A za te imajo oblasti priprte, če ne zaprte oči. Člen 213 jugoslovanskega zakona o devizah določa kazen do enega milijona dinarjev za tistega, ki se na črni borzi peča s trgovino deviz. Člen 76 raztegne to prepoved tudi na juridične osebe, torej podjetja. Položaj pa je tak, da za nabavo nujno potrebnih surovin in nadomestnih delov iz inozemstva ni druge možnosti kot nabava deviz na črnem denarnem trgu. Torej so skoro vsi jugoslovanski direktorji podjetij z eno nogo na področju nezakonitosti ali že v zaporu. Pri tem velja dolar uradno 45 dinarjev, na črni borzi pa ga dobiš za 120. Toda tisti, katerega obstoj je odvisen od posesti deviz, plača zanje katero koli ceno (saj jo končno plača skupnost). Razumljiva je torej izjava nekega direktorja tovarne barvil: „Kaj me briga, kako drag je dolar. Kajti če moram ustaviti proizvodnjo, se ustavi tudi celotna industrija avtomobilov, proizvodnja poljedelskih strojev pa lesna industrija vse dežele.“

Tako ostajajo veliki tatovi ponavadi na varnem, na male pa je pravi lov.

V Belgradu so na črnem trgu zaplenili 10 ton kave. Po večini so z njo trgovale gospodinjice, da nekoliko okrepe domači proračun. Drug primer: Poletni tujski promet je oblastnike silno razočaral. Vzrok za to, da je slabši kot lani, je ne le zmanjšano zanimanje tujcev za deželo, kjer je toliko pomanjkanja, neugodnosti in neprijetosti, marveč tudi to, da so si zasebniki z oddajanjem prenočišč za ceno deviz skušali okrepiti revne dohodke. To pa v socialistični državi ne gre: devize morajo v zakladnico državne banke, ne pa v roke pohlepnega državljana. Lov na državljanke, ki si dajejo od tujcev plačevati v devizah, je zajel celo poulične prodajavce spominčkov, za katere terjajo dolar ali nemško marko.

PROMET

Pomanjkanje deviz poraja čedalje hujše posledice. Že v začetku tujске sezone je na stotine letoviščarjev tujcev moralo čepeti po letališčih, ker zrakoplovi niso mogli vzleteti: ni kerosina. Rafinerije so delovale le s 60% kapacitete in ne morejo vzdrževati vseh delov države, niti ne Slovenije, kjer so vhodna vrata za turiste. Tudi avtomobilski promet je skrajno prizadet. Manjkajo nadomestni deli; kako pa raste draginja, naj pove primer avtomobilskega obroča: v nekaj dneh se je podražil od 3800 din na 8900 din. Partijska glasila prikazujejo podobo milijonov delavcev, ki zaradi skrajno okrnjenega prometa ne morejo pravočasno na delo, ali pa množice učencev, ki ne morejo zaradi tega v šole.

TEHNIČNA ZANEMARJENOST

Vedno več je javnih del, ki ne pridejo do konca. Tako stoji že nekaj let gradnja novega železniškega predora pod Karavankami. Ponavljajo se te podobe: veljaki, na čelu partijski funkcionarji, se pripeljejo na kraj nove

tovarne, ljudstvo zabobnajo tja, da proslavi novi napredek socializma. A pri tem često ostane. Kjer pa se le dobi več investicije, se pričinja proizvodnja v napol skončanih tovarnah, kjer ni zadoščeno ne tehničnim e higijenskim zahtevam. Delavci žive v stali nevarnosti poškodb in smrti. Tako je tudi drugod: avtobusne postaje, mostovi, kulturne zgradbe, celo otroški vrtci, pa še več: partijski domovi ter poslopja „masovnih organizacij“ bi morali zapreti vrata, ker pod njihovo streho nisi varen življenja. Skoro vse bi počivalo, če bi ljudje delali samo tam, kjer ni nobenih nevarnosti. Vedno več delavcev je v Jugoslaviji ob življenje (edavno v rudniku, v tvor-nici jekla v Zenici) ali ob zdravje (npr. v rafinerijskem podjetju v Reki).

Ne izgubijajo pa življenja in zdravja samo posamezniki ali manjše skupine. Groze tudi katastrofe, ki lahko terjajo stotisoče življenj. Tako je začela delovati prva jugoslovanska tvornica atomske energije pri Krškem, čeprav ima hude napake v zgradbi. Tudi največja električna centrala v Jugoslaviji pri železnih vratih (Djerdap) z velikanskim jezom deluje že več let brez zadostnega vzdrževanja in tehnične spopolnitve.

KONEC ZADNJIH ZASEBNIH ZDRAVNIKOV?

Po poldrugem letu „študija“ (kot bi rekli v Argentini) so tri komisije le izdelale šest kratkih zakonskih členov. V njih določajo, da bo od marca 1985 prepovedana zasebna poklicna dejavnost vsem zdravnikom, zobozdravnikom, zobarskim tehnikom in bolniškim strežnicam. V zaostalih republikah na vzhodu in jugu že dolgo ni nobenih zasebnih „zdravstvenih delavcev“. Omenjeni zakonski predlog mora potrditi hrvatski (in slovenski?) parlament. Omembe vredno je, da se skoro vse ostale socialistične države vzhodne Evrope zmerom bolj vračajo k zasebni iniciativi. „Najbolj liberalna“ komunistična država, za kar so nekateri razglašali Jugoslavijo, pa jadra v kolektivistični absurd.

Zakonskemu predlogu so avtorji dali to „družbeno utemeljitev“: vsaj na bolniški postelji ali pod kirurškim nožem naj bodo vsi državljani enakopravni. (Čudovit razvoj te lepo doneče besede!) Zasebni zdravniki pa služijo le privilegiranemu sloju. Brave pomirjujejo avtorji s priznanjem, da si povprečni državljan tudi doslej ni mogel privoščiti zasebnega zdravnika. Poslej pa da bodo zasebni zdravniki postavili svoje sposobnosti v službo skupnosti: sklepati bodo morali nastavitvene pogodbe z bolnišnicami in vanje bodo proti odškodnini prinašali svoje često dragocene aparate.

Vsakdo pa ve, da jugoslovanske bolnišnice ne morejo plačati ne novih delovnih moči ne tehničnih priprav. Torej bo samo na Hrvaškem ok. 300 zdravnikov in njihovih znanstvenih sodelavcev padlo med brezposelne, njihovi pacienti pa bodo morali oblegati javne bolnišnice. V njih pa bodo spet privilegiranci. Javna skrivnost je, da se v javnih zavodih zdravniku na skrivaj potisne v roko bela kuverta z bankovci. To pomeni za običajnega državljana, da bo še dlje kot dozdej moral čakati na prosto bolniško posteljo, na protezo in na kakršno koli zdravljenje.

SPOMINSKI DAN 1982

SLOVENSKA HIŠA — BUENOS AIRES — OSREDNJA PROSLAVA
6. JUNIJA

Začela se je s sv. mašo, ki jo je daroval msgr. Orehar ob številni asistenci. Ta je tudi v pridigi poudaril tri bistvena gledišča na nekdanje dogodke: zgodovinskega, ideološkega in krščanskega. Zgodovinsko: nima mo se česa kesati, ideološko: na jasnem moramo biti, da pod komunizmom ni mesta za svobodo, krščansko: ne bi se tako odločno zoperstavili, če ne bi bili prej pripravljene.

Med mašo je prepeval Gallus pod vodstvom dr. Julija Savellija.

Zatem so bile spominske molitve pred spomenikom padlih. Zelo umestno je vprašanje, ki ga je v poročilu za Svobodno Slovenijo postavil Gregor Batagelj: „Mimogrede: mu polagamo med letom zadosti pozornosti?“

Spominska prireditev je bila v veliki dvorani. Govoril je visokošolec Pavel Pleško, katerega nekatere misli prinašamo:

„Ob koncu vsake vojne zmagovalec s svojim zadržanjem napram poraženemu nasprotniku pokaže, kaj je in kakšen je. Jugoslovanski oziroma slovenski partizani so dobro pokazali, kaj so in kakšni so. Vsako opisovanje bi bilo odveč. Spričevala, ki so si ga nadeli s tem genocidom, ga ne bo zbrisala nobena še tako potvorjena zgodovina...“

...Včasih se sem in tja sliši glas: „Pustimo že vendar te stare stvari! Kar je bilo, je pač bilo! Tudi če je bilo kaj narobe, nima smisla, da bi se zaradi tega nadaljevale stare razprtije!“ Razumemo odkod prihaja glas tega skušnjavca. „Pozabimo in odpustimo“ pravijo nekateri. Odpustiti, to že, pozabiti pa nikakor ne. Zločin je tolikšen, da zahteva javno opravičilo. Materialnih krivcev danes skorajda ni več, a tisti, ki je vse to zasnoval, še vedno živi in dela; ta krivec je KP.

Rdeči oblastniki računajo, da se bo namreč morda s časom naše, njim nasprotno, mnenje nekako umirilo; morda upajo, da bo ta genocid polagoma le prešel v pozabo. Naj le upajo in se motijo! Pravijo, da čas zaceli vse rane; to je deloma res. Rane zaceli, dejstva pa ne izbriše! Bodoči objektivni zgodovinar ne bo pisal zgodovine samo s prepisovanjem Dolancev, šetinцев ali kake Podbevškove; vzel bo v roke tudi „Črno knjigo“, primerjal bo obe platī zvona in bo — tako smo trdno prepričani — stvarno ugotovil, da je bilo slovensko domobranstvo edini možni izhod...

...Zaskrbljenost in žalost, ki nam jo vzbuja ta spominski dan, pa ne sme imeti prav nikake druge posledice v nas kot vsako leto ponovljeni sklep, da hočemo vse svoje duhovne in telesne moči posvetiti idealom in ciljem, ki so vžigali srca naših padlih junakov. Ne smemo in ne bomo nehali, dokler teh ciljev ne dosežemo.“

BUKOVEC

ŠLI BOMO V PROCESIJI PROTI BESEDI, KI BO PLAVALA NA NEBU

Nastopil je mladinski zbor iz San Justa, ki ga vodi Andrej Selan. Recitatorji so bili Francka Klanjšček, Vera Breznikar, Kristina Jereb, Blaž Miklič, Franc Papež ml., Andrej Ostere. Organizacijo prireditve je oskrbel kulturni referent Zedinjene Slovenije Frido Beznik, ličen tiskan program z lesorezom pa Ivan Bukovec.

Slovenska radijska ura na postaji Antártida, ki jo vodi gđč. Helena Loboda, je bila ves mesec junij posvečena našim padlim z zelo skrbno izbranim programom.

Dan po odhodu Janeza Pavla II. smo se zbrali pred spomenikom osvoboditelja Argentine generala San Martina in se ob njem poklonili spominu naših padlih v letih 1941-1945, še posebej pa vrnjenih in pobitih, potem pa tudi padlim na Malvinskih otokih. Govoril je podpolkovnik Emil Cof, ki je med drugim dejal: „Bojujemo se proti sovražniku, ki ne pozna prijateljev, ne zvestobe, ne principov, ne dane besede. Pred 149. leti so Angleži zavzeli del argentinskega ozemlja, ker so pač to zahtevali njihovi interesi; iz istih razlogov so pred 37. leti predali jugoslovanskemu tiranu Titu, med drugim, tudi 12.000 slovenskih protikomunističnih borcev, ki so bili umorjeni v kraških jamah! Tem vojakom se klanjamo!“

O naši poklonitvi sta poročala dnevnik La Razón in La Nación, med dnevne novice 13. 6. zvečer je bil vključen daljši posnetek za TV kanal 9, s petjem naše „Naprej zastava Slave!“ — ameriška TV ABC pa je povedala, da bo snemanje prenašano po vsej njeni mreži še isti večer.

SLOMSKOV DOM RAMOS MEJIA — 26. JUNIJA

Pri sv. maši, ki jo je daroval župnik Jože Škerbec, sta brala berili bivša domobranca Ivan Makovec in Tone Andrejak. Petje je vodil Štefan Drenšek, oder je opremil Franci Holozan, svetlobne učinke pa Stane Škerlj. Uvodno besedo je podal Jernej Tomazin, prosvetni referent Doma, ki je ugotovil: „...Ko so (naši fantje) zgrabili za orožje, niso pomislili, kaj meni o tem velika politika, niti zavezniki Angleži in Amerikanci; notranji glas jim je pravil, da pod komunisti življenje ni vredno življenja. Šli so v boj tudi za nas, da bi naša lestvica vrednot vedno ostala enaka njihovi: Mati, Domovina, Bog!“ Pevske točke je pripravila prof. Olga Urbančičeva s sodelovanjem učiteljskega zbora ljudskošolskega tečaja. Recitirali so Lojze Lavrič ml., Marjan Loboda ml. in Klavdija Malovrh. Simbolično vajo so nastopajoči izvedli pod vodstvom Vladi Selanove.

Slavnostni govornik je bil nekdanji član štajarskega bataljona in iz Teharij ubegli pričevalec Ivan Korošec, k je v svoj nagovor povezal tudi dogodke na Malvinah, rekoč: „...Po 37 letih smo spet priče, kako odrekajo pravico argentinski zahtevi, in gledamo, kako so človečanske pravice le privilegij nekaterih. Danes vem, da razumeš, mladina, ko ti trdimo, da smo imeli prav in pravico, ker nismo terjali drugega kakor svobodo zase in za našo zemljo slovensko.“

MENDOZA — 27. JUNIJA

Med sv. mašo je župnik Jože Horn v nagovoru poudaril vzporedno podobnost dogodkov v zadnjih tednih v Argentini s tistimi ob koncu vojne — in še prej v naši očetnjavi. Obakrat smo bili žrtve tistih, od katerih smo pričakovali zaščito in rešitev.

V družini narodov

Trideset in sedem let —
kako bežijo!
Naših borcev križanih Velika noč
z morjem vrača se
na breg,
iskreč, pojoč slave spév
za nekončano zgodovino.

Breg je
naša nesvobodna domovina.
V valovanju up z bodočnostjo šumi,
up,
s Krvjo od Križa dan
za vmesne dni:
Božji sin živi in z Njim živi pravica.

Trideset in sedem let —
kako žarijo!
Bog je hotel,
da smo res
junakov rod!
Narodom smo v svet utrli novo pot.
Breg odseva v jutru z biserno gladino.

Vladimir Kos

Tale biser iz dežele na Daljnem vzhodu nam je poslal naš zvesti prijatelj „z vdanimi čestitkami ob našem narodnem prazniku.“ Morda prezgodnji izid naše zadnje številke je povzročil, da ti spominski stihji niso bili natisnjeni za junijski mesec. Sicer pa — kdajšnja beseda ni primerno izrečena v NJIHOV SPOMIN?

Pevski zbor je pod vodstvom prof. Božidarja Bajuka zapel tri pesmi, govor pa je imel Pavle Rant. Omenil je slovenske žrtve v preteklosti, tako v časih turških pohodov kakor v kmečkih uporih, a vse te žrtve, ki gredo v desettisoče, so tedaj povzročili tujei. Dvanajst tisoč pobitih po vojni in drugi tisoči med njo pa so žrtve lastnih bratov. V naših junakih moramo gledati nadaljevalce slovenskega plemstva: tega so najprej predstavljali slovenski knezi in vojvode, zatem duhovščina vse do danes, z njimi pa naši borci, katerih boj se je bil za nekaj plemenitega: rešitev, ohranitev in resnično svobodo slovenskega naroda.

Zbornop pesnitev dr. Marka Kremžarja je režiral Rudi Hirschegger.

PRISTAVA — CASTELAR

4. julija — na dan žegnanja — smo se spomnili domobrancev in vseh drugih žrtev. Po sv. maši je g. župnik France Bergant zmolil molitve za rajne, zatem pa je Gregor Batagelj v zelo izbranih besedah prikazal vzporednost in njene povzročitelje v pravkar končanih bojih na Malvinskih otokih z dogodki v naši očitavi med vojno in še posebej po vojni leta 1945. Spominsko recitacijo — solistično in skupinsko — je priredil Miha Gaser. O njej je bilo v Svobodni Sloveniji zapisano: „Večja skupina mladih Pristavčanov je recitirala tekste Vladimirja Kosa DJ in Branka Rebozova. Tekst je zvenel kot za to priliko spisan, pa je le minimalno prirejen, da si je mogoče misliti argentinskega vojaka slovenske krvi, ki stoji na straži na obrežju Malvin in doživlja v sebi spomin na sorojaka na drugem delu sveta — tudi v svoji domovini — v preteklem času.“

SAN MARTIN — 11. JULIJA

Mašo za padle je opravil župnik dr. Jure Rode, med njo je pel krajevni pevski zbor pod vodstvom Vinka Klemenčiča. Proslavo je začel kulturni referent Doma Janez Petkovšek, recitacijo iz Črne maše dr. Tineta Debeljaka je podala Metka Kahne, pel pa je Mladinski oktet, ki ga vodi Rok Fink.

Govornik je bil Vladimir Voršič. „Tako stojimo danes pred novo obletnico velikega slovenskega dogodka, ko na je Bog blagoslovil z množico mučencev. Ti so nam živi, večni spomeniki, ki jih ne more nihče razstreliti. Oni so nam porok za svobodo vere in mišljenja. Ne jokajmo! Veselimo se, da imamo mučence-svetnike!... Pravično sodbo pripuščamo Bogu, naša pa mora biti molitev. Naša odgovornost nam narekuje, da pomagamo vsem in se trudimo, da z dobrim zgledom prekvasimo svet in pomagamo pri gradnji novega sveta svobode, resnice in pravice.“

Odrski prizor, pri katerem so nastopile Danica Petkovšek, Irena Rupnik in Mirjanka Voršič, je napisal France Grom, režiral pa Lojze Rezelj.

DSPB V CLEVELANDU

V nedeljo, 30. maja je DSPB Cleveland počastilo spomin žrtev okupatorjevega in komunističnega nasilja iz najtežjih let slovenske zgodovine in to s posebnim poudarkom na 40-letnico ustanovitve Vaških straž.

Četudi je deževalo, so prihajali rojaki že pred napovedano uro od vseh strani k sv. maši zadušnici, ki jo je daroval č. g. Jože Cvelbar ob somaševanju č. g. dr. Pavla Krajnika. Zavoljo slabega vremena je bila sv. maša v cerkvi, kar je še pripomoglo k večji zbranosti navzočih. Tudi pridigo, ki jo je imel č. g. Cvelbar in je bila nam resen opomin, obenem pa prelep spomin žrtvam, za katere se je sv. maša darovala, smo tako boljše slišali in razumeli, ter odnesli več od nje.

Med sv. mašo se je menjavalo ljudsko petje s petjem moškega zbora.

Pred koncem sv. maše je dež prenehal, da se je lahko razvil sprevod narodnih noš z zastavami in vencem po maši iz cerkve k lurški votlini. Spremljala sta jih tudi oba duhovnika v mašnih oblačilih, ki sta nato pred Marijo opravila molitve, trije Tominci — Matevž, France in Viktor, ki so bili vsi člani prve vaške straže ustanovljene pred 40 leti v št. Joštu, pa so položili venec in moški zbor je občuteno zapel žalostinko Vigred se povrne...

Popoldanski del praznovanja spominskega dne že veliko let društvo obhaja na pokopališču Vernih duš, kjer čaka vstajenja vedno več tistih, ki so si v usodnih letih ohranili življenje in se po božji volji že tukaj ločili od nas in kjer počivata tudi v Vietnamu padla slovenska vojaka, prav tako borca proti komunizmu, Silvester in Joško.

Popoldne se je vreme dosti zboljšalo in obširno pokopališče je bilo kot prostran cvetoč vrt. Ob 16 smo se zbrali pri Marijinem kipu, ki ga obdaja velika ploščad, k molitvam za pokojne. Vodila sta jih čč. gg. Jože Cvelbar in šentvitiški župnik g. Jože Božnar.

Za začetek je zadonela pesem, ki jo tu običajno pojó pred pogrebnimi mašami: Kraljevo znam'nje Križ stoji, nato berilo in evangelij, ki se bere ta pri pogrebnih mašah, prošnje in Oče naš za vse med vojno padle borce za svobodo in žrtve okupacije, za vse, ki so izgubili življenje kjerkoli v borbi proti komunizmu in za vse Slovence, ki kjerkoli čakajo vstajenja. Za zaključek se je iz vseh grl oglasila pesem: Marija, pomagaj nam sleherni čas, nakar so se ljudje razšli k grobovom svojcev in prijateljev.

Društvo je tudi letos pripravilo slovenske zastave, da so jih sorodniki in znanec zasadili na slovenske grobove, da je vsakdo od daleč lahko videl, kje počiva slovenski človek. Prav tako je društvo tudi letos okrasilo okno v Baragovem domu, ki v maju in juniju opozarja mimoidoče na naše mučenike in na dan, ki je posebej njim posvečen.

Marsikomu je bilo težko pri srcu, ko se je to nedeljo zbudil v dež (še le drugič se je to primerilo v vseh 26 letih obhajanja spominskega dne), a izredno velika udeležba, celo senator Lausche je prišel, je dokazala, da naši padli še žive v našem spominu, da se še zavedamo veličin njihovih žrtev in trpljenja.

Slava jim!

M. M.

— o —

Po proslavi 30. maja je senator Frank J. Lausche poslal naslednje pismo Jožetu Melaherju:

Dragi Jože!

Hvala za Vaše pismo od 2. junija. Štel sem za svojo dolžnost udeležiti se maše 30. maja v spomin junaških in mučeniških Slovencev, ki so izgubili svoja življenja po komunističnih rokah ob koncu druge svetovne vojne. Rad bi ostal med vami po končani maši, a žal zaradi drugih obveznosti nisem mogel. — Bilo je zelo ganljivo in je še bolj utrdilo moje simpatije do številnih Slovencev, katerih življenja so bila tako brutalno končana. — Z vsem spoštovanjem

F. J. Lausche

OZNANJUJ BESEDO,

bodi prilično ali neprilično

Iz globoke in besedno bleščeče se pridige, ki jo je ob spominskem dnevu, letos 30. maja v Clevelandu, pripravil duh. J. CVELBAR, posnemamo naslednje misli:

Binškošni praznik je danes. Na ta dan so preprosti ribiči, brez vpliva, brez politične in finančne moči, a ljudje z močno vero v živega Boga, v zavesti Jezusovega naročila — Pojdite in učite — začeli pod vodstvom SVETEGA DUHA duhovno revolucijo med Judi, potem med pogani. V preganjanju so bili veseli, da so smeli trpeti za Jezusovo ime, kot nam poročajo Apostolska Dela (5, 41).

Kristus je bil zavržen, uničen na križu, a nikdar premagan. Apostoli so bili vsi — razen Janeza — umorjeni. A Cerkev postavljena na Petra od Jezusa je živela in živi.

V vseh stoletjih je bila vera v pravega Boga preganjana, a verjetno je naše, 20. stoletje najbolj krvavo od časa Kristusove smrti na križu.

Letos pred 40. leti se je slovenski narod uprl borbenemu brezboštvu komunizma.

Poznali smo nauk Pija XI., ki je 1937 obsodil brezboštvo in krutost komunizma. Ob tej okrožnici — kolikor nismo že prej vedeli, smo še bolj spoznali krutost komunizma v španski revoluciji, kjer so sodelovali tudi slovenski komunisti.

Poznali smo ruski komunizem pod vodstvom največjega morivca vseh časov — Stalina. Stalin, ki je po zadnji statistiki kriv smrti vsaj 63 milijonov ruskih ljudi, je bil učitelj slovenskih komunistov. Ako si ga pred vojno ali med vojno kritiziral, so te komunisti in njihovi slepi naivni pristaši zabili: Ali si bil v Rusiji? kaj raznašal kapitalistično lažno propagando...

— Sedaj pa komunisti sami govore o grozotah ruskega komunizma. Beri komunistični list DELO, 26. dec. 1981. Tam komunist Maček, ki je bil v Moskvi, ko je Stalin kralj resnične in navidezne osebne nasprotnike, pove, da je bilo grozno. Videl je sam na svoje oči, kaj je komunizem v praksi. Zakaj ni on in drugi, ki so poznali pravi obraz komunizma, povedal v Sloveniji resnico... Komunist odgovarja: Če bi v Sloveniji povedali, kaj je komunizem v praksi, bi komunistična partija izgubila članstvo.

Resnice niso hoteli povedati. Komunist je hotel za vsako ceno — ne prave svobode, ne resnice, ne pravice, niti ne zboljšanja socialnih razmer, ampak le eno: oblast za vsako ceno.

Kaj je duh komunizma?

Komunist ne veruje ne v Boga ne v hudiča; ni nebes, ni pekla; ker Boga ni, ni božjih zapovedi; ni odgovornosti Bogu. Zato ne more biti ne Kristusa ne Njegove Cerkve. Zato nihče ne sme učiti vere v Boga, nihče ne

sme razlagati Kristusov nauk. Večnosti ni. Raj je treba napraviti tu na zemlji. Človek je gola številka v komunističnem aparatu. Naravno hrepene nje človeka po svobodi, resnici, pravici, lepoti, dobroti — je brez pomena. — Vse življenje — šola, časopis, radio, TV vse javno in državno življenje more biti prežeto z brezverstvom. Nihče nima pravice učiti otroke v šoli o Bogu, večnosti, Kristusu.

Kaj je moralno, kaj je nemoralno, je nedavno povedal ameriški predsednik, ko je le ponovil izrek komunista Lenina: Moralno je to, kar služi komunizmu. — Nemoralno je vse, kar nasprotuje komunistični partiji.

Zakaj se je slovenski človek uprl komunizmu?

Odgovor je dal komunistični pesnik v enem samem stavku: NAŠ BOG SO: — rop — požig — umor. Slovenski človek ni hotel in po vesti ni mogel zavreči vero v pravega večnega BOGA, Stvarnika neba in zemlje.

Peta božja zapoved pravi: NE UBIJAJ. A ista zapoved ukazuje skrb za naše telesno življenje in tudi dolžnost, da smem — včasih moraš — braniti sebe in svoje proti nasilnemu krivičnemu napadalcu... — Če bo kdo prišel zažigat tvojo hišo... ali pobijati družino... — ne boš mirno čakal in gledal zločinca.

Sadovi komunizma so najboljši dokaz za nujnost naše samoobrambe! Odkar živi slovenski narod — v vsej svoji zgodovini ni nikdar toliko trpel kot za časa komunistične tiranije.

Nikdar ni bilo pomorjenih BREZ VSAKE SODBE toliko slovenskih ljudi kot za časa komunistične oblasti.

To so zgodovinska dejstva, ki jih nihče, nobena tajitev in prepovedani grobovi ne morejo spraviti iz zgodovine.

Med vojno so nacisti in laški fašisti vzeli svobodo slovenskemu narodu, komunist pa hoče zaslužiti tudi dušo vsakemu posamezniku, ne le mu vzeti zunanjo svobodo.

Lansko leto (30. aprila 1981) so jugoslovanski katoliški škofje v svoji izjavi javno in jasno poudarili med drugim tole:

„USTAVA IN ZAKON zagotavljata verske svoboščine... vendar so nekatere od teh OBČUTNO OMEJENE, npr.: zapostavljanje vernikov v družbi in v javnem življenju; pritisk na starše in mladino zaradi obiskovanja verouka; izključevanje vere in Cerkve iz sredstev javnega obveščanja; omejevanje verskih pravic vernikom v nekaterih bolnišnicah, v nekaterih družbenih domovih in v zaporih, kadar ti želijo in prosijo za pomoč duhovnika; verni vojaki ne morejo opravljati svojih verskih dolžnosti; težave pri gradnji novih cerkvenih objektov...“

Menimo, da sodi med temeljne državljanske pravice JAVNA OBRAMBA NA JAVNE OBTOŽBE.“

To je samo nekaj stavkov iz izjav škofov, ki nam jasno povedo, da ni prave verske svobode... Ječe niso več tako polne kot so bile. To je res. DUH komunistov je pa isti...

Kje je moč komunistične zlobe?

Te dni sem poslušal na traku govore sedaj že rajnega škofa SHEENA. To je bil škof, ki je za časa vatikanskega koncila ob prihodu nazaj v Ameriko povedal: „Imel sem čast, da sem sedel ob škofu — mučencu iz komunistične države. Komunisti so ga živega zažgali. Do smrti bo nosil sledove požiga.“

Govoril je o škofu Vovku, ki so ga komunisti v Novem mestu polili z bencinom in zažgali.

Škof SHEEN v enem govoru — na traku — govori o satanu. Pravi: dancs ne slišiš, ne bereš veliko o satanu, ki učinkovito deluje v sedanjem svetu. Čim manj se o njem govori in piše, tem večji je njegov vpliv in uspeh. A KRISTUS je govoril in svaril pred satanom.

Vzemimo dobesedno tole ugotovitev: Nemogoče je razložiti premnoga dejanja komunistov brez sodelovanja hudiča. Le če gledaš v komunistu sodelavca hudiča, tega neizprosnega, s sovraštvom do Boga in resnice napolnjenega živega živega zmoeznega bitja, moreš razumeti grozovitosti, ki so jih komunisti vršili med slovenskim narodom...:

rezanje živih ljudi, pobijanje mater, očetov, otrok, mučenja vseh možgih vrst, sekanje živih teles, izdiranje jezikov, pobijanje s krampi — če bi bilo samo to res, kar je opisano v knjigi PRED VRATI PEKLA — bi bilo grozno... če bi vse jame po slovenskih gozdovih, vse ječe v Ljubljani, Mariboru in drugod mogle govoriti, če vsi mrtvi in vsi oni, ki so preživeli trpičenja — mogli pisati — kaj vse bi svet mogel slišati...

Brez moči, ki jo hudič daje, ne bi človek mogel mučiti sočloveka...

Snopkova mati iz št. Jošta, 86 let stara, mati 14 otrok, 5 sinov — eden v semenišču — bili pomorjeni junija 1945 — mi je 4 dni pred smrtjo (umrla pred letom in pol) začela pisati s svojo roko pismo, ki ga ni dokončala. A v njem je zapisala lepo obljubo: Če mi Bog da milost, da gor pridem (mislila nebesa) vas bom priporočila LJUBI BOŽJI MATERI.

Med vojno mi je druga šentjoška mati — moža so ji prišli ustreliti v hišo vpričo nje in petih malih otrok — par mesecev po umoru tole rekla:

Bog je očeta (moža) vzel, ker je vedel, da bo v nebesih več naredil za družino kot bi zmoget tu na zemlji.

To je vera v resnično življenje po smrti... Vera v večnost... Vera v živega Boga... Vera v božje Vodstvo, tudi če ga ne razumemo, a zaupamo v Božjo modrost in ljubezen... Vera v pomoč Matere Marije...

To je bil duh St. Jošta, ko se je uprl brezboštvu...

To je bil duh deset in deset tisočev družin po trpeči slovenski zemlji, ko je bilo treba braniti ne le življenje družin, ampak tudi vero v VEČNEGA BOGA proti brezboštvu.

Nobeno zavijanje in potvarjanje zgodovine tega dejstva ne more spremeniti.

R a z g l e d i z N A Š I H P O S T O J A N K :

SLOVENCİ PA TAKI! — Katerega koli obiskovavca tukajšnjega poslaništva SFR Jugoslavije prosimo, da bi g. Ivanu Majcnu, šefu konzularnega oddelka in sekretarju poslaništva povedal, naj v srbsko tiskanem obrazcu vsaj tiste besede, ki jih njegovi podrejeni morajo dodati s strojem, napiše v slovenščini, kadar so le-ti namenjeni slovenskim emigrantom; naj vendar doseže, da bodo dosedanji pečat v širini petih centimetrov zamenjali z bolj simpatičnim, a seveda tudi štirijezičnim da bo tako ugodeno vsej pestrosti jugoslovanskih narodov; naj mu dalje povedo, da ne spoštuje bojev slovenskih partizanov, ki so se menda borili za svobodo Slovencev, ampak da nasprotno verno uboga naročila breznarodne KP o spojitvi vseh teh narodov v narod proletarcev.

— o —

PARTIJA DOBRO PLAČANIH "PROLETARCEV" — je tudi UKPS, ki je na ramenih drugih proletarcev postavila svoje ogrodje, kajti danes pride na vsakih 1340 članov KPJ po en plačan funkcionar, čigar mesečni zaslužek je bil pred kratkim povprečno 37.536 din, kar je bilo takrat skoraj 1000 ameriških dolarjev. Londonska Naša reč, ki to navaja v številki 331, poroča, da jih je v Bosni in Hercegovini 188, v Črni gori 54, na Hrvaškem 267, v Makedoniji 149, v Sloveniji 250 in v Srbiji 578. — Verjetno je to res najbolj napredni razred!

— o —

KAJ VSE JE TITO OBLJUBIL! — Miloš Minić je na XXII. seji CK KPJ, ki je bila posvečena Kosovu, bral dokumente iz let 1946-48, po katerih je Albanija želela vstopiti v jugoslovansko federacijo, da pa ni res, da bi Tito obljubil Enver Hodži vključitev Kosova v Albanijo... Morda bo dvorni zgodovinar Dedijer o tem kaj več povedal...

— o —

UP, AFP, TASS, DPA, ANSA, EFE so poročali...

Argentinskim vojakom slovenskega rodu pa vsem njihovim bojnim tovarišem v zahvalo in priznanje.

Ni dolgo tega, kar smo v jezi stiskali pesti in si grizli ustnice, ko smo poslušali sovjetske radijske postaje — z njimi pa vzporedno seveda londonsko BBC —, ki so v nebo hvalile „gromozanske uspehe“ partizanskih tolp. Vedeli smo, kako znajo potvarjati, napihovati, lagati, blatiti — tako, kot so se naučili pri Plutarhu: „Calumniare audacter, semper aliquid haeret!“ — „Nekaj bo že ostalo...“

Primer, kako še znajo stresati res debele, je že lani prineslo ljubljansko Delo, ko je 13. oktobra v rubriki RTV pritisknilo „črno piko“ (kar odgovarja redu — slabo!) znanemu Janezu Čučku. Ta je namreč nekaj dni

prej začel svoj Dnevnik v radiu z besedami: „Pred dvema urama se je izpolnila dolgoletna želja prebivalcev Saleške doline...“ In potem Delo komentira: „Človekova prva misel je bila, ljudje so dobili elektriko. V resnici je šlo za preimenovanje Velenja v Titovo Velenje. Tako se zgodi, če hočeš povsem normalno vest izumetničiti.“

A taki popravki so zdaj v modi med domačimi komunisti. Kadar je govora o deželah, predvsem pa o tistih, ki ne trobijo v komunistični rog, potem Delo verno piše o „fašistih“, „diktaturah“ in „vojaških mogotcih“. Tokrat mu tudi Čučkovo pisarjenje pride prav, saj končno — kaj se bomo med seboj grizli, ko nam pa vsem skupaj trda prede!

A da se vrnemo k naslovu. Marsikdo v zdomstvu je podlegel pisanju tiskovnih agencij, ker si preprosto ni mogel predstavljati, da bi se Argentina utegnila kdaj čutiti tako nemočno spriči načrtnega blatenja, potvarjanja, zaničevanja: to je bilo za nas med vojno, za današnje razmere nemogoče, tak naj bi bil zaključek. Pa je narobe: kdorkoli danes ne tuli z volkovi, ki jim je vsem skupen samo en gospodar, ta se na površje ne bo smel prikazati. Vsaj toliko časa ne, dokler je zadeva pereča. Kasneje se bo že dalo popraviti. Tako npr. je to storil ameriški podtajnik za zadeve Južne Amerike, ko je pred nekaj dnevi dejal: „V Malvinskem sporu se je pokazalo, da mi ne poznamo prijateljev. Kadar nam to prija, zahtevamo pa njihovo pomoč, če to služi našim koristim. Nekatere stvari štejemo za samo po sebi dane in vse premalo vlagamo; ko pa si želimo ožji in res uspešen dialog, kakor je bil potreben 2. aprila (na dan argentinske zasedbe Malvin, n. op.), tega ne moremo doseči.“ (Kaže, da Enders še ne pozna dovtipa, ki je nedavno prišel iz običajne tovarne in ve povedati: v onostranstvu sta se srečala Brežnjev in Napoleon, pa Brežnjev pravi: „Ko bi namesto Stalina imeli vas za vojskovodjo, Hitler ne bi nikoli vdrl v Rusijo.“ Napoleon pa z vso francosko eleganco: „Da, da, ko bi jaz imel take časopise, kot so pri vas, ne bi nihče zvedel za moj poraz pri Waterlooju.“ — —

Morda bodo že prihodnja leta pokazala, da je bila argentinska zasedba Malvinskih otokov upravičena. Morda bodo to doživele šele naslednje generacije. Vedno pa bo ostalo zapisano v vseh zgodovinskih analih, da je narod, ki že več kot sto let ni bil v nobeni vojni, moral stati na fronti sam proti dvema največjima silama, katerima je menda odločeno braniti zahodno civilizacijo pred komunistično tiranijo. Če do tega pride, potem bomo videli pisanje vseh agencij...

Če je danes svet tak, kot je, je to precej zasluga vodilnih mož. Res „vodilnih“ — ali samo lutk finančnih kartelov, da ne govorimo o drugih bratovščinah... Združene narode je speljal v brezpredmetno ničlo neki Waldheim, terorizem podpira s sprejemanjem njegovih predstavnikov Kreisky, z njim pa vsi, ki se ne bodo znal tako postaviti po robu, kakor se je prav Argentina. Prosto pot za vojaške akcije v Libanonu imajo vsi, ker le tako je mogoče za dalj časa braniti interese petrolejskih magnatarjev v iraški Basri, pa še in še.

Te dvojne morale je na svetu ogromno. In ni od danes. Že navedeno Delo je lani objavljalo podlistek Ronalda Atkina — Polom v Dieppu. V 61. nadaljevanju (14. novembra) je bilo zapisano: „Že takoj v začetku napada (julija 1942, n. op.) so Dieppe in njegovo okolico zasuli z letaki, ki naj bi prav obvestili Francoze: „To je napad in ne invazija.“ Letaki so tudi opozarjali prebivalstvo: „Vzdržite se vseh akcij, ki bi lahko ogrozile vašo varnost... Ne izpostavljajte se nemškim represalijam. Francija in zavezniki vas bodo potrebovali na dan osvoboditve.“ V bitki, kjer so bili boji in škoda omejeni skoraj izključno na obmorsko stran mesta, ni bilo Francozov, in razen redkih izjem so se ravnali po navodilih na letakih.“ — Tako v Delu.

Kar smo mi takrat trdili, je bilo isto, kar so zavezniki naročali Francozom. Po vsem pa je treba vprašati tiste narodne zavedne slovenske rojake na Primorskem, Goriškem, na Gorenjskem in Štajerskem, ki so v najboljši veri šli v „partizane“: ali res imajo zdaj doma tisto, za kar so se oni borili z idealizmom, Komunistična partija pa z računanjem? To pa se je začelo zaradi dvojne morale — ki ji še danes delajo čast — in vse druge pregrehe so nje nujna posledica. —

Penta.

— o —

OB LANSKEM POPISU PREBIVALSTVA V SFR JUGOSLAVIJI

Vseh Slovencev je po tem popisu bilo 1.753.605 (leta 1971 1.678.032) in živeli so:

v Sloveniji	1.712.445
Bosni in H.	2.753
Hrvaški	25.136
Makedoniji	709
Črni gori in drugod	4.379

V Srbiji živečih jih je bilo 5.977 v Beogradu.

Kljub temu da popis prikazuje Slovenijo kot najbolj homogeno republiko, je rezultat za slovenstvo žalosten: leta 1971 je navedlo svoj stalni kraj bivanja v Sloveniji 1.727.137 prebivalcev, od katerih je 94,03% bilo Slovencev, zdaj pa 1.891.864, od katerih je Slovencev 90,52% — se pravi: vdor južnjakov. Sicer pa naj govore številke:

Hrvatov	55.626	—	13.000 več kot 1971
Srbov	42.182	—	22.000 več kot 1971
Muslimanov	13.425	—	10.000 več kot 1971
Madžarov	9.496		
Makedoncev	3.288		
Črnogorcev	3.217		
Albancev	1.985		

V Sloveniji se je opredelilo za „Jugoslovane“ 26.263 prebivalcev. V vsej Jugoslaviji to število znaša 1.216.463, kar v primeru z letom 1971 (273.077) izkazuje ogromen porast.

Tem v Sloveniji živečim „Jugoslovanom“ naj govori Josip Vidmar v Obrazih (stran 62): „Znašli smo se v Jugoslaviji in tu so prihajali na površje stari nesmiselni problemi integralizma in avtonomizma, kakor smo takrat imenovali ekstreme jugoslovanskega nacionalizma in sorazmerno krotko obleko slovenskih zahtev.“ — Kaj bo dejal zdaj Vidmar, ko takrat niti z najboljšo slovensko formulacijo dr. Korošca zadnji dan decembra 1982 ni bil zadovoljen? — Seveda, takrat je bil „jugoslovenar“, zdaj pa izdajavec slovenstva, ker ves čas kot partijec molči in slepo sledi Kardeljevemu internacionalizmu.

— o —

ČUDOVITA ENOSTAVNOST! — ISKRA, Industrija merilno-regulacijske in stikalne tehnike v Kranju (Delo 30. 3. 82) razpisuje imenovanje „Individualnega poslovodnega organa-glavnega direktorja delovne organizacije“ preko svojega „Delavskega sveta delovne organizacije ISKRA Kibernetika Kranj“ in zahteva med drugim: „pogoje, določene z družbenim dogovorom o uresničevanju kadrovske politike v občini Kranj“, zraven pa vse kandidate potolaži, da jih „bodo o izbiri obvestili v 60 dneh po končanem razpisnem roku.“ — To se pravi: nepartijski, ne javljajte se, ker z vami ne moremo računati, potem pa: kako je propadla OZNA, da potrebuje 60 dni za preveritev vseh karakteristik!

Še bolj napredno je podjetje Gradbinec (Delo 31. 3. 82), ki poleg vseh običajnih formalnosti, predvidenih v strogi partijski kontroli, zahteva od prosilcev tudi, „da imajo pozitiven odnos do samoupravljanja“. Takšni inserti so najboljši dokaz o absolutnem pomanjkanju kakršne koli svobode, pa naj še tako govore o osveščenju ljudskih množic.

— o —

DEBATA KLERIKALCEM V KORIST? — Tudi v Sloveniji se je zadnje čase sprožila debata o čistosti slovenskega jezika. O tem vprašanju piše slovenski zamejski in zdovski tisk že leta in leta. Doma so se zdramili šele pred kratkim. Debata je zavzela že tak obseg, da je imela komunistična partija Slovenije za potrebno, da poseže vmes. Oglasil se je Franc Šetinc, sekretar predsedstva centralnega komiteja komunistične partije, in je izjavil, da **debate o jeziku koristijo klerikalcem** in vsem nasprotnikom politike enakosti vseh narodov Jugoslavije. Delavec iz drugih republik da so v Sloveniji popolnoma enakopravni državljani in imajo v Sloveniji enake pravice kot Slovenci. Kdor govori in zahteva čistost jezika, je torej protidržavni element.

— o —

KOT VEDNO — SLOVENCIM DELAMO — Revija „Razgledi“ je prinesla zanimivo statistiko o proizvodnji v Jugoslaviji. Po tej statistiki je družbeni proizvod na prebivalca (v ameriških dolarjih) za leto 1980 naslednji: povprečje za vso Jugoslavijo je 2400, **Slovenija 4930**, Hrvaška 3022, Vojvodina 2765, ožja Srbija 2300, Makedonija 1616, Kosovo 676, Črna gora 1534, Bosna in Hercegovina 1549.

NESLOVENSKA LJUBLJANSKA TELEVIZIJA — V letošnji 27. številki Katoliškega glasa je bilo v predelku, ki nosi naslov „Bralci pišejo“, objavljeno tole pismo:

„Že nekaj časa moremo Tržačani sprejemati ljubljansko RTV preko prenosnika AA na Konkonelu. To je gotovo velika pridobitev za tiste, ki oddaj z Nanosa nismo mogli sprejemati, tistih z Belega križa pa tudi ne zaradi motenj raznih italijanskih privatnih postaj. Zdaj torej lahko brez motenj gledamo ljubljanski televizijski spored to je spored, k nam prihaja iz samega srca slovenstva — iz Ljubljane.

Pred mnogimi leti sem opozoril „Katoliški glas“, da bi bilo prav, če bi opozarjal na sporede ljubljanske RTV in „Katoliški glas“ od takrat res dosledno objavlja te sporede (kadar pridejo pravočasno, op. ur.).

Toda koliko jeze nam ta ljubljanska televizija povzroča! Pred kratkim je bilo treba osebno pisati zaradi športnih prenosov v hrvaščini. Obljubili so, da bodo športne prenose z Mundiala v Španiji komentirali v slovenščini. In to se je res zgodilo. (Ne vem, zakaj teh tekem niso več prenašali, potem ko je bila Jugoslavija izločena iz tekmovanja.)

V sredo 30. junija pa je naša družina zaradi otrok morala slediti „Igram brez meje“. Kakšna žalost! Kaj pa smo razumeli? Vse je bilo v srbohrvaščini: komentar igre, reklama... Res nismo imeli vtisa, da gledamo slovensko televizijo. Imel sem občutek nemoči. Mislil sem si: zakaj v srbohrvaščini? Zakaj pa ne v makedonščini? Ali v albanščini? Ali v katerem koli jeziku jugoslovanskih narodov in narodnosti? Saj je vse ena mineštra! Mi tu smo zanje Italijani, Slovenci v matici so pa Jugoslovani.

Dragi Slovenec, če hočeš izgubiti vero, pojdi v Rim (so rekli včasih), če pa hočeš izgubiti narodno zavednost, pojdi v Ljubljano (to ti rečem jaz danes!). Ali je treba res za vsako našo besedo na ljubljanski RTV osebno moledovati? Zakaj niso tudi veličastnega Titovega pogreba komentirali v kakem drugem jugoslovanskem jeziku? To je slovenski narodni ponos proti letu 2000 — ob raznih Levstikovih, Jurčičevih, Kettejevih in drugih jubilejih! (podpis)“

Vsebina tega pisma je tako zgovorna, da bi naš komentar prav lahko povzeli v drugače že tako šablonski vzklik „Brez komentarja!“, pa vendar se nam zdi primerno in potrebno, da vnovič — kot že tolikokrat — poudarimo, da Slovenec ne bo prej na svoji zemlji svoj gospod, dokler ne bo imel **SVOJE DRŽAVE!**

— o —

MITJA RIBIČIČ je bil „izvoljen“ za novega predsednika predsedstva ZKJ-e (sic!: predsednik predsedstva ZKJ, v prejšnjih časih KPJ). V zvezi s tem Ribičičevim nasprotovanjem je Katoliški glas (št. 27/28) prinesel komentar, ki ga v glavnem ponatiskujemo. Podčrtano je naše:

„Na nedavnem kongresu ZKJ je prišlo, kot rečeno, do zamenjave na samem vrhu. Dosedanjega predsednika predsedstva stranke, ki je bil Dušan Dragosavac, je zamenjal Slovenec Mitja Ribičič. Ime je gotovo tudi našim

bralcem dovolj znano, da ga ne bo treba posebej predstavljati. Vseeno pa bi nekaj zapisali ob njegovi osebnosti.

Mitja Ribičič je primorski rojak in izhaja iz tržaške slovenske družine; tudi rojen je bil v Trstu. Njegov oče je bil znani mladinski pisatelj Josip Ribičič, po katerem je danes tudi poimenovana ena od slovenskih osnovnih šol v Trstu. Že kmalu se je vključil v socialistično oz. komunistično gibanje. Po vojni je zasedal zelo važna mesta v Sloveniji, kjer je bil znan tudi kot **šef varnostnih organov OZNE**. V tem svojstvu in potem kot notranji minister slovenske republike je **gotovo nosil odgovornost za razne težke procese in preganjanja** tudi premnogih cerkvenih krogov in raznih primorskih duhovnikov. Gotovo to obdobje Ribičičevega političnega udejstvovanja ne bo ostalo lepo zapisano v naši zgodovini. Stalinistična miselnost je po prelomu s Kominformom precej splahnela, čeprav ne v vsem izginila. S tem so se spremenile tudi metode in sredstva, čeprav so cilji morda sotali podobni. Prišlo je vsekakor do razvoja, ki je zajel tudi slovensko in jugoslovansko komunistično oblast. In v tem okviru lahko tudi razumemo morda novo, drugo in bolj stvarno ter pozitivnejšo obdobje Ribičičevega delovanja.

V zadnjem desetletju je Mitja Ribičič zadobil večje in odgovornejše funkcije v zveznem jugoslovanskem merilu. Posebno je znano obdobje, ko je bil predsednik Zveznega izvršnega sveta (vlade) v Beogradu, edini Slovenec do sedaj na tem odgovornem mestu. **Kot tak je tudi na enem od zasedanj Glavne skupščine OZN v New Yorku govoril v slovenščini pred najvišjo svetovno tribuno**. Še kasneje je bil eno leto podpredsednik predsedstva SFRJ (nekak podpredsednik republike) in je marsikje zastopal Tita na uradnih svečanostih, tudi v inozemstvu.

Prav zadnja leta pa se je Mitja Ribičič ponovno posvetil slovenskemu političnemu življenju v Ljubljani. Postal je predsednik Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije (SZDL). Ta politična organizacija naj bi po načrtih samoupravnega sistema vključevala člane in pripadnike vseh naziranj, tudi versko čuteče državljane. Seveda je tudi ta nekak odsev vodilne politične sile — Zveze komunistov, vendar moramo priznati, da skuša nekoliko razširiti svoj delokrog in ne zavzemati preostrih oz. dogmatičnih idejnih stališč.

Prav v tej funkciji se je Mitja Ribičič lahko soočal s splošno slovensko stvarnostjo, doma in v zamejstvu. **Navezal je dokaj dobre stike s cerkveno oblastjo, odprl je vrata navzven v odnosih z nekomunističnimi skupinami v slovenskem zamejstvu, itd.** Prav sem lahko štejemo tudi realne in pozitivne odnose npr. s Slovensko skupnostjo v naši deželi. Prav gotovo je to tudi osebna politična sposobnost takratnega predsednika, ki je kot Primorec morda bolje razumel sedanjo politično dialektiko. Kasneje bomo lahko videli, če bo tudi novi predsednik SZDL šetine tako politično linijo nadaljeval.

Gotovo delo novega predsednika ZKJ ne bo lahko, zlasti danes ne, ko ima Jugoslavija že sama na sebi vrsto nerešljivih problemov. Tu

bi želeli le izraziti željo, da bi novi predsednik ZKJ (seveda mimo ideoloških meja) vtil Zvezi komunistov Jugoslavije tisto odprtost in širino, ki jo je gotovo dal SZDL Slovenije. Pri tem si kot demokrati in zagovorniki političnega pluralizma lahko le želimo, da bi ZKJ postala vedno bolj demokratična, odprta, dovzetna za resen dialog z ostalimi družbenimi silami v današnji jugoslovanski družbi, daleč od vsega dogmatizma in birokratizma, res s poslušom za težnjo ljudskih množic in interesov.

S tem seveda ne dajemo nikake krizme tej stranki, saj je niti ne potrebuje. Kot Slovenci v zamejstvu pa si vseeno želimo, da bi politično življenje v matični domovini osvežili novi tokovi, ki bi — tudi v okviru sedanjega sistema — lahko poživili in pravilneje usmerjali družbenopolitično življenje v Jugoslaviji.

Ali pričakujemo preveč? Upamo, da ne.

Spectator“.

Mislimo, da JA! RIBIČIČ JE BIL ŠEF VARNOSTNIH ORGANOV OZNE in tudi komunist!

— o —

KAMENČEK, KI JE ZGREŠIL CILJ — Čeprav se čuje paradokсно, bo vendarle res, da je humor resna, presneto resna stvar. Saj je težko najti kakršenkoli „vic“, ki ne bi bil v svoji komični razkošnosti nekje le naperjen v živo. Seveda pa je tak zadetek v živo lahko prav upravičen, lahko pa tudi zelo krivičen ali v namenu zgrešen.

Za primer pogledjmo na tale „Sodoben dialog“, ki ga je pisec (r+r) zabeležil pod „Kamenčki“, ki so stalna rubrika v goriškem Katoliškem Glasu“ in na splošno z učinki izstrelkov težjega kalibra. Žal so tokrat — kar se je zgodilo ob priliki krvavega argentinsko-angleškega spora — zgrešili svoj cilj:

S o d o b e n d i a l o g

General Galtieri: „Malvinski otoki so naši, argentinski.“

Gospa Thatcher: „Falklandski otoki so naši, angleški.“

Domačini: „Malvinski-Falklandski otoki so naši, ker je tu naša domovina.“

Galtieri-Thatcherjeva: „Tepci, kdo pa je vas kaj vprašal?“

Z drugimi besedami povedano: s kakšno pravico tako angleška kot še prav posebej argentinska vlada razpravljata in odločata o usodi (1.800-ih) ljudi, ki so na Malvinskih otokih doma, torej v svoji domovini!

(R+r)-eju, ki verjetno v tem kratkem ironičnem zapisu zaobseže mnenje in stališče ne samo slovenskih ljudi, temveč tudi gledanje povprečnega Evropejca, postavljamo tole vprašanje:

Kakor lahko beremo na drugem mestu v pričujoči številki našega lista, je v slovenskem mestecu Velenju dosti več neslovenskih prebivavcev kot pa

tamkajšnjih slovenskih Velenjčanov. Sklepati je, da bo čez 30-50 let prav tam lepo število že tam rojenih ne-Slovencev s popolno domovinsko pravico. Ni potrebno biti poseben futurolog, da si lahko mislimo takole čeznekajletno sodobno diskusijo v ozkem krogu CK ZK Jugoslavije (seveda, ko bi takrat še vedno obstajal!):

Tajnik CK KP Bosne in Hercegovine: „Zahtevamo najstrožje sankcije za roparski vdor slovenskih oblastj v mesto Velenje, kjer že več kot 30 let živi in čuti po balkansko, bosansko in muslimansko naše ljudstvo. Zahtevamo takojšen umik vseh tujih nacionalističnih elementov, ki so se nepostavno infiltrirali v nekatere mestne predele in kalijo mirne odnose med bratskimi narodi.“

Sekretar CK KP Slovenije: „...zdi se mi, da so bile Velenje nekadaj slovensko mesto in bi se bilo treba o tem malo pogovoriti...“

Tajnik CK BiH: „Nikakor ne moremo preko mednarodnega principa o samoodločbi ljudstev. Zato naj prebivalstvo samo s plebiscitom odloči, ali leži njihovo mesto na teritoriju Bosne in Hercegovine ali pa želi, da se prenese na ozemlje slovenske beograjske province!“

— o —

Dialog med Galtierijem in Thatcherjevo, ki naj bi bil humorističen, zagovarja tezo o plebiscitu kot o nekem absolutno pravičnem sredstvu za urejanje odnosov med narodi in državami; teza, ki je bila med povprečnimi ljudmi že pred časom sprejeta kot nekaj samo po sebi umljivega, neoporečnega in očitnega, pa je v resnici aplikacija le-te čestokrat neumska in krivična. Aplikacija te teze oziroma sklicevanje nanjo je prišla ob malvinskem problemu do svojega absurda.

Slovinci bi morali biti v tem bolj kot vsi drugi poučeni in o nesprejemljivosti in škodljivosti tega „principa“ za nas tem bolj prepričani. Dokaze za to lahko iščemo na Koroškem in na Primorskem, kmalu pa tudi v osrednji Sloveniji sami!

— o —

ZAPLETI OKROG MUSLIMANSKE NARODNOSTI

— Dr. Kasim Suljević je (mogoče je že treba reči: je bil) lektor marksizma in „teorije in prakse samouprave“ na juridični fakulteti v Banji Luki (!). V začetku lanskega leta je izšla njegova disertacija in razburkala stolni Beograd. Nekatera Suljevićeva izvajanja je belgrajska „Politika“ oznamovala za „nemarksistične in neznanstvene v vsakem pogledu“. Srbsko jezo je izzvalo v prvi vrsti tisto piščevo razpravljanje, ki dela vtis, „da je dunajski dvor znal bolj reševati narodnostne probleme Bosne in Hercegovine, kot smo to mi delali“: pod Avstrijo da se je tamkajšnjim muslimanom mnogo bolje godilo kot pod komunisti. Pa ne le pod komunisti. Za Suljevića je leto 1918 prekretnica. To, kar označujejo Srbi kot osvoboditev iz pod habsburškega jarma, je za Suljevića ravno obratno: bila je nova aneksija, takrat Srbiji, združena z „gospodarsko in kulturno stagnacijo“. Vele-

srbskega ravnanja se niso znebili tudi komunisti; Suljeviću je Moša Pijade, tvorec prve jugoslovanske ustave pod komunistično okupacijo, velikosrbski šovinist.

Po izidu disertacije je padel dr. Suljević v nov greh. V nekem intervjuju je izjavil: Ako bi bil med vojno član politburoja, bi že takrat priznali bosanskim muslimanom — tudi on spada mednje —, da so posebna narodnost. Komunisti so pa muslimane iztrebljali med vojsko in preganjali po njej, češ da so podpirali Nezavisno državo Hrvatsko. Po tem novem grehu so ga začeli kolegi dolžiti „čudnega obnašanja“, njegove izjave in spise pa obsojati kot „ideološko nesprejemljive“. Suljević pravi: „Nastopajo proti meni kot stalinisti.“ Grozi mu še partijska kazen, ki ga lahko stane službo.

Zabavno je pri tem to, da je partija sama nedavno bosanske muslimane priznala za posebno narodnost — z namenom, da odloči muslimanski svet od hrvaškega ljudstva. Kakor hitro pa skušajo muslimani terjati narodnostne pravice, jim zapro usta. V očeh belgrajskih oblastnikov ostajajo to, kar so zanje vedno bili: brezoblična masa.

— o —

„NA GOSPOSVETSKEM POLJU JE KARANTANSKA HRVATSKA STOLETJA IZBIRALA SVOJEGA VLADARJA...“. O članku Mirka Eterovića („Država Hrvatska jučer, danas i sutra“, Hrvatska revija, januar 1981), odkoder je navedeni stavek in je trditev, da so se Kranjci „čutili Hrvate prav do konca prejšnjega stoletja“, je v Svobodni Sloveniji obširno poročal dr. Tine Debeljak. V pričujoči številki našega lista se o tem na drugem mestu dalje pomudi prof. Roman Pavlovčič, v isti, Hrvatski reviji, junij 1982, pa je pisanju Mirka Eterovića odgovoril še dr. Peter Urbanc (str. 365/6).

V naslednji številki Hrvatske revije (marec 1982) je mnogim Eterovićevevim izvajanjem odgovoril in ugovarjal Berislav Fabek (str. 150-156). O tretjem poglavju Eterovićevega članka („Kontinuitet hrvatskog državnog vrhovništva. Sudbina hrvatskih periferijskih banovina“) pravi Fabek, da naravnost vrvi od poudarjenih „velikohrvatskih“ prizadevanj, ter ga odpravi v par vrstah: „Ali imamo potem sploh moralno pravico dajati komu lekcije zaradi megalomanije, to je tistemu našemu 'tradicionalnemu pogodbeniku', ki npr. vidi Bosno in Hercegovino, Kordun, Liko, pol Dalmacije z Dubrovnikom, pa še panonsko Hrvatsko do Siska v neki svoji namišljeni 'Veliki Srbiji', ko Eterović „javka“ ne le nad baje izgubljenim Sandžakom, marveč tudi za Črno goro, Albanijo (!) in Slovenijo (!!)) kot nekim etničnim in zgodovinskim področjem v smislu kontinuitete hrvatske državne vrhovnosti, vse to pa v „jokavem“ tonu: „Ali je Hrvatska zares obdržala svojo državno oblast v času svoje burne zgodovine?“ Morda samo zato ker je preko katerega navedenih področij pred kakimi 15 stoletji šla kakšna noga kakšnega hrvatskega plemena?!“

S tem je smešna zabloda g. Eterovića postavljena, kamor spada.

KOROŠKI PARTIZANI

Aprila 1982 se je vršila v Celovškem delavskem domu spominska slovesnost ob 40 letnici nasilne selitve slovenskih Korošcev v nemški rajh. Javni govornik ob tej priliki je bil tudi deželni glavar Leopold Wagner. V nasprotju z nemškimi politikami kot W. Brandt, ki so se v imenu nemškega naroda javno opravičili pred Izraelci Gd. Wagner v svojem govoru ni mogel spraviti iz sebe drugega kot to, da je bila prisilna selitev nesmiselna politika. Netočnosti so tudi, ko je povedal, da ni samo sedmi člen avstrijske državne pogodbe, ki zadeva Slovence, izpolnjen, nego, da manjšina celo uživa dodatne pravice. Poslušalci so bili še posebej prizadeti z njegovo izjavo, ki se je tikala partizanskega gibanja na avstrijskem Koroškem, ko je zanikal delež, ki naj bi ga partizani (slovenski uporniki) doprinesli k osvoboditvi Avstrije. Avstrija se po Wagnerju mora zahvaliti za svobodo le volji zaveznških držav.

Verjetno se je prvič zgodilo, da je bil deželni glavar zaradi takih izjav po slovenski koroški publiki izvižgan. Vse do druge avstrijske republike bi bil tak odziv verjetno preveč tvegan in, kljub premnogim krivicam, ki se še godijo našim rojakom na Koroškem, je pa tudi res, da ni bilo nikdar laže biti Slovenec tudi v javnosti kot je to danes.

Vsekakor se Wagnerju lahko mirne duše da prav, kar se tiče nemško govorečih in čutečih Avstrijcev. Hitler je med njimi imel svoje nasprotnike, saj je bilo zaprtih okoli 6.000 takih opozicijonancev, toda o kakem uporu med omenjenimi ni prišlo, niti si te zasluge ne lastijo. Mi Slovenci še posebno dobro vemo, kako so bili številni Avstrijci navdušeni za Hitlerjem, kar so premnogokrat pokazali s svojim postopanjem v zasedeni Sloveniji. Preostane odprto vprašanje o zaslugah koroških partizanov.

Mnogokrat se čuje in to celo iz krogov, ki so blizu slovenski cerkvi, na Koroškem, da so bili koroški partizani čisto nekaj drugega (boljšega?) kot pa da so bili partizani v osrednji Sloveniji. Dokumentiranih virov o koroškem partizanstvu ni veliko. Ta sila se je namreč na Koroškem razvila sorazmerno pozno, borec so bili maloštevilni, posebno še, če se pri tem omejimo zgolj na borce Korošce in gibanje je bilo šestokrat vojaško zatrto. Koroška čisto preprosto ni bila ugoden teren za partizanske podvige, kajti ljudje so bili preveč ustrahovani. Gorenjski partizani pa, ki so bili glavna opora Korošcem, so se vedno pritoževali, da so bili takoj izdani po kakem nemčurju in nacistu, čim so prišli v kako koroško vas. Zato so bili vselej hitro prisiljeni k umiku. Število koroških borcev proti nacizmu verjetno na celem avstrijskem Koroškem ob danem trenutku ni presegllo sto ljudi, kakor se to da razvideti iz objavljenih dokumentov in opisov, ki so bili objavljeni v Ljubljani (Koroški zbornik — Ljubljana 1946). Pisani viri izvirajo torej samo s strani partizanov, zato jih je treba jemati na znanje s precejšnjo rezervo. Nasprotniki koroških partizanov pa niso objavili nobenih podatkov in celo danes raje molče, kot pa da bi dali vedeti za javnost kake podrobnosti, ki bi bile za prizadete neprijetne.

Najprej je treba seveda omeniti, da začetek partizanstva na Koroškem ni iskati v sami Koroški, ampak v osrednji Sloveniji, odkoder so avgusta 1942 poslali tja prve organizatorje. Kontrola koroškega partizanstva je bila prav tako tukaj kot tam od vsega začetka v rokah centralne slovenske OF in je ta kontrola bila še posebej poostrena in vidna, čim bolj se je bližal konec vojne. Prva organizatorja sta bila Ivan Zupanc, Korošec in dezertar iz nemške vojske, in Stane Mrhar, Gorenjec, oba iz gorenjskih partizanskih odredov. V poletje 1942 spada tudi pohod maloštevilne čete savinjskega odre- da, 13 pušk, ki pa se je morala pred Nemci umakniti v Slovenijo. Oktobra 1942 pa se je prvič pojavila koroška četa 11 mož, ki se je držala okoli Pece. Istočasno s to četo pa je začela delovati na Koroškem tudi organizacija OF, vendar so že novembra 1942 pozapri 60 ljudi. Koroška je bila skupaj z Avstrijo vključena v nemško državo in zato so bili Korošci mobilizirani v nemško vojsko. Od vsega začetka je bilo nekaj dezertarjev, ki so pribežali v Jugoslavijo, toda primeri so bili sorazmerno redki. Po teški zmi 41/42 na vzhodni fronti in seveda po nemškem porazu pri Stalingradu pa se je položaj spremenil. Mnogi Korošci, ki že tako niso marali za Nemčijo in še manj za Hitlerja, so šli raje v zeleni kader in v svoje poznane gozdove, kot da bi tve- gali smrt na vzhodni fronti. Ko so potem v gozdovih in po zvezah prišli v stik s partizanstvom, so se mu seveda pridružili. Zgodili pa so se tudi primeri, ko so ti skrivači odklonili partizanstvo, nakar je seveda nastal ve- lik problem, ker partizani in njihova organizacija niso bili pripravljeni do- pustiti v gozdu skupine oboroženih ljudi, ki ne bi bile pod njihovo kontrolo. Prišlo je do izdaje poznanih Selanov, ki so jih potem Nemci ujeli in tri- najst od njih obglavili. Izdajo pripisuje celo Koroški koledar 1981 „bivšemu“ partizanu .

Vse bolj delavna od partizanov v gozdovih pa je bila aktivna OF. Dne 12. maja 1943 so imeli že prvo konferenco političnih delavcev na Koro- škem v kraju Smrekovcu. Govora je bilo o delavski enotnosti, ženski proti- fašistični zvezi in o potrebi narodne zaščite. Kot vedo povedati viri, so bile s te konference poslane brzojavke s pozdravi IOOF-e, OK-n KPS, AVNOJ-u in Titu. Ker partiazni niso imeli s Koroško radijske povezave, so te brzojav- ke pač samo propagandnega značaja.

Pozimi 42-43 ni bilo partizanskih akcij, verjetno tudi ni bilo nobene partizanske čete na Koroškem. Ponovno so se prikazali partizani spomladi 1943 in sicer so zopet prišli tjakaj Gorenjci. Večjo aktivnost pa so poka- zali na političnem polju, ker so v tej dobi že ustanovili 20 odborov OF. Med vidnimi partizani se že pojavijo prvi domačini kot Matija Verdnik-Tomaž, Karel Prušnik-Gašper, toda ključne položaje je imel komunistični kader iz Slovenije kot Mitja Ribičič-Ciril, dr. Kmet in tudi že prvi VOS-ovci iz Slo- venije. Poleti 1943 je prišlo do nove izdaje in skoraj vsa organizacija OF je propadla.

V tem času že pa so se tudi na Koroškem raznesle vesti, ki so govorile o pravem obrazu partizanstva in o zverinskem, nečloveškem postopanju partizanov do svojih idejnih nasprotnikov med lastnimi roja-

ki. Ponovni poskus oživetj partizanstvo so napravili politični delavci s Primorske, ki so v Rožu opravili intenzivno politično delo. Rekrutov za horce pa med Korošci v tem času niso našli, zato so še naprej pošiljali okrepiteve z Gorenjskega. Poleti je bil poslan takojmenovani koroški bataljon na Dolenjsko, ki pa je bil sestavljen samo deloma po Koroških, na Koroškem pa so po nalogu iz Slovenije ustanovili prvi pokrajinski odbor OF za Koroško. Propagandisti so tudi seznanjali ljudstvo s sklepom AVNOJ-a, da bo vsa Koroška pripadla novi Jugoslaviji. OF se je kmetom približala z obljubo, da bodo dobili zemljo in gozdove veleposestnikov, ki jih je na Koroškem bilo sorazmerno veliko. Delavci so se kasneje pridružili s svojo Delavsko enotnostjo, katere organizacijo je OF uporabila za to, da bi privabila k sebi tudi delavce nemškega porekla.

Bivši koroški slovenski politiki so se držali do partizanov in OF v začetku rezervirano, toda 1944 so podali nekaj „vdanostnih“ izjav, vendar aktivno se OF niso pridružili. Ljudstvo se tudi ni ogrelo, izzivanje Nemcev in potem nemško maščevanje jim ni bilo pri srcu, toda za kak odpor partizanom in OF ni bilo volje niti možnosti. Ker OF ni imela odločnih nasprotnikov, je bilo le malo likvidacij domačih „izdajalcev“, biló pa je tudi tega nekaj kot, recimo, v Kotmari Vasi poleti 1944.

Maja 1944 so Nemci znova očistili koroško ozemlje partizanov in po ponovni izdaji je bilo prijetih 40 terencev, da je bilo tako preko noči celo delo OF uničeno.

Partizani so poleti 1944 ponovno poskušali povezati s četami zapadno in vzhodno Koroško ter prav posebej skušali priti preko Drave. Končno jim je uspelo plasirati malo četo na Svinjsko planino, ki naj bi simbolično predstavljala povezavo obeh narodnosti na Koroškem, to je, slovenske in nemške.

Poleti 1944 so bili glavni aktivisti na Koroškem Karel Prušnik, Pavel Zamer in Dušan Pirjevec. Ker na Koroškem partizani niso nikdar uspeli imeti kontroliranega ozemlja, je bila OF zgrajena na zaupniškem sistemu.

Moralo je na Koroškem še pred 1944 dvignil Tito, ko je ob drugi obletnici ustanovitve proletarske brigade zahteval svobodo v bodoči Jugoslaviji za slovensko Primorje in Koroško. Ljudje naj bi v tem času podpisovali resolucije, pošiljali pozdravna pisma in celo Zijska dolina naj bi se zgani-la, vse to pa je moralo biti v skromni meri, ker razen partizanskih virov, o tem drugi ne vedo ničesar poročati.

24. aprila 1944 je glavni štab za Slovenijo ustanovil Koroško grupo odredov. Maja 1944 je prišla na ozemlje angleška misija petih ljudi, ker pa Koroška zanje ni bila varna, so se umaknili v osrednjo Slovenijo, kjer pa je bil en član corp. Black ujet. Kot v Sloveniji, je tudi na Koroškem partizanska vojska delovala pod geslom, ki zahteva naj bo vsak partizan istočasno tudi politični aktivist.

Poročanje o vojaških uspehih je bilo v rokah posameznih komandan-tov. Vsebina mnogoterih poročil je bila ne samo pretirana, ampak dejan-

sko celo nemožna. Za primer povejmo, da so v poletju 1944, za dobo treh mesečnih borb po Koroškem (vključno z Mežiško dolino) poročali komandanti o 746 padlih in 441 ranjenih Nemcih, medtem ko so znašale partizanske izgube samo 6 mrtvih in 3 ranjenih. Za preje omenjenih 13 mož, ki so prekoračili Dravo, pa so poročali, da so zaposlili 16.000 Nemcev v 27 napadih in da so izvrgli iz boja 200 sovražnikov! Na progi Dravograd-Pliberk, ki ni imela vojaškega pomena, naj bi partizani v dobi od julija do septembra 1944 uničili 28 vlakov in še 12 vlakov drugod, medtem ko proga, ki je bila resda pomembna in ki je križala slovenski teritorij, to je Celovec-Beljak-Trbiž, ni bila nikdar pretrgana.

Partizanstvo na Koroškem v vojaškem pomenu in to celo po njihovih lastnih virih ni bilo pomembno. Z maloštevilnimi borci in glede na pravi namen OF, ki je bil izvesti revolucijo, tudi ni moglo biti drugače. O kaki pomembni škodi nemški vojski in nemški vojni industriji tudi v primeru, da vzamemo za resnične njihove lastne podatke, ne more biti govora. Za leto 1942, na primer, partizani naštevajo: uničena ena tovarna baterij in akumulatorjev v Bistrici v Rožu, uničena ena žaga in en avtomobil. Za leto 1943 se sabotaža pripisuje 6 uničenih lokomotiv in nekaj orožniških postaj, za leto 1944 pa celotna sabotaža pokaže na en uničen tank, 2 avtomobila, 25 lokomotiv in 60 vagonov; v letu 1945 pa še dve lokomotivi in dva traktorja.

Če analiziramo posamična poročila, ki poročajo za leto 1944 o uničenju 40 vlakov in to primerjamo s celotnim rezultatom, pridemo do čudnega zaključka, da je 15 vlakov vozilo brez lokomotive in da je povprečni vlak imel manj kot dva vagona! Kot doprinos partizanov v splošni borbi se jim šteje v dobro tudi to, da so od časa do časa Nemci morali držati na Koroškem do 15.000 mož, kar pa je končno za teritorij Koroške, ki je deloma naseljen s Slovenci, ki so bili Nemcem sovražni, dokaj običajno število.

Za zimo 1944-45 partizanski viri priznavajo, da so bili vojaško na tleh, ne pa politično. V okolici Borovelj so celo izvedli volitve v Narodne osvobodilne odbore in ustanovili cel kup odborov OF, AFŽ, ZSM, DE, kjer je bilo včlanjeno po njihovih virih, do 2000 ljudi. Iz tega je razvideti, kako sta se OF in KPS resno pripravljali za trenutek, ko naj bi bila po porazu Nemčije prilika za prevzem oblasti, četudi so vojaško bili brez moči. Ljudje so vse do spomladi 1945 bili nezaupljivi. Vse pa je oživel aprila 1945. V ta mesec vpada konferenca političnih delavcev, ko se je zbralo 40 delegatov na Zavrhu nad Šmarjeto. V to dobo pa že spada tudi prodor Sovjetov v Prekmurje. Mobilizacija je sedaj dosegla uspeh tako pri domačinih in še posebej pri tujerodcih v okupatorskih službah. Posebno državljani Sovjetske zveze so hiteli, da jih ne bi zmaga zaveznikov prehitela na napačnem naslovu.

Partizanske izgube še najbolj jasno in glasno dokazujejo politični in organizacijski karakter koroških partizanov. Če že so bili različni od partizanov iz centralne Slovenije, so bili pač po tem, da so še bolj dosledno in izključno sledili namenom in ciljem revolucije.

Od celotnih žrtev je padlo po partizanskih virih:

200 partizanov v borbah,

200 civilistov, ki so jih Nemci iz maščevanja pobili, in

200 kurirjev.

Žrtve med kurirji, predvsem mladeničev med 15 in 18 leti, so seveda najbolj tipične, ker dokazujejo, kolika važnost je bila posvečena politični organizaciji, pripravljeni za prevzem oblasti. Za vojaške uspehe pa so bile le-te žrtve dokaj nepomembne, celo nične in zato brezvestne.

S stališča slovenske prisotnosti in narodne obrambe na Koroškem je žalostno, da partizani med vojnim časom in niti onih nekaj tednov po vojni niso z nobeno gesto podprli Slovencev. Ako izvzamemo izjave Tita, AVNOJ-a in centralne slovenske OF in KPS, ker da bo Koroška pripadala novi Jugoslaviji, v nobenem poročilu ni zaslediti, da bi partizani postavili en sam slovenski napis, da bi uvedli eno samo uro slovenskega pouka in da bi po 10. maju uveljavili slovenščino na kakšnem uradu. Z Angleži, zavezniki, ne samo, da se niso pogajali za narodne prvake, nasprotno: slovenskim Korošcem so to celo prepovedali!

Del naših koroških rojakov se je z velikimi žrtvami boril za OF. Ustvarili so in razpolagali ob koncu vojne z močno politično organizacijo, vendar ne smemo prezreti dejstva in ga sedaj pretvarjati v namen, češ da je šlo za osvoboditev Avstrije. Vse okolščine pač kažejo, da so se koroški partizani z veliki žrtvami in zaman borili za zmago komunistične revolucije in za priključitev povojni Jugoslaviji. To zadnje jim je, seveda, štet v čast.

Partizanstvo je na Koroškem bilo prisotno v letih 42-45. Žrtve so bile velike in škoda je bilo teh slovenskih ljudi. Zgodovina bo pisala o tem gibanju kot o delu celotne jugoslovanske revolucije. Prikazati to gibanje v kaki drugačni luči je nesmisel in tudi sami partizanski viri jo tako označujejo. Ko smo danes priča resnemu upadanju slovenske narodne zavesti na Koroškem, je treba iskati delnega vzroka za to v kultu partizanstva s strani obeh osrednjih koroških organizacij. Partizanstvo je, tako v centralni Sloveniji kot na Koroškem, po svoji politični liniji in po svojih dejanjih pripadalo KPS. Narod in narodnostne parole pa so za komuniste samo sredstvo za dosego revolucije. To potrjujejo dogodki na Koroškem ne samo med vojno, ampak tudi po povojni in identični potek dogodkov lahko zasledimo na Primorskem.

Kadarkoli gre za kakršno koli prednost na kakršnemkoli področju, se partija bori zanjo in sebi v prid z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago, in čeprav se to zgodi — kar se čestokrat dogaja — na škodo slovenske narodne zavednosti in prisotnosti. Zato je popolen nesmisel danes še identificirati koroško partizanstvo s slovenskimi narodnimi koristmi, ker je le preveč dejstev, ki govore drugače. Je pa tako zadržanje tudi škodljivo, ker večina Slovencev tega ne mara, kar potihem pokažejo na volitvah, kjer Slovenci stalno nazadujemo.

Janez Zupanc

NOVE KNJIGE

GLAS "KOROTANA" (ob petnajstletnici). št. 7, 1981, 80 bogato ilustriranih strani. Izdajatelj: Visokošolski dom „Korotan“ (g. Ivan Tomažič), Dunaj. Tisk Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Izdajatelju je čestitati za prav razkošno opremljeno knjižico in za resnost, s katero obravnavajo pisci malo obdelane predmete iz slovenske zgodovine. Prof. Jožko Šavli objavlja dvoje: „Karantanski klobuk, najpristnejši slovenski simbol“ (7-37), in „Črni panter — najstarejši karantanski grb“ (38-68). V obeh se sklicuje na številne bibliografske vire; obema sledi povzetek v nemščini in angleščini. Vinko Mirt je prispeval spis „Grbi slovenskih dežel — spomeniki naše navzočnosti v zgodovini“ (69-76).

Razprava o karantanskem klobuku izhaja od ustoličevanja na Gospo-
svetskem polju. Avtor znova poudari, da se za zadnjim ustoličenjem po prvotnem obredu (l. 1414) državnopolitično pravo Karantanije izraža v poklonitvah novemu vladarju, do l. 1651 še ob knežjem kamnu. Koroški ali slovenski klobuk predstavlja oblast, ki jo je vladar prejel od dežele, od ljudstva. Avstrijski vladarji — Koroška je l. 1335 pripadla Habsburžanom — so se pri utemeljevanju svojih tako imenovanih dednih dežel oprli na karantanska državopravna izročila. Torej je slovenska kneževina Karantanija počelo slovenske, pa tudi avstrijske državnosti.

Črni panter je bil bojno znamenje Karantanije in njene marke, poznejše štajerske. Dejstvo, da je Karantanija imela bojni simbol in grb kot vsa zgodovinska kraljestva in kneževine, in da je ta ostal stoletja na praporu karantanskih in avstrijskih dežel, dokazuje vzporedno z ustoličevanjem in poklanjanjem, da je Karantanija stopila kot enakopravna država v Sveto rimsko cesarstvo, državno skupnost, ki je povezovala zahodne krščanske narode v skupno obrambo. Vsem je bila priznana lastna državnost in lastno zgodovinsko pravo.

Vinko Mirt, ki je priobčil že več heraldičnih razprav v koledarjih celovške Mohorjčeve družbe, se tu ustavi ob veliki heraldični razstavi na Dunaju l. 1878, kjer so bili tudi popolni grbi slovenskih dežel. Potem pripoveduje, kako je na svojem prvem potovanju na Dunaj, posvečenem iskanju slovenskih grbov, odkril grb Slovenske marke v mestnem muzeju. Zanimiv je tudi opis visokega nagrobnika cesarja Friderika III. v stolnici sv. Štefana: pravo nahajališče grbov slovenskih dežel.

V uvodu k spisu o karantanskem klobuku opozarja Šavli vnovič na potrebo pretresa in popravka slovenskega zgodovinpisja. Trditev o nezgodovinskosti slovenskega naroda sloni na potvorbah; posluževal se jih je nacionalizem 19. stoletja, ki je z liberalnimi, prestozidarskimi in židovskimi idejami prekvasil meščanski razred, voditelje in znanstvenike. Med te potvorbe spada npr., da so Nemci — v resnici je šlo za Bavarce in Franke — s pokristjanjenjem zasužnili Karantanijo; da so kmalu nato slovenski Karantanci zgubili lastno plemstvo in je novo plemstvo čutilo in govorilo nemški; da se je ustoličevanje ohranilo nekaj stoletij zgolj zaradi videza (obve-

zujoče nadaljevanje le-tega s poklanjanjem —do 1728— so zamolčevali); srednjeveški v Evropi veljavni fevdalni red so prikazovali kot nemški.

Kritično se dotakne zgodovinarja tudi g. Ivan Tomažič (1-6), a navaja dve drugi „potvorbi“: „fantomatično Zakarpatje“ in teorijo o preseljevanju narodov. Namesto obojega naj bi veljalo, da so Slovenci na svoji današnji zemlji avtohtoni. Vendar pričajo dejstva, kolikor jih doslej poznamo, pa iz njih izvedeni sklepi in domneve mnogo bolj za veljavnost teh dveh „potvorb“. Deloma zasmehljivo in netočno navajanje ugotovitev ali hipotez zgodovinarja ni prepričevalno. Npr.: „Če bi Slovenci prišli v novo domovino od dveh strani, potem bi morala med njimi obstajati bistvena različnost v jeziku, kot je npr. med češčino in hrvaščino“. Kako neki! Jezik slovanskih ljudstev je bil v tistih stoletjih še vedno v bistvu praslovanski; tak je še zmerom jezik v spisih svetih bratov Cirila in Metoda nekaj stoletij kasneje. Drug primer oporekanja: „Kako je mogoče, da se je v vseh slovanskih narječjih ohranila dvojina, ta živi dokument, ki priča o neposredni indoevropski korenini?“ (2). Dvojina je vendar obstajala v vseh slovanskih jezikih. Šele tam v 15. stoletju so se začele dvojsinske oblike mešati z množinskimi; ostanke je najti v vseh slovanskih jezikih, največ v lužiščini in slovenščini. V nekaterih naših govorih je dvojina že izginila, drugod je po Ramovševi oznaki „le sintaktično-morfološka konstrukcija vezana na število 2 in ni več numerus v pravem smislu“ (Morfologija slovenskega jezika, Ljubljana, 1952, str. 34).

Te pripombe nočejo prizadeti piščevega zavračanja pomot in iz Slovincem sovražnih namenov izvirajočih potvorb. Drži, da je skrajno negativno prikazovanje zgodovine in kulture Slovencev že samo po sebi nenaravno in zato neresnično“ (6). Drži, da „odprta vprašanja terjajo razčiščenje“. Pri tem pa je uporabljati izključno znanstvene metode. Zato se je s skrajno previdnostjo, če sploh, zatekati k nekaterim raziskovavcem, ki so sedanjim revizionistom zgodovinarja zelo pri srcu, ki pa so segali ali segajo na področja, kjer so le diletanti dobre volje, npr. v jezikoslovju Davorin Trstenjak, dr. Henrik Tuma ali v našem času Franc Jeza.

Za konec prihranim napoved zelo zaslužnega dejanja. G. Tomažič ustanavlja s 1. januarjem 1982 „sklad z začetno vlogo 100.000 avstrijskih šilingov. Iz obresti tega sklada bo približno vsaka tri leta podeljena nagrada za najboljši prispevek s področja spoznavanja in uveljavljanja slovenske zgodovine doma in v svetu.“ Da bi ustanova rodila obilne in žlahtne sadove!

A. G.

HRVATSKA DOMOVINA

Junija t. l. je v Hamburgu začel izhajati lepo opremljen mesečnik Hrvatska domovina (vsaka številka po 46 strani). Predstavi se kot glasilo za Hrvate katerega koli političnega prepričanja. Prikazoval bo razmere v domovini, pa tudi Hrvatov drugod. Postati hoče zveza opozicije po vsej Hrvatski, pri tem pa obvarovati varnost bravev. Sezonskim delavcem sve-

tuje, naj vsebino člankov razširjajo med obiski v domovini. Emigrantom napoveduje delovni program; poziva jih, naj opuste nepotrebne polemike in nepremišljene akcije. Hrvatskemu narodu je treba več diplomacije, političnega znanja in smisla za taktiko. „Hrvatska domovina“ je glasilo ofenzive, ki naj privede do cilja: svobodne Hrvatske. Bravcem zabičuje; Hrvati imajo mnoge slabosti, pa še slabšega nasprotnika. Potrebno se je naučiti nasprotnikove slabosti spoznati in izkoristiti.

V 2. številki postavlja emigrantom to nalogo: ustanoviti svobodno oddajno radijsko postajo, ki naj ljudem domá prinaša glas resnice.

Večina člankov zajema iz tednika Ost-Dienst. Tu nekaj naslovov: **Nova vlada v Belgradu:** 10 Srbov, 5 Slovencev, 4 Makedonci, 3 Hrvati. — **Milijarde za akcije na Kosovu:** šef pokrajinske uprave na Kosovu Bahri Oruci je v Belgradu izjavil, da so akcije milice in „Službe državne varnosti“ proti vstajnikom na Kosovu doslej veljale 3,5 milijarde dinarjev, to je dvakrat toliko, kot je bilo določeno za socialne potrebe pokrajine (in česar niso nikoli izplačali). V tej vsoti niso vključeni izdatki za vojaštvo, četrtno celotne JNA, ki prebiva na zasedenem Kosovu. — **Članek o bedni osebi novega predsednika CK Jurija Bilića.** — **Wall Street je v skrbeh zaradi kredita Hrvatski.** — **Književnik v verigah** (dr. M. Veselica). Iz protestov nemških književnikov, ki dežujejo na predsedstvo FNRJ, navedemo to izjavo: „Brez ozira na svoje politično prepričanje ugovarjam obsodbi na 11 let zapora, ki je zadela dr. Marka Veselico samo zaradi intervjuja nekemu inozemskemu listu. Ta drakonska obsodba bivšega poslanca zvezne skupščine v Belgradu nasprotuje vsem zakonom človeškega razuma, strpnosti in mednarodnim pogodbam, katere je podpisala tudi Jugoslavija. Sem spada listina v Helsinki pa tudi ustava SFRJ.“ — **Preplah zaradi poročila Amnesty International.** (Gl. o tem letošnj Vestnik št. 2, str. 113-115: Jetniki vesti). — **O bedni osebi Jakova Blaževića,** tožilca kardinala Stepinca. — **Zlati zobje,** naočniki Dior, brezplačno bivanje na Brionih za jugoslovanske funkcionarje. — **Plamen na Kosovu.** Albanci požigajo svoje tovarne. Statistike potrjujejo politični sum, da na zasedenem Kosovu Albanci — jih je nad 1,500.000 — načrtno uničujejo jugoslovansko gospodarstvo. — **Tito je zbiral likovne umetnine** kot Goering. V njegovih dvoreh, trdnjavah, palačah in vilah je registriranih 1054 slik, 209 grafik in 277 kipov pa številne arheološke izkopanine. — **največji belgrajski banki** (Ujedinjena belgrajska banka, Jugobankak) **v plačilnih težavah.** — **Iz dogodkov okrog znamenitega udara v Karadjordjevu l. 1971** so priobčeni izvlečki iz pogovora Tita z dr. Savko Dabčević-Kučarjevo, posnetega na strogo zaupne magnetofonske trakove. — **Predstavljena je sedanja predsednica jugoslovanske vlade Hrvatica Milka Planinc.** Po krivici so jo ponekod imenovali „železno lady“. Njena pot je dvig tipične male funkcionarke. Njene funkcije so omejene; niti lastnih ministrov ne sme imenovati. Pravo oblast ima državno predsedništvo 8 članov. Ni izključeno, da so Srbi z nekim zadovoljstvom pripravili in sprejeli to ministrsko predsednico: nujno bo morala v zavoženem gospodarstvu izdati nepopularne ukrepe; tako bodo spet Hrvati „krivi za vse“. Že ob

njenem nastopu je belgrajski časopis NIN prinesel njeno karikaturu: matrono kislega obraza; spremne besede pravijo: „Skoro se bo praznila na odprtem ognju.“ (Emigrantska Nova Hrvatska pa je prinesla Trnovo karikaturu: Dbelo matrono vodi komornik v dvorano, kjer visi Titova slika in mogočen lesteneč, ter pravi predsednici: „Tovarišica Milka, to so naši izkušeni strokovnjaki za gospodarstvo in devizna sredstva...“, kažoč na vrsto revno opravljenih dedcev; stoje pred naslanjači s tipično beraško kretnjo: stegnjena roka proži klobuk, da vanj ujame kakšno miloščino.) — **Kako so umorili papeževa sorodnika.** O partizanskih pokolih vojnih ujetnikov; — vedno več prihaja na dan. — **Kraja milijard dolarjev.** V predlogu novega zakona o razpolaganju s konvertibilnimi devizami je člen 13 prvotno predvideval, da bi morale vse devize v jugoslovansko narodno banko. Po hudem odporu so morali ta člen črtati (javnost ni vedela nič ne o predlogu ne o zakulisnih razprtijah); njegovo vlogo pa je prevzel 15. člen, po katerem morajo v narodno banko vse „neidentificirane devize“ (!). Tako hoče roparska država pograbitvi ves denar, ki ga v menjalnicah in z boni za bencin plačujejo turisti. Vrh tega prepoveduje zakon, da bi podjetja, ki so jim še ostale kakšne devize, te prodajala na svobodnem tržišču. Morajo torej v Belgrad, koder plačujejo za dolar 45 din, medtem ko so si podjetja doslej dolarje zamenjavala po 140 din. Res je na papirju mogočnost, da devize tam spet odkupiš, a to ostaja skoro brez izjeme na papirju: kar Belgrad pobaše, se več ne vrne. (Naj o tem navedemo mično zgodnico. Priobčil jo je ljubljanski „Nedeljski tednik“ 28. marca letos izpod peresa sodelavca Toneča Fernecija z naslovom **Zgodovinski dinar.** Pisec je v baru hotel popit čašico kave, pa ni v žepu našel dinarja za avtomat. Tedaj opazi poleg sebe predsednico belgrajske Zveze za družbeno aktivnost žena. Tovarišica mu je uslužno potegnila iz svoje torbice zaželeni dinar. Ferneci nadaljuje: Nisem ga potrošil za kavo. Škoda bi bilo zapraviti tako imeniten kovanec. Postavil ga bom v okvir. To je zgodovinski dinar. To je prvi dinar, ki je iz Belgrada prišel nazaj v Slovenijo.“ Dobrih 14 dni kasneje sta pisca že napadla kot nacionalista belgrajska Borba in NIN.) — Podobna je kraja, ki si jo režim dovoljuje z **upokojenci v inozemstvu** — enostavno jim je prenehal pošiljati dolžno mesečno vsoto. S to krajo si je pridobil že, kot sodijo, milijone nemških mark.

Še nekaj citatov:

„Kot je razvidno iz službene informacije JAT-a, preti jugoslovansko-mu zračnemu prometu popoln zastoj, ker ni kerosina. Posledice tega položaja se bodo najbolj čutile na začetku letoviške sezone. Potniki morajo prenesti največjo žrtev.“ (Delo, 24. maja)

„Trenutno imamo toliko bencina, da moramo avtomobile šteti za nepremičnine.“ (Delo 25. maja)

„Dolge vrste pred prodajalnicami mleka v Novem Sadu, Splitu, Titogradu, Reki, Dubrovniku, Zadru, Skopju, Zagrebu, Belgradu in drugih večjih krajih spominjajo na vrste za kavo. Razlika je samo v tem, da kave

ni zaradi pomanjkanja, mleka pa je zmerom manj, ker ni odredbe, ki bi zadovoljila živinorejce.“ (Politika Ekspres, Belgrad, 24. maja)

„Tako je bilo nekdanj..., a zdaj ni več hoje na sezonsko delo“, je v rekem govoru grmel novi politik Marko Belinić na Hrvatskem po tako imenovani osvoboditvi. Tudi mnogi drugi bivši politkomisarji so vpili: „Ni več problema odpošiljanja naših ljudi. Prešli so časi, ko so naši ljudje hodili s trebuhom za kruhom v Belgijo, Ameriko in druge dežele.“ (...) Po ukinitvenih, bolje: zamolčanih in nikdar več oznanjenih neuspešnih petletkah so jugoslovanski politiki izražali izvor za izvoz v zahodne dežele. In sicer ljudi kot izvozno robo v industrijsko razvite dežele. Glavno je, da pridejo devize.“ (Iz pisma delavca)

Poleg Hrvatske domovine izhaja na 16 straneh še mesečnik v angleščini „That's Yugoslavia. Information and facts“. Namen mu je, da ne bi bilo v angleško govorečih deželah nobenega politika, vojaka, časnikarja, gospodarstvenika, ki ne bi poznal položaj v Jugoslaviji. Odgovorni urednik obeh vsega priporočila vrednih mesečnikov je neutrudni nemški časnikar Hans Peter Rullman. Naročila na naslov: Ost-Dienst, Hudtwalckerstrasse 26, D-2000, Hamburg 60.

V SPOMIN

† JANEZ TRŠAN

Dne 13. julija 1982 je v Domu sv. Vincencija v Lanusu v 78. letu starost umrl velik prijatelj naše organizacije, zvest naročnik „Vestnika“ in odločen protikomunist, Janez Tršan. Vse življenje je bil priden javni delavec v svoji rojstni fari, v Smledniku. Deloval je v mladinskih, prosvetnih in političnih organizacijah. Pred vojno je bil občinski tajnik v Cerkljah. Med vojno je po vseh svojih močeh pomagal protikomunističnim borcev in je ob koncu vojne z njimi odšel na Koroško in se od tam preselil v Argentino. Tudi tu se je javno udejstvoval zlasti v Slovenskem domu v Carapachayu, kjer je pripravil mnogo nastopov in iger. Ko je zbolel, je bil sprejet v Dom sv. Vincencija, kjer se je ob skrbni negi slovenskih sester čutil zadovoljnega. V začetku julija pa se mu je zdravstveno stanje poslabšalo in dne 13. julija je odšel v večnost. Dobri Bog naj mu nakloni večni mir!

† DEKAN CIRIL MILAVEC

Med Slovenci mecenstvo ni razvito in meceni so kaj redki. Med te redke pa je spadal dekan Ciril Milavec, ki je umrl 24. julija 1982 v Domu sv. Vincencija v Lanusu. Podpiral je zavode, društva in potrebne posameznike, zlasti dijake iz revnih družin. Tudi našega Vestnika se je večkrat spomnil in podpisanemu je daroval lepe zneske, rekoč: „Tu imaš nekaj za vaše 'cajtenge', pa glej, da ne boš kje omenil mojega imena.“ Bil je dober po-

znavalec komunizma in je še kot mlad kaplan opozarjal ljudi, posebno še mladino, na komunistično nevarnost. Kot župnik in dekan na Vrhniki je brez strahu razkrinkaval komunistično osvobodilno fronto in partizanstvo. Ob koncu vojne se je podal na begunsko pot, bil več let v italijanskih begunskih taboriščih (Monigo, Servigliano, Senigallia, Barleta), od koder se je preselil v Argentino skupaj s svojo sestro Olgo. Tu je opravljal duhovniško službo na raznih krajih, dokler se ni upokojil, odšel v Dom sv. Vincencija, kjer se je v 89. letu starosti preselil v večnost. Protikomunistični borci bomo tega velikega svojega prijatelja in dobrotnika ohranili v najlepšem spominu. Bog naj mu nakloni mirni počitek v argentinski zemlji!

Sm R

† GOSPA ALOJZIJA URBANČIČ

Dne 4. julija 1982 je Bog poklical k sebi gospo Alojzijo Urbančič roj. Potrbin, zavedno mater odločne protikomunistične Urbančičeve družine. Štirje sinovi — Tone, Bogo, Slavko in Rajko — so se pridružili domobranecem. Partizani so se maščevali nad družino tako, da so jim zažgali obe njihovi hiši v Čatežu pod Zaplazom. — Urbančičeva mama ni utegnula ob koncu vojne zbežati v tujino. Šele po sedmih letih se ji je posrečilo priti k svojim otrokom v Argentino, kjer pa ni več našla moža, ki je že leta 1948 umrl v San Justu. Gospa Urbančičeva je bila ne samo izredno dobra žena, ampak tudi globoko verna, narodno zavedna in odločna protikomunistka. Njen sin Slavko je starešina Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini. Njemu in vsem številnim sorodnikom pokojnice izražamo iskreno in globoko sožalje tudi v imenu protikomunističnih borcev.

† JANEZ OVSENIK

Dne 24. junija 1982 je v Clevelandu umrl znani javni delavec in zvest ter delaven član našega DSPB g. Janez Ovsenik. Rojen je bil 18. avgusta 1903 v Predosljih. Komaj je stopil v življenje, je že deloval pri Orlu, v Prosvetnem društvu in v Slovenski ljudski stranki, ki ga je določila za župana občine Predoslje. Za pomočnico v življenju si je izbral Ivanko Korkalj; v srečnem zakonu sta dala življenje devetim otrokom. — Ko so 21. junija 1941 po prelomu med nacisti in komunisti le-ti začeli pobijati tiste zavedne Slovence, ki so še ostali na Gorenjskem, je pokojnik takoj vedel, kje je njegovo mesto. Kot neizprosni nasprotnik komunistov, ki jih je poznal že od mladih let, je organiziral Gorenjsko domobranstvo in se boril proti komunističnim nasilnikom in njihovi lažni propagandi. V tem boju je bil med dvema ognjema, ker so ga tudi nacisti kot vernega in narodno zavednega moža smatrali za svojega nasprotnika. Zato so ga zaprli. Ob koncu vojne je zapuustil domovino, šel skozi taborišča in slednjič dobil svoj drugi dom v Clevelandu, kjer se je zopet z vso silo vrgel v javno delo. Bil je član in odbornik mnogih organizacij. Zlasti se je vestno udeleževal življenja Društva slovenskih protikomunističnih borcev. Bolel ga

je razdor med bivšimi borci in se je trudil za spravo in skupno nastopanje proti skupnemu nasprotniku. — Kljub dolgi in težki boleznj je delal do zadnjega diha, dokler ga ni Bog poklical k sebi. Ob odprtem grobu se je poslovil od njega g. Jože Melaher, in povedal, da je bil pokojnik duša vsega dela že doma pa tudi v Clevelandu. Bog mu bodi dober plačnik!

F. š.

— o —

JANEZU OVSENIKU v slovo je g. Jože Melaher na grobu govoril med drugimi tudi tele žalne in priznanja polne besede:

Spoštovana družina, dragi prijatelji!

(Ko stojimo ob grobu umrlega prijatelja in sodelavca Janeza Ovsenika, bi nam Janez — če bi mogel — najbrž zaklical: Kaj žalujete, saj boste kmalu za menoj!

Resnično, od tistih, ki smo v prvih letih begunstva leta 1949-50 in 1951 prišli v najboljših letih življenja v Ameriko, jih je sedaj že več tukaj na tem pokopališču, kot je nas še živih. Samo še nekaj let in mlajša generacija bo prevzela in ocenjevala delo in dosežke starejših.

Janeza Ovsenika sem spoznal in se z njim seznanil šele tukaj v Clevelandu. Vem, da se je v prejšnji Jugoslaviji močno udeleževal pri Kmečki zvezi, v mlajših letih pri Orlu in pozneje pri Fantovskih odsekih, politično pa pri Slovenski ljudski stranki — SLS. Po načelih teh organizacij se je oblikoval njegov značaj in širilo obzorje njegove izobrazbe.

Ko je med zadnjo vojno in sovražno okupacijo bil slovenski narod vržen ob tla in v nič poteptan, je prav takrat po slovenski zemlji zavržala tudi krvava komunistična revolucija. Naravno je bilo, da je v času stiske usoda vrgla na površje bivše javne delavce kot vodiče zbežanemu ljudstvu — tudi Janeza Ovsenika. Da, nevarno in življenjsko tvegano je bilo vsako delovanje med vojsko in revolucijo in bi kmalu postalo pogubno tudi za Janeza in za njegovo družino z majhnimi otroci.

Po 35 letih od tistih časov še ugibamo in se celo prerekamo, kako bi mogli takrat boljše ravnati, a ko so se v maju 1945 valile množice beguncev nasproti rešilni meji, ni bilo časa za preišljevanje. Vsaka prepoznana minuta je mogla biti življenjsko usodna — smrtna. Tudi Janeza Ovsenika je potegnil vrtinec beguncev v tujino. Družina razbita, velika kmetija je bila brez gospodarja, majhni otroci brez očeta.

Zakaj sedaj prav ob tej priložnosti vrtam v to bolečino? — Zato, ker prav iz te bolečine vznikuje tukaj tolažba in zadoščenje. Trpljenje je prešlo, a družina je tukaj zbrana ob grobu, zraven smo mnogi Janezovi prijatelji in sodelavci. Toda, če bi Janez v maju 1945 ostal doma, danes nikhdo ne bi vedel, kje je njegov grob, ne bi imel tako lepega cerkvenega pogreba in njegovo truplo ne bi našlo svoj večni počitek na blagoslovljenem pokopališču in na njegov grob bodo še dolgo mogli prihajati njegovi otroci in vnuki.

Janez Ovsenik je bil kot kremen — težki udarci življenja ga niso mogli zdrobiti. Kot takšen nam bo ostal trajno v najlepšem spominu.

NAŠI JUBILANTI

Ko smo današnji — skoraj 60-letniki trgali še hlače v šolskih klopeh smo na 50-letne očake gledali iz nižine na visoko Abrahamovo zasluženno modrost. Kot je znano, pa urednik „Vestnika“ že nekaj let sem ne sprejema več med „Naše jubilate“ 50-letne mladeniče, tako da me je stalo dosti truda prepričati ga o resnični „starosti“ naših dveh današnjih jubilentih. Ker sta še vedno tako „fest fanta“, seveda teh let niti po duhu niti po zunanosti še ne moreta izpričati.

Oba slavljenca sta prava, pravcata Ljubljánčana. To pa sta:

Gusti Jeločnik

Gusti je bil rojen pred škofijo. Z bratoma — starejšim Nikolajem in mlajšim Janezom — izhaja iz krščanske družine, kar je bil gotovo vzrok, da so vsi trije bratje, med zadnjo vojno stali na braniku domovine na isti strani, ki je, poleg domovinske dolžnosti branil še krščanske ideale — Gusti pri politični policiji, t. j. pri P. P., kot se to med nami pravi — in to med prvimi prostovoljci ob ustanovitvi Slovenskega Domobranstva.

S skupino okoli generala Rupnika se je Gusti umaknil na Koroško. Po vrnitvi domobrancev in znani usodi generala, je nekaj časa delal na kmetih, nato je šel v taborišče Spital, od tam v Italijo v Mónigo in Módeno, Senegalijo in Nápoli, potem prav v prvih mesecih leta 1948 v Argentino. Za njim je prišla še nevesta, Marta Bedenčičeva, s katero si je ustvaril družino in ji postavil lep dom. V zakonu se jima je rodilo troje deklic in fant. — Zdaj je Gusti že tudi stari ata.

Naš šestdesetletnik je doma končal trgovsko akademijo. Ko sta „promenadna leva Gusti in Lojze še grizla in renčala“ po ljubljanski promenadi, gotovo še sanjala nista, da bosta kdaj imela lastno podjetje na drugi strani Atlantika. Ustanovila sta podjetje KEKS. Dvakratni mojster: pekar — slaščičar, Lojze Dolinar je poskrbel za kakovost izdelkov, katere izdelujeta z Gustijem že skoro 30 let. Redko je slovensko družbeno podjetje povojnih zdomcev, ki bi imelo za sabo že toliko let, pri njima pa je to mogoče, ker oba lastnika družji iskreno prijateljstvo, ki traja že 55 let.

Gusti je veselega značaja, zato se vsakdo v njegovi družbi dobro počuti; odlikuje se po svoji srčni dobroti in to ga dela „človeka“, kot pravimo tistemu, ki v svojem prijatelju gleda podobo samega sebe. Do vsakega je pozoren in vedno dobre volje, zato je vsakdo vesel njegovega prijateljstva.

Gusti je seveda načelno jasen in odločno naš, poleg tega pa tudi vedno izredno korekten: ne preoster ne premil.

Že doma je Gusti deloval v naših katoliških organizacijah in tak ostaja

še danes, kljub prepotrebne življenjskemu boju za svoj vsakdanji kruh: v Slomškovem domu, pri Slogi, pri naši DSPB, kjer je glavni blagajnik in seveda — še od doma — v I. Bojni, kjer je redni in večni opozicionalec, a vedno z dobrohotno — kritično besedo. Je pa tudi pevec — po očetu — in v zaključeni družbi zablesti njegov tenor v prav njemu ležečemu "TOVEA-DOV" (Glej „Carmen de Bizet“). In če k temu dodam še: „viba — vaca — vak,“ ki je samo nam, ki ga dobro poznamo, razumljivo, je Gusti nenadomestljiv — in takega si želimo, družina in mi, ohraniti še na mnoga leta! Bog Te živi, dragi Gustelj!

Franc Logar

Franc Logar, Nija za svoje prijatelje, je bil rojen pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Že je začel svoj študij na univerzi, kjer bi končal advokaturu, pa mu je vojna vihra preprečila poklic, ki si ga je izbral. Doma ima sestro, ki je poročena, iz Vetrinja pa mu je bil vrnjen najmlajši brat. Materina in očetova smrt sta ga doleteli že v zdomstvu, kjer si je tudi ustvaril skupaj z go. Sonjo Klemenčič družino s tremi otroci: eno hčerjo in dvema sinovoma.

V krogu družine je bil vzgojen v krščanskem duhu. Bil je član Fantovskih Odsekov, kjer je s ponosom nosil njih uniformo. Pri domobrancih je bil prostovoljec in po končanem oficirskem tečaju je poročnik Nija delil usodo stiškega udarnega bataljona in svoj vod pripeljal na tragično Vetrinjsko polje. Na večer pred dnevom, ko bi moral na kamijone v smrt, se je rešil v koroške gozdove in končno srečno priromal v taborišča v Italiji. Srce mu je polno spominov na nepremagano domobransko vojsko in v vročih spominih na svoje fante se mu večkrat zarosi oko. Koliko bolesti — pa vendar poln hvaležnosti Stvarniku, da ga je ohranil do današnjih dni!

V Barrio Güemes ima svoj dom. Pri državnih delih je višji uradnik. Ne zamudi nobene naše domobranske proslave, pa tudi nobene „mokre vaje s sekicami“ pri I. Bojni, kjer nas le redkokdaj nagradi s svojo: „J'z ti ga ž' d' m, sred bohinjskega jezera,“ ki si jo z la, la, la, kar sam na glas intonira. Je tudi harmonikar in njegova najboljša je „Rejec malih živali“.

Ves čas je član naše borčevske organizacije, kjer je bil dolgoletni tajnik.

Nija je dobrega in veselega značaja. Je zvest prijatelj — prijateljem! Je pa tudi zelo zaveden Slovenec, kar se kaže pri vzgoji v njegovi družini!

Njegovo šestdesetletnico smo praznovali na njegovem domu, kjer sta sinova pokazala svojo izurjenost v pripravi argentinskega asada, gospa Sonja s hčerko pa je poskrbela za drugo prikuho in slaščice.

Bog naj Te ohranja, dragi Nija, družini in nam, ki Te imamo radi, še na mnoga leta!

Rev. Boris Koman – zlatomašnik

Jubilantu, ki oskrbuje slovenske vernike na Atlantski obali — od Mar del Plata do Miramarja in še naokrog — čestitajo tudi borci, ki znajo v njem ceniti odličnega slovenskega duhovnika.

PISMA UREDNIŠTVU:

Uprava Vestnika je poslala prof. Vinku Beličiču Vestnik 1-2-3-4 za leto 1980, ki se je bil na poti v Trst izgubil. Prof. Beličič se je za poslani izvod zahvalil takole:

„Dobil sem ga 27. aprila in se Vam zanj pristrčno zahvaljujem. Tako imam zdaj lepo zvezane letnike od 1973 do 1981 — skupaj 9 knjig. Zavoljo lažjega pregleda vsebine sem si letna kazala kar sam sestavil in jih prilepil vsako na njegovo mesto. Iz kazal vidim oz. si predstavljam, kaj vse je zbral Vestnik na svojih straneh v dosedanjih 32 letih življenja. Ni sicer vse samo čisto zlato — katera revija ga pa premore? — vendar bo našel zgodovinar v Vestniku dragocene spise in neizbrisna pričevanja o časih in o ljudeh. Da vztrajate kljub težavam in nevšečnim razmeram, vam je v čast. Nadaljujte to delo, ki je eden od dokazov živosti argentinske „Male Slovenije“, ena od plamenic, ki bodo — tako verujem — popeljala naš narod iz sedanjega mraka v sonce svobode! (Seveda štejem med plamenice tudi Tabor in mi je le žal, da nista še na zunaj ena sama bakla.)

Te dni veliko mislim na Argentino, ki vas je kot celoto sprejela v času vaše stiske in svojega zagona ter omogočila odlomku slovenskega naroda, da se je organiziral na njenih tleh in se vrasel vanje. Že kar ste do danes storili za njegovo čast in ugled, bo ostalo kot ena najlepših strani v knjigi naše bridke zgodovine.

Vsem, ki se dalje trudite po nelahki poti in si prizadevate za vse dobro ter se ne daste zagniti valu prilagodljivosti, povprečnosti in materializma, pošiljam iz slovenskega zamejstva v Italiji pristrčen pozdrav! Vaši novi domovini Argentini pa želim, da bi se s častjo rešila iz sedanje stiske in stopila v blagoslovljeno prihodnost.“

Vinko Beličič

!Spoštovani!

Prejel sem pošiljko Vestnika, ki je predvsem posvečen 40-letnici ustanovitve prve Vaške straže. Prav je, da se s ponosom spominjamo tega zgodovinskega dogodka, ko je v slovenskih možeh in fantih prekipela odločnost, da so tako pogumno zastavili pot komunizmu in lažni predhodnici OF, ki je tedaj že izvajala svojo čistko med poštenim slovenskim narodom. Danes po tolikih letih, ko imamo pred seboj skupni pregled zločinov, ki jih je povzročila KP, naj nam bo v zadoščenje že vsako najmanjše delo, ki smo ga kdaj opravili proti tej zavoženi zločinski družbi, ki danes že občuti na sebi svojo preživelost.

Veseli nas, da se je zadnje čase pomnožilo število dopisnikov, posebno še iz mlajših vrst — bi pa želeli, da bi nestvarno kritiko (ki ima največkrat le razdiralni učinek) z besedo dobrega in prijateljskega nasveta. Zdi se mi tudi, da včasih preveč kritično jemljemo izjave naših cerkvenih predstavnikov v Sloveniji; presojanje nas, ki živimo v svobodnem svetu, bi nam moralo prikazati stvar v nekoliko drugačni luči.

Ohranimo in utrjujmo naša prijateljstva, predvsem pa poživimo naše delo, ki naj postane klic prebujenja — za lepši in srečnejši jutrišnji dan.

V pismu prilagam ček za \$ 500.00, upam, da ne bo težav pri izmenjavi ter da se kmalu spet oglasite. Želim Vam vse dobro, predvsem trdnega zdravja ter prav lepo in pristržno pozdravljam.

Lojze Bajec

Op. ured.: uredništvo „Vestnika“ bo svojim bralcem izredno hvaležno za stvarno in konkretno kritiko vsake nestvarne kritike, ki bi jo nehote zagrešilo.

— o —

Sao Paulo, 30. julija 1982

Spoštovano uredništvo!

Podpisani sporočam, da bom ob prvi priliki poslal denar za naročnino po kaki poznani osebi. Z revijo sem zelo zadovoljen in vse pazljivo preberem. Ob tej priliki si Vas dovoljujem prositi, da bi objavili naslednje v Vaši prihodnji številki:

„Čudim se le temu, da gospod L. Ceglar ne razločuje med besedami 'vojna' in 'vojska' in da vedno rabi besedo 'vojska'. On vedno rabi besedo 'vojska', čeprav so nas v šoli učili, da se pravilno piše 'vojna', kadar gre za bojevanje. Prosim, raj se to ne smatra kot kritika in upam, da bo g. L. Ceglar rad odgovoril na to vprašanje.

Z izrazi odličnega spoštovanja ter zahvalo

I. I.

Pripis urednika: Gospod Ludvik Ceglar je že pred časom napisal za naš list z jezikoslovnega stališča izredno zanimivo razpravo prav o tem vprašanju in seveda zagovarja rabo tega termina, kot ga on zavestno uporablja. Ker razprava nekoliko izpada iz vsebinskega okvira, ki si ga je bil „Vestnik“ določil, do objave le-te do sedaj še ni prišlo.

— o —

Celoten prepis anonimnega pisma iz Kanade:

„Lansko leto je bilo v A. D. napisano isto kot sedaj v 'Vestniku' št. 3, 1981, na strani 185, „da sta bila individualno vrnjena od Angležev samo dr. Hacin in gen. Rupnik.“ Kolikor je meni znano, so Angleži pomladi 1948 vrnili še tri druge, in sicer Natlačena iz Jesenic, Atona Koširja iz Črnega vrha in Jožeta Kovačiča iz Ježice.

Zadnjega so z verigami pripeli na pod tovarnjaka, za njim ni bilo sledu. Seveda so to bili navadni ljudje, zato jih nihče nima na seznamu. Verjetno je kdo, ki ve kaj več o tej stvari.“

Naš pripis: urednik meni, da nihče od omenjenih ni bil izpuščen iz seznamov, ker naj bi bili „navadni“ ljudje. Nasprotno, vsakršen podatek o kruti usodi vseh naših ljudi, izročenih v roke rdečih krvnikov, je nam in vsemu našemu zdomstvu izredno drag in nam je na tem, da se ne izgubi in občasno objavi.

RADIOGRAFIJA SLOVENSKE DRUŽBE

Zarko Petan je ne samo doma, ampak tudi že med nami zdomci, znan slovenski humorist. Njegove definicije, aforizmi in aksiomi, ki se večji del nanašajo na današnji potrošniški razred doma (beri: KP, ali po novem: ZK) večkrat hitreje, več in bolj prepričevalno opišejo in okrasé, česar verjetno ne bi zmogla še tako dolga in v dokazi podprta družboslovna razprava.

Za naslednje njegove domislice, ki so še iz leta 1966, pravijo, da po petnajstih letih še niso prav nič izgubile na veljavi, očitajo mu le, da so premilo povedane. (Pa pogledjmo, če to drži:

Baraba — je svetopisemska beseda (razbojnik Baraba), čigar številni potomci živijo še danes.

Cenzura — je čista čarodejna moč, ki spreminja vidne reči v nevidne.

Daltonist — je človek, ki ne bo nikoli napravil politične kariere, ker ne loči barv.

Žandar — je oseba iz priljubljene družabne igre „Ravbarji in žandarji“. Na žalost je ta igra pri nas izumrla, ker žandarjev ni več, ostali so samo ravbarji. (Od leta 1945 naprej — n. op.)

Ali pa táko modrovanje:

Marsikje v kapitalizmu ljudje žive tako, kot bi morali živeti v socializmu. Beseda rehabilitacija je tujka, ki pomeni isto kot osmrtnica.

Poznam državo, v kateri so novinarske rase z zakonom zaščitena divjad. Če želi država uspešno gojiti kult osebnosti, mora imeti za to ustrezno nekultivirano osebnost.

Razlika med javnim in privatnim mnenjem je prav tolikšna kot med javno in privatno hišo.

Če si načelen, ne boš nikoli postal načelnik.

O mrtvih ne govori drugega kót lepo. To pravilo ima le eno samo izjemo: fašizem.

Žalostno je, da največkrat osli poberejo levje deleže.

PRODAJNA CENA TE ŠTEVILKE ZA ARGENTINO 20.000 PESOV.

LETNA NAROČNINA ZA INOZEMSTVO 10 USA DOLARJEV.

ZA LETALSKE POŠILJKE DODATI 13 DOLARJEV.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 6830

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5.811

Propiedad Intelectual

Nº 121.138 — 21-9-1981

R. Falcón 4138, 1407 Bs. As.